

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДУ «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М.І. ДОЛІШНЬОГО НАН УКРАЇНИ»**

Конвергенція в українсько-польському транскордонному регіоні

Науково-аналітична доповідь

Львів-2017

ЗМІСТ

Вступ.....	3
I. Транскордонний регіон як об'єкт дослідження конвергентних процесів	5
II. Перспективи конвергенції адміністративно-управлінських важелів та механізмів розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею.....	16
III. Статистична оцінка основних показників економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні.....	26
IV. Дослідження парної структурно-економічної конвергенції між суміжними прикордонними регіонами України та Польщі.....	42
V. Фінансово-інвестиційні чинники поглиблення конвергенції у транскордонному просторі між Україною та Польщею.....	52
VI. Аналіз торговельно-економічних зв'язків у контексті соціально-економічної конвергенції в українсько-польському прикордонні.....	62
VII. Інституційні та суспільно-психологічні аспекти поглиблення конвергенції між суміжними прикордонними регіонами України та Польщі	76
Висновки.....	84
Список використаних джерел.....	86
Додатки.....	90

ВСТУП

В умовах європейської інтеграції економічне зближення регіонів відбувається під впливом дії значної кількості ендо- та екзогенних чинників впливу, які можуть набувати як позитивного, так і деструктивного характеру. Найбільш повно вказані чинники виявляються у процесі розвитку транскордонного співробітництва, визначаючи при цьому специфіку формування та еволюції соціально-економічного простору окремих транскордонних регіонів. Особливої гостроти проблематика конвергентних процесів у транскордонному вимірі набуває на сучасному етапі європейської інтеграції, який визначається низкою складних соціально-економічних трансформацій: геополітичних, соціально-психологічних, фінансово-економічних, інноваційно-технологічних тощо.

Досліджуючи феномен транскордонної конвергенції між Україною та Польщею необхідно відзначити різноплановість цього явища. Адже конвергентні процеси розгортаються у кількох взаємопов'язаних площинах: фінансово-економічній, соціально-демографічній, інституційно-організаційній та структурно-секторальній. Крім того, глибина транскордонної конвергенції визначається низкою чинників, які по різному виявляють себе в залежності від актуальних викликів європейської інтеграції.

В сучасних соціально-економічних умовах основні проблеми поширення конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні пов'язані з посиленням безпекових викликів європейської інтеграції, неефективністю функціонування значної кількості транскордонних інституцій, поширеністю іллегальних форм транскордонної економічної активності, а також знеціненням української валюти та падінням соціальних стандартів життя населення, зокрема у прикордонних з Польщею регіонах держави.

Водночас нинішній етап європейської інтеграції України вимагає посилення уваги до актуальних проблем конвергенції в межах транскордонних регіонів, які об'єднують сусідні прикордонні території України та Польщі. Передусім це стосується дослідження передумов та чинників оптимізації транскордонних взаємодій в українсько-польському транскордонному регіоні на основі підвищення ефективності функціонування інституційного механізму розвитку транскордонних ринків, викорінення іллегальних форм транскордонної економічної активності, а також формування якісного соціального капіталу в межах сусідніх прикордонних регіонів обох держав.

Пропонована науково-аналітична доповідь присвячена аналізу широкого кола проблем соціально-економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні. Зокрема, читачам пропонується авторське дослідження адміністративно-управлінських, інституційно-економічних, структурних, фінансово-інвестиційних, зовнішньоторговельних і суспільно-психологічних аспектів транскордонної конвергенції між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі.

На підставі проведеного аналізу та виявлення основних чинників конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні сформульовано пропозиції щодо пріоритетних напрямів поглиблення інституційних змін у контексті стимулювання конвергентних процесів у соціально-економічному просторі між Україною та Польщею в умовах сучасних викликів європейської інтеграції.

Окрему увагу приділено розробці рекомендацій для органів державної влади і місцевого самоврядування щодо формування сприятливого суспільно-психологічного та економічного середовищ для поширення конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні.

Матеріали, представлені у цій науково-аналітичній доповіді будуть корисними для працівників органів державного управління та місцевого самоврядування прикордонних із Польщею областей України, науковців і громадських активістів, дотичних до проблем транскордонного співробітництва, а також для всіх, хто цікавиться цією проблематикою.

Науково-аналітична доповідь підготовлена д.е.н., доцентом Борщевським В.В., д.е.н., с.н.с. Притулою Х.М., Куцаб-Бонк К.

I. ТРАНСКОРДОННИЙ РЕГІОН ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНВЕРГЕНТНИХ ПРОЦЕСІВ

Транскордонна конвергенція регіонів, основним критерієм і ключовою метою якої є вирівнювання показників економічного та соціального розвитку сусідніх прикордонних територій по різні боки кордону, як уже зазначалося, вимагає наявності низки інституційних передумов, спроможних стимулювати її активізацію. Вказані передумови не лише прискорюють формування спільного інституційного середовища в межах усього транскордонного регіону, але і визначають характер розвитку конвергентних процесів у суміжних прикордонних регіонах різних держав. Це означає, що найбільш інтенсивного вияву транскордонна конвергенція набуває у межах складних інституціоналізованих утворень, інтегрованих у просторі та часі. До їх числа, поряд з євро регіонами, європейськими об'єднаннями територіального співробітництва, об'єднаннями євро регіонального співробітництва тощо, відносяться також і транскордонні регіони, які являють собою одну з найбільш довершених форм інтеграції прикордонних територій сусідніх держав у сучасних соціально-економічних умовах.

Визначаючи категорію «транскордонний регіон» у науковому сенсі, можна погодитись із твердженням Н. Луцишин, котра трактує його як наявність щонайменше двох територій різних країн, що мають спільний державний кордон, а також тісні виробничі і соціально-економічні зв'язки. Про об'єктивний процес формування транскордонного регіону, на думку авторки, свідчить рівень розвитку виробничих, соціально-економічних та інших зв'язків, які здійснюються між двома територіями сусідніх країн, що мають спільний державний кордон. При цьому особливо наголошується на тому, що без наявності таких зв'язків транскордонний регіон сформуватись не може.¹

На думку Н. Мікули: «Транскордонний регіон – це сума щонайменше двох різних суспільно-економічних просторів, пов'язаних із територіями сусідніх держав. Кожна з цих частин презентує собою самостійну систему зі своїми елементами, а потім транскордонний регіон представляється також як єдина система вищого порядку, для якої ці частини є підсистемами»².

Учені ЛНУ імені Івана Франка акцентують увагу на тому, що транскордонний регіон – це регіон, розміщений по обидва боки кордону, тобто ознака регіональної делімітації території має транскордонний характер. При цьому основними критеріями ідентифікації такого регіону виступають:

- рівень однорідності (географічної, економічної, культурної спільності, розвиток регіональної ідентичності тощо);
- відсутність або низька формалізація державного кордону;
- високий рівень розвитку і вагомий статус;

¹ Луцишин Н.П. Соціально-економічний розвиток транскордонного регіону (на прикладі євро регіону «Буг») / Наталя Петрівна Луцишин. – Автореф. дис... канд. екон. наук. – Львів: ІРД НАН України, 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=6141&start=1.

² Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Надія Анатоліївна Мікула: монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с. – С. 64.

- розміщення щодо кордонів ЄС;
- існування співпраці понад кордонами та інституціоналізація структур такої співпраці.³

Таким чином, можна стверджувати, що саме в межах транскордонного регіону формуються в повному обсязі всі необхідні організаційні, інституційні, просторово-економічні та ринкові передумови для розгортання процесів транскордонної конвергенції. Адже транскордонний регіон має всі ознаки територіальної цілісності, хоча його територія і перебуває в юрисдикції двох або більшої кількості сусідніх країн. Відтак важливою передумовою економічного розвитку транскордонного регіону та каталізатором поширення конвергенції в його межах є тісна економічна, політична та культуральна інтеграція країн, прикордонні території яких входять до складу цього регіону.

У розвиток цієї тези доцільно навести точку зору науковців Інституту регіональних досліджень НАН України, які відмічають, що «регіон – це не тільки функціонально-компонентна, структурно-галузева цілісність, а й просторова, що передбачає певне розміщення компонентів природного, соціального та економічного середовищ у просторі, їх просторову неподільність»⁴. Це означає, що транскордонний регіон може еволюційно формуватися і гармонійно розвиватися лише на основі поглиблення просторової інтеграції та економічного зближення його окремих елементів, завдяки чому відбувається злиття різних ланок цього регіону в неподільні просторові утворення. Тому іманентною ознакою будь-якого транскордонного регіону є конвергенція його просторових складових, насамперед сусідніх прикордонних територій різних держав.

Вказана теза підтверджується висновками інших дослідників, зокрема А. Баляна, який констатує, що національна інтеграція регіонів протягом століть, а також їх європейська інтеграція в останні десятиріччя формують неподільну частину регіонального рівня.⁵

В. Поповкін вказує на те, що «регіоном може вважатися територія будь-якого рівня ієрархії, яка за сукупністю об'єктів, що її складають, відрізняється від інших, характеризується єдністю, взаємопов'язаністю елементів, цілісністю, яка є об'єктивною умовою та результатом процесів розвитку території»⁶. У цьому сенсі, транскордонний регіон, окрім ознаки цілісності, яка зумовлюється іманентністю конвергентних процесів у його межах, повинен володіти також низкою характерних ознак, що відрізняють його як від інших транскордонних регіонів, так і від внутрішніх регіонів

³ Європейський Союз: політика, економіка, право. Навчальний посібник / За ред. д-ра іст. наук Н.В.Антонюк, канд. юрид. наук М.М.Микієвича. – Львів, 2005 – 532с. – С. 108.

⁴ Просторовий розвиток регіону: соціально-економічні можливості, ризики і перспективи : монографія. – НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2011. – 256 с. – С. 20.

⁵ Балян А. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини) / Ануш Балян. – Ужгород: Ліра, 2005. – 320 с. – С. 45.

⁶ Поповкін В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці: Монографія / Валерій Аркадійович Поповкін. – К.: Наук. Думка, 1993. – 154с. – С.19.

кожної з держав, прикордонні території яких входять до складу цього транскордонного регіону.

Таке бачення узгоджується з науковою позицією Е. Алаєва, який відзначає: «До іманентних ознак регіону відносяться: наявність специфіки території, яка відрізняє сукупність об'єктів, що її насичують, від інших територій; наявність єдності, генетичної взаємопов'язаності між цими об'єктами, що надає території цілісності»⁷.

При цьому слід акцентувати окрему увагу на основних рівнях або площинах транскордонних регіонів. Наприклад, Ю. Дронь виокремлює фізико-географічну, економічну, політико-адміністративну, етнічну, соціокультурну та інституційно-правову структуру регіонів.⁸

На нашу думку, для транскордонних регіонів ключовими площинами їх ідентифікації та диференціації з-поміж інших регіонів можна визнати: просторово-географічну (чітка локалізація у просторі; обмеженість певними просторовими рамками), соціально-економічну (характерні виробничі та соціально-культурні взаємозв'язки між прикордонними територіями сусідніх держав, які входять до складу транскордонного регіону; інтегрованість окремих господарських ланок в єдину регіональну цілісність; наявність спільної виробничої, фінансової та соціальної інфраструктури), а також інституційно-правову (нормативно-правові та регуляторні акти регіонального рівня; діяльність транскордонних інституцій, спеціалізованих на вирішенні різних проблем розвитку регіону; ідентичність неформальних інститутів у межах всього транскордонного регіону).

Узагальнюючи основні підходи до розуміння поняття «регіон» З. Герасимів стверджує, що регіоном є певне утворення, для якого характерні: територіальна приуроченість, тобто регіон повинен окреслюватись певною визначеною територією; взаємозв'язок виробництва і галузей, що проявляється в комплексності розвитку регіону та забезпечує його функціонування як системи; можливість відтворення потенціалу (природно-ресурсного, виробничого, соціально-демографічного, науково-технічного); своєрідність господарського комплексу, який вирізняє регіон з-поміж інших; певна спеціалізація, що визначає місце регіону в територіальному поділі праці; динамічність, яка проявляється у певних змінах, розвитку регіону; наявність зовнішніх зв'язків.⁹

Таким чином, визначальними ознаками транскордонного регіону та його характерними рисами як неподільного географічного, соціально-економічного та інституційного простору, в якому розгортаються конвергентні процеси, виходячи з основних постулатів регіональної економіки, є:

1. Просторово-географічна однорідність. Тобто, кожен транскордонний регіон повинен мати свої географічні межі та характерні

⁷ Алаев Э. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь / Э. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 350 С. – С. 69.

⁸ Дронь Ю.П. Категорія "регіон": сутність і напрями досліджень / Ю.П. Дронь // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2011. – №1. – С. 52-58.

⁹ Герасимів З.М. Основні підходи до розуміння поняття «регіон» / З.М. Герасимів // Агросвіт. – 2012. – № 5. – С. 24.-26. – С. 25.

просторові ознаки, які виокремлюють його на тлі інших регіонів. Це не лише спрощує визначення основних ланок природо-ресурсного потенціалу транскордонного регіону, але і виступає основою для формування його позитивного іміджу та здійснення брендингу на міжнародному рівні. Прикладами достатньо чітко окреслених у просторовому вимірі транскордонних регіонів є Верхній Рейн (об'єднує прикордонні території Німеччини, Швейцарії та Франції), Орезунд (включає прикордонні регіони Данії та Швеції), Долина Доммель (охоплює частину бельгійсько-нідерландського прикордоння) тощо.

2. Інституційно-правова тотожність. Означає належність прикордонних територій сусідніх країн, які формують транскордонний регіон, до єдиного інституційно-правового поля. В цьому разі відбувається швидке становлення подібних регуляторних механізмів і правил організації соціально-економічного життя в межах усього транскордонного регіону. Своєї довершеності інституційно-правова тотожність набуває у випадку розробки спільних стратегій і програм транскордонного розвитку, а також на основі функціонування управлінських і контролюючих органів, єдиних для всього транскордонного регіону. Вагомими стимулюючими чинниками інституційно-правової тотожності є також формування інституцій, відповідальних за: збір транскордонної статистичної інформації, здійснення моніторингу довкілля, оцінку якості виконання стратегій (економічних програм, поточних планів та завдань), пов'язаних із розвитком усього транскордонного регіону.
3. Комунікаційна інтегрованість. Передбачає відсутність скільки-небудь серйозних комунікаційних бар'єрів, які б перешкоджали поширенню інформації в межах усього транскордонного регіону (разом із цим, відповідні бар'єри чи обмеження мають існувати, принаймні частково, на границі з іншими транскордонними регіонами або і на межі з сусідніми внутрішніми регіонами тих держав, прикордонні території яких беруть участь у формуванні відповідного транскордонного регіону). Зазвичай, основними каталізаторами комунікаційної інтегрованості транскордонних регіонів виступають: наявність сучасних інженерно-комунікаційних мереж, які охоплюють весь простір транскордонного регіону; розвинена інформаційно-комунікаційна інфраструктура, включаючи високий рівень доступу населення до Інтернету і мобільного зв'язку; мовна однорідність мешканців регіону, особливо по різні боки кордону; розгалужені транспортні комунікації та значна мобільність місцевого населення; достатній рівень пропускнуєї спроможності кордону, який забезпечується нівелюванням його «бар'єрної» функції та модернізацією прикордонної інфраструктури.

4. Соціально-культурна ідентичність. Відображається у близькій культурі та релігійних традиціях мешканців, які населяють транскордонний регіон. Соціально-культурна ідентичність тісно пов'язана з аксіологічними основами регіонального розвитку. Вона також проектується на ділову, побутову та політичну культуру мешканців різних районів, які є складовими транскордонного регіону, на їх мораль, звичаї та поведінкові стереотипи. Важливим чинником становлення соціально-культурної ідентичності в межах усього транскордонного регіону є спільна історична спадщина сусідніх прикордонних територій, які беруть участь у його формуванні.
5. Ринкова координаність. Зумовлюється активним розвитком транскордонних ринків товарів і послуг. Характеризується тісними виробничими зв'язками між господарюючими суб'єктами, локалізованими в різних частинах транскордонного регіону. Передбачає формування інтенсивних товарних і ресурсних потоків, які забезпечують ефективний перерозподіл матеріальних благ і виробничих ресурсів між різними ланками транскордонного ринку в межах усього транскордонного регіону.

Таким чином, формування та розвиток транскордонних регіонів тісно пов'язується з їх спроможністю наблизитися до відповідності всім переліченим ознакам, забезпечуючи при цьому активізацію внутрішніх конвергентних процесів.

Тобто ідентифікація транскордонного регіону як об'єкту наукового дослідження, ще не означає наявності всіх передумов його успішного розвитку, не кажучи вже про відповідність оптимальним критеріям функціонування. Для формування самодостатніх транскордонних регіонів, спроможних еволюціонувати на основі укорінення та поширення економічної конвергенції, необхідний тривалий час і наявність відповідного організаційно-економічного забезпечення.

Наприклад, М. Янків відмічає: «Зростаюча роль інтеррегіонального і транскордонного співробітництва у політиці ЄС призводить до зміни архітекτονіки всього євроінтеграційного простору. У зв'язку з цим розуміння логіки транскордонної регіональної інтеграції на внутрішніх і зовнішніх кордонах ЄС набуває особливої актуальності для аналізу якості організаційно-економічного забезпечення транскордонної співпраці... Доцільність здійснення такої співпраці обумовлена міграцією населення, трансфером капіталу, технологій, широким розвитком торгівлі, наявністю глобальних економічних проблем...»¹⁰

У розвиток цієї тези слід акцентувати увагу на важливості спільних традицій транскордонної співпраці між прикордонними територіями, що

---

¹⁰ Янків М. Засоби удосконалення організаційно-економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону / Марія Янків // Соціально-економічний потенціал транскордонного співробітництва. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 187 с. – С.39-42. – С. 40.

входять до складу транскордонного регіону, їх досвіду взаємної реалізації успішних транскордонних проектів. Необхідними є також добра воля та мотивація органів місцевого самоврядування по різні боки кордону (за підтримки органів державної влади відповідних країн) до об'єднання наявних природних і людських ресурсів задля досягнення спільних цілей.

У працях українських дослідників також приділяється значна увага структуроутворюючим процесам у транскордонних регіонах. Зокрема, на думку В. Гоблика основними структуроутворюючими елементами транскордонного регіону є: місцеві територіальні громади прикордонних територій по обидва боки кордону, прикордонна інфраструктура, транскордонне інституційне середовище, людський капітал, транскордонні ринки тощо.¹¹

Водночас, у контексті впливу на розгортання конвергентних процесів, вказані структуроутворюючі елементи мають певні характерні особливості свого формування, а також комбінування та групування, що обумовлює доцільність їх окремої систематизації з погляду визначення ролі та місця кожного з них у транскордонній конвергенції регіонів (рис. 1).

Водночас, слід відмітити, що розвиток транскордонних регіонів та структуроутворюючих і конвергентних процесів у їх межах, набувають у сучасних соціально-економічних умовах нового виміру. Їх пріоритети визначаються не стільки інтересами прикордонних територій сусідніх держав, скільки загальними засадами європейської регіональної політики та політики сусідства ЄС. Відтак, конвергентні механізми формування та розвитку транскордонних регіонів дедалі активніше трансформуються, переміщуючись із локальної площини в загальноєвропейську та переорієнтовуючись із реалізації місцевих економічних інтересів на ті цілі, стандарти та принципи, які є домінуючими в ЄС.

Насамперед це стосується поступового заміщення низки традиційних форм ведення транскордонної співпраці, до яких можна віднести двосторонні угоди між органами місцевого самоврядування сусідніх прикордонних територій двох і більшої кількості держав, домінування прикордонної торгівлі товарами між ними, транскордонну трудову та маятникову міграцію, а в останні роки – і діяльність єврорегіонів, новими – транскордонними партнерствами, транскордонними кластерами, транскордонними технологічними та індустріальними парками тощо.

---

¹¹ Гоблик В.В. Спільні транскордонні регіони України та ЄС: зовнішньоекономічний аспект : монографія / Володимир Гоблик / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2012. – 305 с. – С. 10-11.

Рис. 1. Структуруючі ланки транскордонного регіону в контексті поширення конвергентних процесів

Складено на основі: Гоблик В.В. Спільні транскордонні регіони України та ЄС: зовнішньоекономічний аспект : Монографія / Володимир Васильович Гоблик. – НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2012. – 305 с. – С. 15.

Більшість перелічених сучасних форм транскордонного співробітництва наповнюють транскордонний регіон новими сенсами, притаманними постіндустріальній цивілізації. При цьому середовищем їх розгортання, на відміну від попередніх, є не стільки розділений за цілою низкою територіальних ознак ареал суміжних прикордонних територій, скільки інтегрований в одне ціле соціально-економічний простір усього транскордонного регіону.

Досліджуючи механізми активізації економічного співробітництва в сучасному транскордонному регіоні доцільно першочергову увагу акцентувати на ключових аспектах розвитку конвергенції в його межах. Адже, у залежності від галузевої специфіки, рівня деталізації та інтенсивності взаємодій між учасниками транскордонного співробітництва, а також від сфери використання його результатів, економічні процеси у транскордонному регіоні можна досліджувати відразу в декількох основних площинах: природно-ресурсній, територіально-просторовій, фінансово-економічній, адміністративно-управлінській, інституційно-організаційній, соціально-демографічній тощо.

У цьому контексті кожен транскордонний регіон володіє низкою характерних ознак, дослідження яких у сучасних умовах європейської інтеграції, дає можливість виявити ключові бар'єри розвитку конвергентних процесів у його межах та окреслити перспективні напрями функціонування різних структуроутворюючих ланок цього регіону в найближчій і довгостроковій перспективі.

По-перше, конвергенція у транскордонному регіоні має задовольняти вимозі його просторової компактності (неперервності транскордонного простору). Це означає, що рух товарів, матеріально-технічних ресурсів і людей у межах транскордонного регіону повинен бути максимально спрощеним, а також фактично не обмежуватись кордонами, візовими процедурами та митними режимами.

По-друге, для довготривалої активізації економічного співробітництва на основі вирівнювання економічних пропорцій у межах транскордонного регіону, необхідна наявність спільних, інтегрованих виробництв, які функціонують на засадах ринкової кооперації, спираючись на переваги міжнародного поділу праці. Передусім це стосується транскордонних кластерів та індустріальних парків, орієнтованих на реалізацію інвестиційних проектів за участю господарюючих суб'єктів прикордонних територій обох держав, зокрема в туристично-рекреаційній, інноваційно-технологічній, транспортно-логістичній і торговельно-збутовій сферах.

По-третє, економіка транскордонного регіону може набути ознак стабільної (еволюційної) конвергенції лише за умови існування єдиного інституційного поля, яке формується за допомогою регуляторних актів міждержавного, національного та місцевого рівня, охоплюючи при цьому, крім формальних, також і неформальні інститути, що набули поширення у транскордонному просторі. В цьому сенсі ключового значення для розвитку конвергенції у транскордонному регіоні в сучасних умовах європейської інтеграції набуває узгодження між собою стратегій розвитку кожного з

прикордонних регіонів – учасників транскордонного співробітництва, а також формування на цій основі спільних стратегій розвитку для всього транскордонного регіону.

Сьогодні ЄС розглядає регіони з погляду ефективності їх економічного розвитку та якості впровадження завдань політичного партнерства. Регіони, які є суб'єктами регіональної політики ЄС, і на які спрямовуються основні кошти зі структурних фондів цього об'єднання, визначаються на основі макро- і мікроекономічних показників, а також у контексті виконання завдань регіональної та місцевої влади.

Таким чином, транскордонні регіони, як суб'єкти регіональної політики ЄС, повинні володіти певними атрибутами, серед яких варто виділити:

- наявність потенціалу внутрішнього розвитку (ресурсного, фінансового, людського тощо);
- територіальна однорідність (наявність спільних проблем і пріоритетів розвитку для всіх адміністративно-територіальних одиниць, які є учасниками транскордонного регіону, гомогенізація механізмів та характеру функціонування економіки в межах усіх складових і ланок транскордонного регіону);
- високий рівень соціальної та культурної інтеграції, зумовлений об'єктивно існуючою тотожністю соціальних порядків, архетипів, культурних цінностей, релігійних традицій, морально-етичних норм і поведінкових стереотипів по різні боки кордону.

Кожен із перелічених атрибутів відіграє важливу роль у процесі поширення конвергенції в межах транскордонного регіону, визначаючи швидкість та якість вирівнювання пропорцій економічного розвитку по різні боки кордону. Так, забезпеченість транскордонного регіону достатнім ресурсним, фінансовим і людським потенціалом стимулює розвиток транскордонних ринків і сприяє вирівнюванню якості життя по різні боки кордону. Територіальна однорідність є вагомим чинником розвитку транскордонної інфраструктури, активізуючи тим самим процеси зближення складових організаційно-економічного забезпечення регіонального розвитку у межах всього транскордонного регіону. А соціальна та культурна інтеграція виступає основною передумовою соціально-психологічного та ментального зближення мешканців сусідніх прикордонних територій різних країн завдяки уніфікації інституційного середовища транскордонного регіону та налагодженню тісної співпраці між транскордонними інституціями.

Оцінюючи ступінь зближення економік у межах транскордонного регіону під дією вищевказаних чинників впливу, окремі дослідники пропонують використовувати поняття реальної та номінальної конвергенції. Перша оцінюється за величиною реального ВВП (ВРП) на душу населення, відображаючи нівелювання відмінностей у рівнях добробуту суміжних прикордонних регіонів різних країн¹². Друга розраховується на підставі п'яти критеріїв, які були сформульовані в Маастрихтському договорі та Протоколі №

¹² Сишук А. А. Економічна конвергенція: європейський контекст для України / А. А. Сишук, К. Ю. Деделюк, Л. І. Мотовильська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2008. – № 6. – С. 168–172. – С. 168.

б до нього, а саме: країна повинна мати рівень інфляції, який не перевищує більш ніж на 1,5% середній показник для трьох країн ЄС із найнижчими темпами інфляції; дефіцит державного бюджету не повинен перевищувати 3% ВВП; державний борг країни має сягати не більше 60% її ВВП; процентна ставка не повинна перевищувати рівень, середній для трьох країн-членів ЄС із найнижчими темпами інфляції, більш, ніж на 2 процентні пункти; країна повинна брати участь у системі спільного регулювання коливання валютних курсів не менше 2 років без девальвації.¹³

Разом із цим звертають на себе увагу наукові розробки, які пов'язують конвергенцію в межах транскордонних регіонів із поступовим зближенням суміжних прикордонних регіонів сусідніх країн, яке ґрунтується на розвитку методів і форм транскордонного співробітництва. Наприклад, на думку Н. Мікули й О. Пастернак, основною рушійною силою конвергенції у транскордонних регіонах виступає запозичення, відтворення чи формування спільних методів, способів, інструментів підвищення конкурентоспроможності (конвергенція механізмів конкурентоспроможності), що сприяє зменшенню асиметричності соціально-економічного розвитку в транскордонному просторі.¹⁴ Крім того, Н. Мікула констатує: «Сучасна регіональна політика ЄС особливу увагу приділяє пошуку нових форм транскордонного співробітництва з метою підвищення ефективності співпраці і утворення повномасштабного інтегрованого простору. Так, на європейських кордонах почали функціонувати «європейські об'єднання територіального співробітництва», «транскордонні партнерства», «транскордонні кластери» і «транскордонні промислові зони», «транскордонні інноваційні проекти», «клондайкінг», «транскордонні регіони знань» тощо. Вони стають тими «полюсами зростання» в периферійних прикордонних регіонах, які впевнено конкурують із центральними, столичними регіонами і метрополіями. Основна мета всіх вищезазначених нових форм – прискорити економічне зростання шляхом об'єднання зусиль учасників, забезпечення конкурентних переваг транскордонним регіонам. Із усіх перерахованих організаційних форм транскордонного співробітництва в Україні існує досвід впровадження лише «транскордонних кластерів» та «транскордонних промислових зон». Їх подальший розвиток та підвищення ефективності функціонування, зокрема у західних областях України, сприятимуть відродженню економічної активності та стимулюватиме економічне зростання, що позитивно вплине на вирівнювання показників соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів України та країн ЄС»¹⁵.

Крім того, в умовах поглиблення європейської інтеграції дослідження особливостей економічного співробітництва між ЄС і сусідніми країнами

¹³ Джалілов О.О. Економічна конвергенція як показник інтегрованості країн / О.О. Джалілов // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 3 (50). – Ч. 2. – С. 132-139. – С. 134.

¹⁴ Мікула Н.А. Маркетингові інструменти транскордонної конвергенції регіонів / Н.А. Мікула, О.І. Пастернак // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональна конвергенція та транскордонні ринки (зб. наук. пр.) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: відп. ред. Кравців В.С. – Львів, 2011. – Вип. 5 (91) – 2011 – 385 с. – С. 3-13. – С. 4.

¹⁵ Мікула Н.А. Стратегічні пріоритети регіональної політики транскордонного співробітництва / Надія Мікула // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2011. – Т. 1. – №. 4. – С. 94-99.

Європи доцільно ґрунтувати на одночасному аналізі точних або розрахункових економічних величин (зовнішньоекономічний оборот, обсяг прямих іноземних інвестицій, темпи зростання ВВП тощо) та якісних індикаторів (рівень задоволення мешканців своїм життям, якість людського капіталу, ступінь взаємної соціальної адаптованості культур тощо). Особливо актуальним такий підхід з погляду автора є в контексті дослідження інституційних аспектів економічної оптимізації двостороннього співробітництва окремих держав. Адже лише доповнюючи традиційний кількісний аналіз експертними та соціологічними методами наукових досліджень, притаманними переважно нечіткій логіці та еволюційній епістемології, можна досягнути необхідного рівня ідентифікації тих ринкових інститутів, які сприяють досягненню оптимальної траєкторії українсько-польського економічного співробітництва.

Л. Кузьменко відзначає вагому роль людського та соціального капіталу прикордонних територій сусідніх держав у розвитку конвергенції у межах транскордонних регіонів. Зокрема відмічається, що конвергенційні процеси достатньо сильно впливають на європейські національні ринки праці: з одного боку, вони значно поліпшують рух робочої сили в середині конвергенційного угруповання (транскордонного регіону), а з іншого – неминуче призводять до уніфікації регулюючих заходів на ринку праці та політики зайнятості.¹⁶

Таким чином, у сучасних соціально-економічних умовах дослідження феномену транскордонної конвергенції тісно пов'язане з аналізом процесів формування та розвитку транскордонних регіонів. При цьому особливу роль у вивченні явища транскордонної конвергенції відіграє виявлення взаємозв'язку та взаємного впливу між ключовими формами та напрямками її поширення, з одного боку, та механізмами становлення і збалансованого розвитку транскордонних регіонів, з іншого.

У цьому контексті на першочергову увагу заслуговує дослідження специфічних форм взаємодії численних об'єктів, елементів і ланок інституційного середовища транскордонного регіону, об'єднаних у єдине ціле на основі виділення та застосування в науковому аналізі дефініції «соціально-економічний простір транскордонного регіону».

---

¹⁶ Кузьменко Л.В. Конвергенція ринку праці в країнах ЄС / Л.В. Кузьменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermgmt/2013/214-202-13.pdf>.

II. ПЕРСПЕКТИВИ КОНВЕРГЕНЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВАЖЕЛІВ ТА МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ

Досліджуючи практичні аспекти конвергенції в соціально-економічному просторі транскордонного регіону, зокрема з погляду впровадження основних змін, спрямованих на поглиблення європейської інтеграції України, першочергову увагу звертає на себе характер функціонування адміністративно-управлінських механізмів розвитку прикордонних територій по різні боки кордону між Україною та ЄС. Адже від ефективності використання адміністративно-управлінських важелів впливу з метою налагодження та поглиблення транскордонних взаємодій, значною мірою залежить внутрішній зміст транскордонного співробітництва, а відтак і якість конвергентних процесів.

Враховуючи динаміку, еволюцію та специфіку налагодження традиційних форм і сучасних методів розвитку транскордонного співробітництва між Україною та ЄС, одним із найбільш показових об'єктів для дослідження особливостей конвергенції адміністративно-управлінських важелів та механізмів транскордонного розвитку в межах спільного соціально-економічного простору, що охоплює прикордонні території України та країн-членів ЄС, є українсько-польський транскордонний регіон.

Цей транскордонний регіон займає найбільшу площу з-поміж усіх транскордонних регіонів, локалізованих між Україною та ЄС (84 946 км²), характеризуючись доволі протяжною ділянкою сухопутного кордону (542 км), через яку проходять два потужні пан-європейські транспортні коридори: № 3 (з'єднує Брюссель і Берлін із Вроцлавом, Краковом і Києвом) і «Гданськ-Одеса» (з'єднує Балтійське і Чорне моря).

Крім того, чисельність мешканців, які населяють сусідні прикордонні території, що входять до складу українсько-польського транскордонного регіону, становить майже 8 млн осіб, що є найвищим показником з-поміж усіх транскордонних регіонів, які об'єднують сусідні прикордонні території України та країн-членів ЄС.

До того ж Польща належить до числа обмеженого кола стратегічних партнерів України, на яких покладаються особливі сподівання в інвестиційній, торговельно-економічній, гуманітарній і культурній площинах, що дає підстави очікувати подальшого поглиблення соціально-економічного співробітництва в різних сегментах українсько-польського транскордонного регіону.

Аналізуючи у цьому контексті основні напрями конвергенції адміністративно-управлінських важелів та механізмів розвитку транскордонного співробітництва між суміжними прикордонними територіями України та Польщі, доцільно розглядати їх еволюцію в розрізі трьох основних площин: регуляторної, звичаєвої та парадигмальної. Кожна із них охоплює власне коло адміністративно-управлінських засобів стимулювання транскордонної конвергенції, трансформуючись під впливом євроінтеграційних процесів.

Так, у сферу дії регуляторної площини потрапляють усі нормативно-правові акти міждержавного, національного, регіонального та місцевого рівнів,

які стосуються розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею. Звичаєва площина охоплює неписані правила, традиції та поведінкові стереотипи учасників українсько-польського транскордонного співробітництва, які, так чи інакше, впливають на характер транскордонної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні. Водночас, у парадигмальній площині концентруються ті інструменти адміністративно-управлінського впливу на поширення транскордонної конвергенції між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі, які визначають систему цінностей та архетипів українсько-польського транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграційних змін (рис. 2).

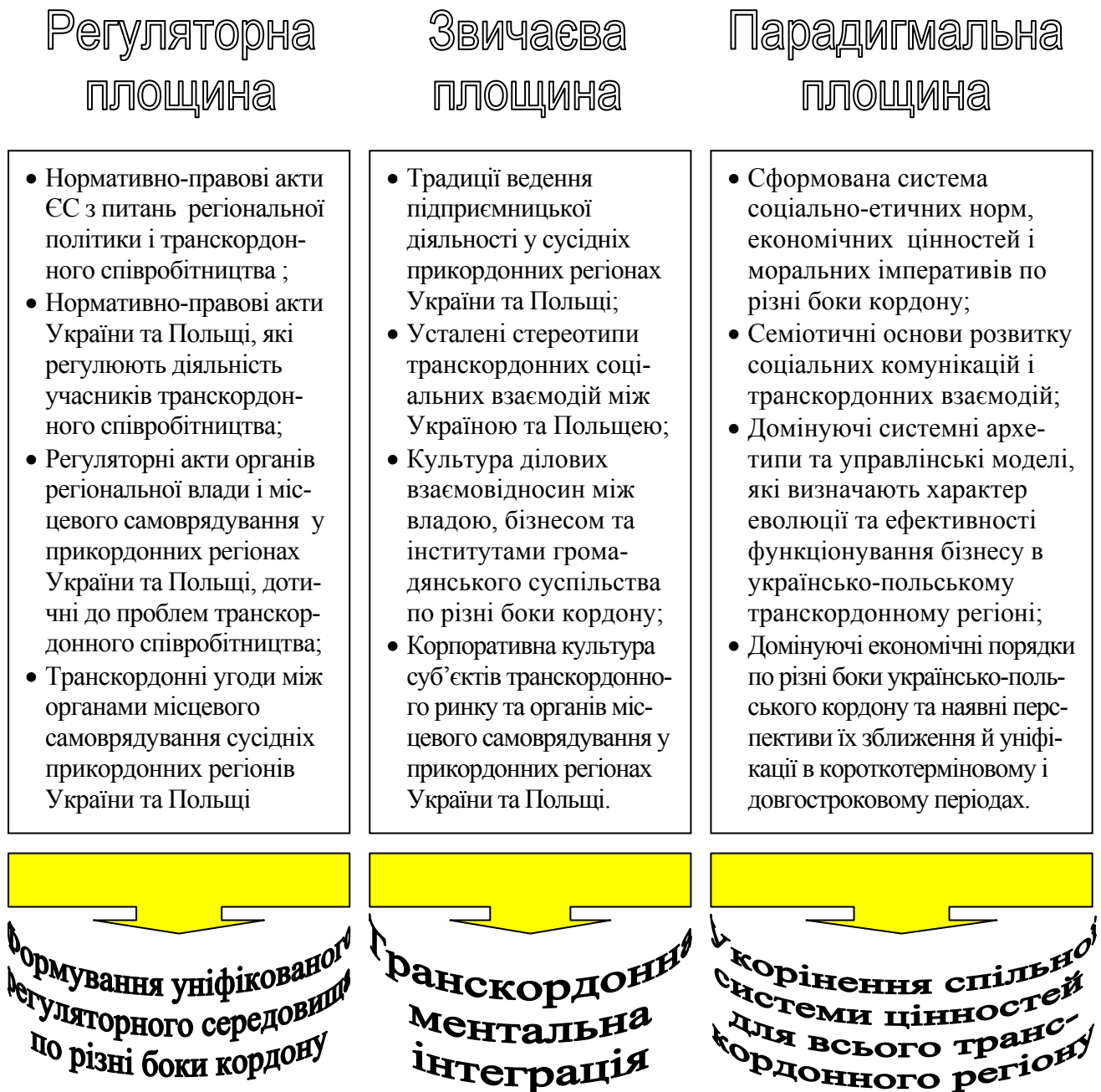

Рис. 2. Основні площини еволюції адміністративно-управлінських важелів транскордонної конвергенції в межах українсько-польського транскордонного регіону

Складено К. Куцаб-Бонк

Водночас важливо відзначити, що дослідження конвергенції адміністративно-управлінських важелів, а також пов'язаних із ними механізмів розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею, доцільно здійснювати у двох часових вимірах: безпосередньому (або прямому чи паралельному) та стадійному (поетапному, еволюційному). У першому разі відбувається порівняння характеру функціонування адміністративно-управлінських важелів впливу на розвиток транскордонного співробітництва по різні боки кордону станом на один і той самий момент чи в одні і ті ж проміжки часу. Водночас, у другому випадку, порівнюються особливості та ефективність функціонування механізмів адміністративно-управлінського забезпечення транскордонного співробітництва в сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі, з огляду на той етап європейської інтеграції, на якому перебуває кожна з країн, або ж у залежності від тієї стадії розвитку транскордонного співробітництва, на якій перебувають прикордонні території відповідної держави.

У цьому сенсі пріоритетного значення набуває виділення етапів європейської інтеграції та стадій розвитку транскордонного співробітництва з ЄС, які розглядатимуться у процесі проведення відповідного дослідження. Зокрема, з огляду на характер еволюції європейської інтеграції, можна виокремити такі основні етапи співпраці ЄС із країнами, які не є членами цього об'єднання, але декларують свої наміри про членство, або ж реалізують відповідну євроінтеграційну стратегію:

- попередній (взаємне визнання стратегічних перспектив співробітництва та окреслення основних умов і критеріїв, які визначатимуть успішність реалізації євроінтеграційної стратегії для певної держави);
- підготовчий (виконання основних вимог у руслі політики європейської інтеграції відповідної держави та формування інституційної бази її подальшого співробітництва з ЄС);
- адаптаційний (адаптація до вимог та інституційних стандартів ЄС, імплементація низки нормативно-правових актів, що діють в ЄС, зокрема у відповідності з двосторонніми угодами та стратегічними документами, які визначають характер європейської інтеграції для кожної держави – партнера ЄС);
- інтеграційний (виконання процедур, пов'язаних із входженням країни – претендента на членство, до ЄС).

Враховуючи динаміку євроінтеграційних змін, пов'язаних еволюцією соціально-економічного розвитку України та Польщі, описані етапи європейської інтеграції кожна із держав проходила, відповідно: попередній – Польща у 1989-1991 роках, Україна у 1991-2004 роках; підготовчий – Польща у 1992-1998 роках, Україна у 2005-2013 роках; адаптаційний – Польща у 1999-2003 роках, Україна починаючи з 2014 року; інтеграційний – Польща у 2004-2005 роках, а Україна лише починає рухатися до цього етапу.

Така періодизація значною мірою пояснює об'єктивність існування дивергентних розривів у функціонуванні механізмів адміністративно-управлінського забезпечення розвитку транскордонного співробітництва по

різні боки українсько-польського кордону. Адже на проходження тих етапів європейської інтеграції, які Польща долала за 3-5 років, Україні знадобилося від 9 до 13 років, що свідчить, насамперед, про низьку якість адміністративно-управлінського забезпечення відповідних соціально-економічних змін.

Ситуація ще більше ускладнюється, якщо наведену періодизацію етапів європейської інтеграції доповнити характеристикою основних стадій розвитку транскордонного співробітництва, які послідовно проходили сусідні прикордонні території кожної з держав. Зокрема, у цьому сенсі можна виділити п'ять стадій розвитку транскордонного співробітництва, які долають прикордонні регіони у процесі налагодження та активізації двосторонніх соціально-економічних взаємодій у межах спільного транскордонного регіону (в тому числі прикордонні регіони ЄС та сусідніх із ним держав, включаючи прикордонні регіони України та Польщі):

1) фрагментарних контактів (для постсоціалістичних держав відповідає періоду централізовано-планової економіки, коли будь-які міжнародні та зовнішньоекономічні зв'язки господарюючих суб'єктів і пересічних громадян, у тому числі на рівні прикордонних регіонів, жорстко контролювалися та координувалися партійними органами влади);

2) трансформаційну (на цій стадії бар'єрна функція кордону трансформується в інтегруючу, шляхом активізації транскордонних взаємодій та об'єднання зусиль прикордонних регіонів країн-членів ЄС та сусідніх із ними держав з метою вирішення спільних транскордонних проблем в економічній, гуманітарній, соціальній та іншій сферах);

3) донорсько-реципієнтну (коли транскордонне співробітництво між сусідніми прикордонними регіонами країн-членів ЄС (донорами) та країн, які є потенційними претендентами на членство (реципієнтами), набуває настільки високої інтенсивності, що дозволяє здійснювати ефективний трансфер технологій і механізмів регіонального розвитку з більш розвинених зон (як правило, країн-членів ЄС) до периферійних територій (переважно сусідніх з ЄС держав) відповідних транскордонних регіонів);

4) ринкову (або стадію формування спільних транскордонних ринків у межах транскордонних регіонів, до складу яких входять прикордонні території країн-членів ЄС та сусідніх із ними держав з-поза меж цього об'єднання; при цьому, однією з ключових ознак формування транскордонних ринків є вирівнювання цін на товари та послуги в межах усього транскордонного регіону, що свідчить про поступове вирівнювання технологічних стандартів, ефективності бізнесу та якості життя по різні боки кордону);

5) дифузійну або мутуалістичну (цій стадії відповідає максимальний рівень транскордонної інтеграції та конвергенції всіх ланок соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів по різні боки кордону; як правило вона відповідає етапу отримання країнами, що є претендентами на входження до ЄС, повноцінного членства у цій організації).

Аналізуючи описані стадії розвитку транскордонного співробітництва на прикладі українсько-польського транскордонного регіону, слід відзначити, що

їх змістовне наповнення у контексті конвергенції важелів та механізмів адміністративно-управлінського забезпечення транскордонного співробітництва між обома державами відзначається певною неоднорідністю і навіть непослідовністю.

Так, на стадії фрагментарних контактів транскордонне співробітництво між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі розвивалося в доволі вузькому секторальному спектрі, стосуючись передусім культурної та гуманітарної сфер.

Значно активніше воно почало здійснюватися після здобуття Україною незалежності. Тоді свого спонтанного розвитку набули різні форми транскордонної економічної співпраці між мешканцями сусідніх адміністративно-територіальних одиниць обох держав, насамперед у площині дрібної прикордонної торгівлі. Основним стимулом до цього стала господарська ситуація по різні боки кордону. Зокрема, вона визначалася проведенням «шокової терапії» у Польщі, що супроводжувалося різким падінням купівельної спроможності місцевого населення, а також лібералізацією економічної та соціально-політичної ситуації в Україні, що суттєво спростило транскордонні контакти мешканців прикордонних регіонів із польськими партнерами.

При цьому слід зазначити, що трансформаційна стадія розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею розтягнулася на доволі тривалий період, яких охопив понад десять років (табл. 1).

Аналізуючи характерні особливості формування адміністративно-управлінських важелів та механізмів транскордонного розвитку в межах українсько-польського транскордонного регіону, зокрема з погляду стимулювання конвергентних процесів між сусідніми прикордонними територіями України та Польщі, першочергову увагу слід акцентувати на тому, що починаючи із середини 90-х років ХХ століття спостерігається укорінення низки дивергентних виявів. Зокрема, прикордонні регіони Польщі адаптуючись до вимог і стандартів ЄС, суттєво прискорили процес формування адміністративно-управлінських структур, орієнтованих на забезпечення фінансової спроможності та інституційної зрілості органів місцевого самоврядування, у тому числі у прикордонних з Україною воєводствах. Натомість, в Україні продовжувала домінувати притаманна адміністративно-плановій економіці модель адміністративно-територіального устрою з високим рівнем централізації влади. Саме у цей період були закладені основні асиметрії, що чинили деструктивний вплив на поширення транскордонної конвергенції між Україною та Польщею протягом тривалого періоду часу, включно із нинішнім етапом розвитку транскордонного співробітництва між прикордонними регіонами обох держав.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз етапів європейської інтеграції та стадій розвитку транскордонного співробітництва у контексті конвергенції адміністративно-управлінських важелів та механізмів розвитку українсько-польського транскордонного регіону

Роки	Етапи європейської інтеграції		Стадії розвитку транскордонного співробітництва	
	Україна	Польща	Україна	Польща
1990-1995	Попередній. Визнання України партнером ЄС у сфері міжнародних відносин. Підписання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС і низки інших документів.	Попередньо-підготовчий. Підписання договору про торговельну та економічну співпрацю між Польщею і ЄЕС, Угоди про асоційоване членство, здійснення в країні структурних реформ.	Трансформаційна. Диверсифікація форм і напрямів транскордонного співробітництва. Створення єврорегіонів «Буг» і «Карпатський». Підписання Угоди про міжрегіональне співробітництво.	Трансформаційна. Диверсифікація форм і напрямів транскордонного співробітництва. Створення єврорегіонів «Буг» і «Карпатський». Підписання Угоди про міжрегіональне співробітництво.
1996-2000	Попередній. Затвердження стратегії інтеграції України до ЄС. Ухвалення спільної стратегії ЄС щодо України.	Підготовчо-адаптаційний. Проведення переговорів щодо членства Польщі в ЄС, прийняття та реалізація Національної стратегії інтеграції.	Трансформаційна. Удосконалення інституційної бази транскордонного співробітництва. Підписання транскордонних угод.	Трансформаційна. Адаптація інституційної бази транскордонного співробітництва до вимог і стандартів ЄС.
2001-2005	Попередній. Затвердження Програми інтеграції України до ЄС та реалізація її основних положень.	Адаптаційно-інтеграційний. Виконання всіх необхідних процедур, пов'язаних з набуттям повноправного членства в ЄС.	Реципієнтна. Прийняття Закону України «Про транскордонне співробітництво».	Донорська. Започаткування програм та інфраструктурних проектів з передачі досвіду Україні.
2006-2010	Підготовчий. Затвердження плану дій Україна-ЄС. Початок переговорів щодо Угоди про Асоціацію.	Пост-інтеграційний. Усебічна інтеграція польської економіки в інституційний і ринковий простір ЄС.	Реципієнтна. Прийняття першої Державної програми розвитку транскордонного співробітництва.	Донорська. Підписання угоди про малий прикордонний рух. Ініціювання Східного партнерства.
2011-2016	Підготовчо-адаптаційний. Підготовка до укладення та підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.	Пост-інтеграційний. Утвердження Польщі як невід'ємної складової об'єднаної Європи.	Реципієнтна. Нарощування інституційної спроможності учасників транскордонного співробітництва	Донорська. Диверсифікація форм і методів транскордонної підтримки українських партнерів

Складено К. Куцаб-Бонк

Аналізуючи цей період формування адміністративно-управлінського забезпечення транскордонного співробітництва по різні боки українсько-польського кордону слід, передусім, відмітити зародження фундаментальних диспропорцій у парадигмальній і звичайній площинах. Наприклад, якщо у Польщі спостерігалось послідовне та успішне поглиблення лібералізаційних тенденцій у більшості секторів зовнішньоекономічної діяльності, то Україна практично залишалась у полоні старих протекціоністських догм. Так, з 1995 року, відколи Польща стала членом СОТ, у країні відбулися серйозні зміни у митній і податковій політиці, які знайшли своє відображення у полегшенні доступу іноземних товарів на польські ринки, приведенні економічного законодавства країни до міжнародних стандартів (насамперед ЄС), посиленні політичної стабільності в державі тощо. А після вступу Польщі до ОЕСР в країні було прийнято «Кодекс лібералізації надходження капіталу» та «Кодекс лібералізації поточних угод», які зобов'язували уряд суттєво лібералізувати законодавство, що регулює господарську діяльність у країні загалом, а також обіг капіталу та циркулювання іноземних інвестицій.

Водночас у Польщі впроваджувалися реальні кроки з децентралізації влади та реформування адміністративно-територіального устрою держави. Так, у 1998-1999 роках відбулося розширення повноважень органів місцевого самоврядування на основі запровадження трьохрівневої системи територіального поділу (гміна, повіт, воєводство), з одночасним скороченням кількості воєводств. Замість 49 воєводств, у тому числі трьох в агломераціях – Варшаві, Лодзі та Кракові, а також 2345 гмін і 814 міст (і навіть окремих районів деяких великих міст) було створено 16 воєводств, 314 повітів, і 2478 гмін.¹⁷

Це дало змогу активізувати громадянську активність на рівні базових адміністративно-територіальних одиниць держави, а також посилити ініціативність місцевих територіальних громад країни, у тому числі – в площині транскордонного співробітництва. Як наслідок, ефективність реалізації проектів місцевого розвитку, у тому числі фінансованих зі структурних фондів ЄС, а також якість співпраці органів місцевого самоврядування з потенційними та діючим іноземними інвесторами зросла на кілька порядків. У країну прийшли потужні транснаціональні корпорації, які принесли з собою інноваційні технології та нові стандарти ведення бізнесу в машинобудівній, енергетичній, електронній, харчопереробній, будівельній та інших сферах господарювання.

Натомість Україна продовжувала залишатися скованою рудиментами адміністративно-планового світогляду, як в макроекономічній площині, так і в регіональній політиці, включаючи пріоритети розвитку транскордонного співробітництва з ЄС в цілому та з Польщею, зокрема.

Передусім це стосується формування аксіологічного потенціалу прикордонних з ЄС регіонів держави. Зокрема, збереження утриманських настроїв, які, зокрема, виявлялися в завищених соціальних очікуваннях, надмірному сподіванні на державу щодо вирішення власних побутових

---

¹⁷ Досвід Польщі у сфері адміністративно-територіальної реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ogo.ua/articles/view/2015-07-09/64668.html>

проблем, надії на невиправдані пільги та субсидії. Це супроводжувалося потуранням відверто руйнівним формам економічної активності, породжуючи корупцію, тіньовий перерозподіл власності, соціальну деградацію мешканців прикордонних територій, насамперед сіл. При цьому правовий нігілізм і безвідповідальність оберталися визиском пересічних мешканців монополіями та агрохолдингами, місцевими олігархами і просто спритними «ділками». Породжена усім цим громадянська пасивність і суспільна зневіра дедалі частіше відображалися в поширенні девіантних форм поведінки та соціальній апатії, готовності «продати» власний голос на виборах, що практично суперечило системі цінностей та моральних установок, які домінували в країнах-членах ЄС.

Крім того, вказаний етап характеризувався рівноприскореним розвитком інститутів громадянського суспільства по різні боки кордону між Україною та Польщею. Зокрема, з польського боку кордону з'явилися численні громадські організації, благодійні фонди, торгово-промислові палати, агенції регіонального та місцевого розвитку тощо, у той час, як основними «генераторами» соціальних змін і рушіями транскордонного співробітництва продовжували залишатися органи державної влади та афілійовані із ними структури.

І нарешті, ще одним напрямом диверсифікації важелів та механізмів адміністративно-управлінського забезпечення транскордонного співробітництва між Україною та Польщею, який виявився у цей період, став різноспрямований розвиток управлінських архетипів і семіотичних сенсів. Адже прикордонні з Україною регіони Польщі, не зважаючи на свою периферійність, порівняно з іншими регіонами держави, у цей період активно впроваджували інноваційні моделі регіонального менеджменту, з орієнтацією на ділові стандарти ЄС. Разом із цим, за фінансової підтримки ЄС, відбувалась суттєва модернізація інформаційно-комунікаційної інфраструктури прикордонних територіальних громад, а їх кадровий потенціал набув значного розвитку. Унаслідок цього зовнішній вигляд більшості населених пунктів у прикордонних з Україною регіонах Польщі змінився у кращий бік, що стало підставою для виникнення своєрідного просторового «семіотичного дисонансу» при перетині українсько-польського кордону, який зберігся певною мірою і до цього часу.

Вказані розбіжності в розвитку адміністративно-управлінських важелів і механізмів активізації транскордонного співробітництва між Україною та Польщею, укорінилися протягом наступного періоду (2001-2005 роки). Цей період ознаменувався набуттям Польщею повноправного членства в ЄС, що знайшло своє відображення і в розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва. Зокрема, у цей час знизилися обсяги прикордонної торгівлі між державами та інтенсивність реалізації спільних транскордонних проектів, що змусило органи державної влади та місцевого самоврядування по різні боки кордону шукати нові засоби стимулювання транскордонної активності.

Так, у червні 2005 р. у Польщі відбулася четверта зустріч голів обласних державних адміністрацій і обласних рад України та воєвод і маршалків Польщі, підсумковим документом якої декларувалася переконаність у необхідності зміцнення існуючого транскордонного та міжрегіонального співробітництва. Крім того, відмічалась доцільність впровадження механізму представлення

інтересів регіонів України за посередництвом представництв польських воєводств у Брюсселі, а також у рамках міжнародних організацій. зокрема: Ради Європи, Комітету регіонів ЄС, Вишеградської групи, Центральноєвропейської ініціативи тощо.¹⁸

У цей період набув поширення такий важливий інструмент розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею, як спільні ділові форуми та інвестиційні ярмарки. Зокрема, було започатковано та популяризовано діяльність Міжнародного економічного форуму з питань транскордонного співробітництва у Львові та Економічного форуму «Польща-Україна» у Жешуві. А на українсько-польському економічному форумі, що відбувся у 2004 році в м. Ялта, було прийнято першу Стратегію українсько-польського міжрегіонального і транскордонного співробітництва.¹⁹

Водночас у 2002-2004 роках обговорювалася ідея створення нового євро регіону «Сян», який мав включати Львівську область України та Підкарпатське воєводство Польщі. Проте, у зв'язку зі вступом Польщі до ЄС та переорієнтацією адміністративно-управлінських зусиль її регіональних органів влади на адаптацію до нових інституційних вимог і стандартів, вказана ідея так і не набула свого практичного втілення.

Окреслені вияви дивергентності в адміністративно-управлінському середовищі українсько-польського транскордонного регіону посилювалися протягом 2006-2010 років. У цей час Польща остаточно укорінилася в ролі партнера, який виконує донорську функцію у процесі розвитку транскордонного співробітництва з Україною.

Так, у 2008 році за ініціативою Польщі було запропоновано проект програми «Східне партнерство», прийнятої Європейською Комісією у грудні 2008 р. і затвердженої Радою ЄС у березні 2009 р. Офіційна реалізація цієї програми розпочалася у травні 2009 року після саміту ЄС у Празі. Вказана програма передбачала зміцнення стосунків ЄС зі своїми східними сусідами (Україною, Молдовою, Грузією, Вірменією, Азербайджаном і Білоруссю.), виступаючи продовженням східного напрямку існуючої Європейської політики сусідства. Основними завданнями цієї програми, у тому числі і щодо активізації українсько-польського транскордонного співробітництва, виступали:

- робота над Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС;
- фінансування комплексних програм з метою покращення адміністративною структури української влади на різних рівнях;
- інтеграція з економіками країн ЄС, включаючи зближення українського законодавства з законодавством ЄС, у тому числі і в частині децентралізації влади та проведення адміністративно-територіальної реформи;
- співпраця у боротьбі з корупцією, організованою злочинністю, нелегальною міграцією;
- збільшення мобільності робочої сили та перспективи відкриття ринків праці ЄС для українців;

¹⁸ Янків М. Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат (політико-економічний та секторальний аналіз) / Мирон Янків. – Львів: Світ, 2011. – 384 с. – С. 217.

¹⁹ Ткач І. В Ялті відкривається VII Економічний форум "Україна-Польща" / Ірина Ткач [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=6990285/

- посилення енергетичної безпеки України;
- реалізація програм, що спрямовані на подолання економічної і соціальної нерівності в Україні;
- реалізація індивідуальних програм (охорона кордонів, допомога у ліквідації наслідків стихійного лиха, підвищення енергетичної ефективності та відновлюваних джерел енергії);
- посилення контактів між Україною та ЄС і між їх громадянами;
- надання додаткової фінансової допомоги.²⁰

Водночас влітку 2009 року набула чинності Угода між Урядом Республіки Польща і Кабінетом Міністрів України про правила місцевого прикордонного руху, яка надала право українцям, що живуть у 30-кілометровій прикордонній зоні, у безвізовому режимі перетинати кордон із Польщею. Такий крок мав на меті стимулювати прикордонну торгівлю та інтенсифікувати культурне співробітництво між сусідніми прикордонними територіальними громадами України та Польщі. Водночас на практиці він приніс із собою цілу низку неоднозначних наслідків, зокрема, спричинивши посилення черг на прикордонних пунктах пропуску та ускладнення руху через українсько-польський кордон підприємців, науковців, громадських активістів та інших учасників транскордонного співробітництва.

Все це дає підстави для висновку про те, що якість та ефективність застосування адміністративно-управлінських важелів розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею по різні боки кордону, значною мірою залишається неоднорідною. Тобто на тлі окремих виявів транскордонної конвергенції у функціонуванні адміністративно-управлінських механізмів стимулювання економічного розвитку сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі у цій площині зберігається також значний простір для поширення дивергентних тенденцій.

Це відображається на якості транскордонних взаємодій в українсько-польському транскордонному регіоні, передусім, впливаючи на динаміку зміни валового регіонального продукту (ВРП) по різні боки кордону, структуру економіки відповідних адміністративно-територіальних одиниць (українських областей і польських воєводств), а також визначаючи їх фінансовий і демографічний потенціали та інтенсивність торговельно-економічних взаємозв'язків між собою і з регіонами інших держав.

---

²⁰ Східне партнерство [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Східне_партнерство/

III. СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОМУ ТРАНСКОРДОННОМУ РЕГІОНІ

Оцінюючи кількісні параметри соціально-економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні, першочергову увагу слід приділити визначенню рівня збіжності (розбіжності) між показниками ВРП та ВРП на душу населення в прикордонних з Україною воєводствах Польщі та сусідніх із ними українських областях. Це зумовлюється доцільністю використання ВРП в якості агрегованого індикатора, який відображає рівень розвитку економіки кожного із сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі, які формують українсько-польський транскордонний регіон.

При цьому для коректного визначення рівня конвергенції між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі за показниками ВРП та ВРП на душу населення, варто здійснити розрахунок як показника абсолютної β -конвергенції, так і показника абсолютної σ -конвергенції. Адже в науковій літературі відзначається, що « β -конвергенція вказує на існування стійкої (тривалої) тенденції до зближення рівнів економічного розвитку, натомість випадкові шоки можуть приводити до короткострокових міжрегіональних сходжень і, як наслідок, σ -конвергенції»²¹. Разом із цим, β -конвергенція, в окремих випадках може спостерігатися при відсутності σ -конвергенції. Зазвичай це відбувається тоді, коли стартові умови для двох чи більшої кількості регіонів суттєво відрізняються між собою. У цьому випадку β -конвергенція, як правило, матиме тимчасовий характер, поступово вичерпуючись, у разі якщо вона не доповнюватиметься σ -конвергенцією. Тобто можна констатувати, що за наявності у транскордонному регіоні σ -конвергенції завжди матиме місце і β -конвергенція. Натомість наявність β -конвергенції може спостерігатися навіть за відсутності σ -конвергенції, але тоді, швидше за все, β -конвергенція матиме тимчасовий характер (або з часом доповниться σ -конвергенцією).

Концепція β -конвергенції широко використовується для дослідження динаміки міжрегіональної економічної диференціації в регіональній економіці. Аналіз β -конвергенції в системах з кількома рядами статистичних даних здійснюється через розрахунок параметрів рівняння регресії виду:

$$\frac{\ln(y_{iT}) - \ln(y_{i0})}{T} = \alpha + \beta \ln(y_{i0}) + \varepsilon_i, \quad (1)$$

де y_{i0} , y_{iT} – рівень показника в початковий та кінцевий моменти часу, T – часовий інтервал, α , β – параметри рівняння регресії, ε_i – випадкова похибка відповідного показника.

Аналіз рівняння регресії проводиться через розрахунок коефіцієнта детермінації (R^2).

Через коефіцієнт β знаходиться швидкість конвергенції λ за формулою:

$$\lambda = -\frac{\ln(1 + \beta T)}{T} \quad (2)$$

²¹ Сторонянська І. Процеси конвергенції / дивергенції соціально-економічного розвитку регіонів України: підходи до оцінки / Ірина Сторонянська // Регіональна економіка. – 2008. – №. 2. – С. 73-84. – С. 74.

Так само прийнято розраховувати необхідний регіонам час для подолання половини шляху до стійкого стану. Відповідна формула має вигляд:

$$T_{0,5} = -\frac{\ln 2}{\lambda} \quad (3)$$

Для українсько-польського транскордонного регіону, який досліджується у межах Львівської та Волинської областей України та Підкарпатського і Люблінського воєводств Польщі, зміна ВРП протягом 2005-2014 років відображає загальну динаміку до зростання, як для кожного зі згаданих регіонів зокрема, так і для української та польської частини спільного транскордонного регіону загалом. Проте слід відзначити, що темпи зростання ВРП в окремих українських областях і польських воєводства дещо відрізняються між собою. Це відображається на потенціалі досягнення β -конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні (табл. 2).

Аналізуючи динаміку зміни ВРП в розрізі окремих адміністративно-територіальних одиниць українсько-польського транскордонного регіону звертає на себе увагу відносна кореляція темпів зростання ВРП в українських прикордонних областях, з одного боку, і сусідніх із ними польських воєводствах, з іншого. Водночас між українською та польською частинами досліджуваного транскордонного регіону не спостерігається відчутної синхронності за цим показником, не кажучи вже про конвергенцію. Проте у 2009 і 2013 роках відзначалося спільне падіння темпів зростання ВРП по різні боки кордону, що зумовлювалося зовнішніми економічними викликами. У першому разі мова йшла про світову фінансову кризу, а в другому – про різку трансформацію структури зовнішньої торгівлі з Росією, спровоковану військовими діями на Сході України та санкціями, запровадженими у зв'язку із цим з боку ЄС.

Висновок про відсутність достатніх підстав для констатації факту конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні за показником ВРП підтверджуються також результатами економіко-математичного моделювання. Відповідну модель абсолютної β -конвергенції за методом найменших квадратів та основні показники її статистичного аналізу представлені в додатку А.

Проведені розрахунки показують, що за досліджуваним параметром спостерігається слабке значення показників, які свідчать на користь гіпотези про абсолютну β -конвергенцію в українсько-польському транскордонному регіоні. Адже отримані дані демонструють фактичну відсутність конвергенції у 2013-2014 роках, порівняно з 2005 та 2006 роками. Крім того, низький коефіцієнт детермінації ($R^2 < 0,5$) вказує на можливість існування інших, не включених до моделі, чинників, які суттєво впливають на траєкторії розвитку сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі. Одним з таких чинників є кількість населення.

При розгляді ВРП у розрахунку на одну особу (таблиця 3) було одержано суттєво кращі результати (додаток Б).

Таблиця 2

ВРП суміжних прикордонних територій українсько-польського транскордонного регіону

Роки	Регіони											
	Україна						Польща					
	Львівська область		Волинська область		Українські регіони разом		Підкарпатське воєводство		Люблінське воєводство		Польські регіони разом	
	млн грн	зростання, %	млн грн	зростання, %	млн грн	зростання, %	млн зл.	зростання, %	млн зл.	зростання, %	млн зл.	зростання, %
2005	17192	–	6553	–	23745	–	37319	–	38388	–	75707	–
2006	21486	25,0	7687	17,3	29173	22,9	39894	6,9	40849	6,4	80743	6,7
2007	27987	30,3	10072	31,0	38059	30,5	43685	9,5	45361	11,0	89046	10,3
2008	35534	27,0	12784	26,9	48318	27,0	48450	10,9	50233	10,7	98683	10,8
2009	35955	1,2	12225	- 4,4	48180	- 0,3	50684	4,6	51082	1,7	101766	3,1
2010	41655	15,9	14429	18,0	56084	16,4	52522	3,6	54055	5,8	106577	4,7
2011	52103	25,1	17637	22,2	69740	24,4	57028	8,6	58544	8,3	115572	8,4
2012	61962	18,9	20005	13,4	81967	17,5	62902	10,3	64261	9,8	127163	10,0
2013	63329	2,2	20622	3,1	83951	2,4	65088	3,5	65738	2,3	130826	2,9
2014	72923	15,1	24195	17,3	97118	15,7	67350	3,5	67074	2,0	134424	2,8
Середній темп зростання		17,9	–	16,1	–	17,4	–	6,8	–	6,4	–	6,6

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Таблиця 3

ВРП суміжних прикордонних територій українсько-польського транскордонного регіону

Роки	Регіони											
	Україна						Польща					
	Львівська область		Волинська область		Українські регіони в середньому		Підкарпатське воєводство		Люблінське воєводство		Польські регіони в середньому	
	грн	зростання, %	грн	зростання, %	грн	зростання, %	злотих	зростання, %	злотих	зростання, %	злотих	зростання, %
2005	6657	–	6285	–	6471	–	17789	–	17591	–	17690	–
2006	8351	25,4	7397	17,7	7874	21,7	19024	6,9	18779	6,8	18902	6,9
2007	10915	30,7	9711	31,3	10313	31,0	20829	9,5	20913	11,4	20871	10,4
2008	13902	27,4	12340	27,1	13121	27,2	23101	10,9	23219	11,0	23160	11,0
2009	14093	1,4	11796	- 4,4	12945	- 1,3	24131	4,5	23651	1,9	23891	3,2
2010	16353	16,0	13916	18,0	15134	16,9	24973	3,5	25079	6,0	25026	4,8
2011	20490	25,3	16993	22,1	18742	23,8	26801	7,3	26919	7,3	26860	7,3
2012	24387	19,0	19249	13,3	21818	16,4	29546	10,2	29632	10,1	29589	10,2
2013	24937	2,3	19817	3,0	22377	2,6	30577	3,5	30427	2,7	30502	3,1
2014	28731	15,2	23218	17,2	25975	16,1	31642	3,5	31170	2,4	31406	3,0
Середній темп зростання		18,1	–	16,1	–	17,2	–	6,6	–	6,6	–	6,6

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Результати статистичного аналізу показують, що у більшості випадків коефіцієнт детермінації $R^2 > 0,8$ підтверджує тісний зв'язок між змінними. Це означає, що на основі визначеного коефіцієнту швидкості конвергенції λ , можна говорити, зокрема про те, що при збереженні тенденції до конвергенції, яка сформувалась у 2006-2014 роках, при $\lambda=20\%$ ВРП з розрахунку на одну особу в українських областях може зрости вдвічі за три з половиною роки.

Як уже зазначалося, для характеристики рівня конвергенції ВРП в українсько-польському транскордонному регіоні, поряд з визначенням показника β -конвергенції, доцільно також розраховувати і σ -конвергенцію.

Статистичний аналіз транскордонної σ -конвергенції регіонів передбачає дослідження динаміки середнього відхилення рівня їх розвитку від середнього рівня в межах певної групи²².

Для розрахунку показника σ -конвергенції використовують такі показники варіації як дисперсію, коефіцієнт варіації, середнє квадратичне відхилення тощо. У випадку із сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі доцільно користуватись коефіцієнтом варіації, який, на відміну від показників дисперсії або середнього квадратичного відхилення, не залежить від величини ВРП.

Для перевірки гіпотези про σ -конвергенцію використовується формула:

$$\sigma_{con} = \frac{\sigma_t(Y_t, \dots, Y_n)}{meant(Y_t, \dots, Y_n)} \quad (4)$$

де σ_{con} – сигма-конвергенція, σ_t – середньоквадратичне відхилення (корінь квадратний з дисперсії випадкової величини); $Y_t, \dots, Y_n$ – показники аналізованих масивів; $meant(Y_t, \dots, Y_n)$ – середнє значення показника за певний проміжок часу.

Сигма-конвергенція вимірюється в межах від 0 до 1. За загальним правилом, чим ближче виявиться показник σ -конвергенції до нуля, тим вищою буде конвергенція. Адже велике значення середнього відхилення показує значний розкид значень в представленій множині з середньою її величиною. Відповідно, низьке значення показника σ -конвергенції, показує, що всі значення в обраній множині згруповані навколо середнього рівня.

Визначивши коефіцієнти варіації, за якими встановлюється наявність або відсутність σ -конвергенції, для областей і воєводств українсько-польського транскордонного регіону, беручи за основу показник ВРП в розрахунку на одну особу протягом 2005-2014 років, можна констатувати змінність тенденцій щодо наявності конвергенції чи дивергенції за цим показником. Так, конвергентні процеси мали місце у 2005-2007 та 2009-2012 роках, натомість, протягом 2007-2009 та 2012-2014 років спостерігалася тенденція до дивергенції ВРП в розрахунку на одну особу (табл. 4).

---

²² Матвеев Є. Статистичний аналіз транскордонної конвергенції регіонів / Євген Матвеев // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональна конвергенція та транскордонні ринки. – 2011. – Вип. 5 (91). – С. 33-44. – С.33.

ВРП з розрахунку на одну особу та коефіцієнти варіації для розрахунку σ -конвергенції в основних адміністративно-територіальних одиницях українсько-польського транскордонного регіону

грн

Роки	Адміністративно-територіальні одиниці				Середнє значення	Середнє відхилення	Коефіцієнт варіації
	Львівська область	Волинська область	Підкарпатське воєводство	Люблінське воєводство			
2005	6657	6285	28107	27794	17210,75	10739,75	0,62
2006	8351	7397	30819	30422	19247,25	11373,25	0,59
2007	10915	9711	38117	38271	24253,50	13940,50	0,57
2008	13902	12340	50591	50850	31920,75	18799,75	0,59
2009	14093	11796	60810	59601	36575,00	23630,50	0,65
2010	16353	13916	65929	66209	40601,75	25467,25	0,63
2011	20490	16993	72363	72681	45631,75	26890,25	0,59
2012	24387	19249	72683	72895	47303,50	25485,50	0,54
2013	24937	19817	77360	76980	49773,50	27396,50	0,55
2014	28731	23218	118974	117199	72030,50	46056,00	0,64

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Графічне зображення виявленої тенденції щодо поширення в українсько-польському транскордонному регіоні σ -конвергенції за показником ВРП з розрахунку на одну особу, дозволяє стверджувати про хвилеподібність конвергентних процесів (рис. 3).

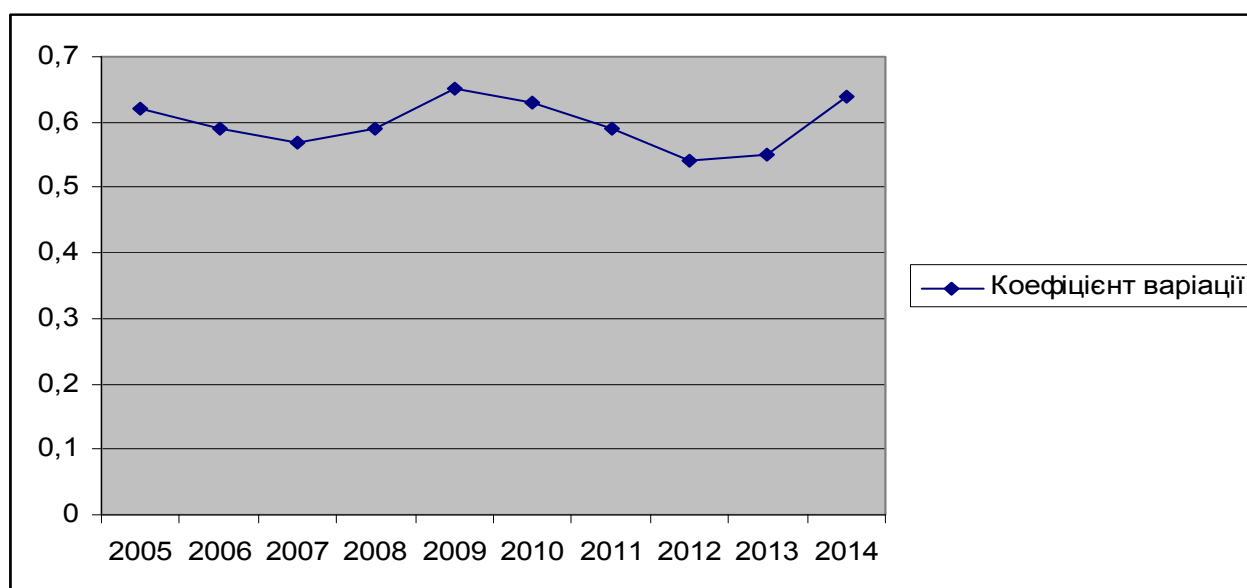

Рис. 3. Показник σ -конвергенції ВРП з розрахунку на одну особу в перерахунку на гривні в українсько-польському транскордонному регіоні

При цьому слід відзначити, що дивергентність, відображена збільшенням коефіцієнту варіації за показником ВРП в розрахунку на одну особу протягом 2013-2014 років, значною мірою зумовлена знеціненням української грошової

одиниці по відношенню до злогого. В результаті цього, ВРП польських воєводств, які межують з Україною, перерахований на гривні в розрахунку на одну особу, протягом вказаних двох років збільшився більш, ніж на 60% (протягом одного лише 2013 р. – це зростання перевищило 50%). Водночас, у злотих відповідне зростання за цей же проміжок часу складало в середньому 3% на рік.

При цьому є всі підстави очікувати подальшого поглиблення виявленого дивергентного розриву, оскільки протягом наступних років гривня також послаблювалася (лише у 2015 р. порівняно з 2014 р. падіння курсу гривні по відношенню до злогого склало понад 1,5 рази).

Водночас, коефіцієнт варіації, розрахований для визначення σ -конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні на базі показника ВРП на одну особу в національній валюті кожної з держав, демонструє дещо інші результати (табл. 5).

Таблиця 5

ВРП в розрахунку на одну особу та коефіцієнти варіації для розрахунку σ -конвергенції в основних адміністративно-територіальних одиницях українсько-польського транскордонного регіону в національній валюті кожної з країн

Роки	Адміністративно-територіальні одиниці				Середнє значення	Середнє відхилення	Коефіцієнт варіації
	Україна, грн		Польща, злоті				
	Львівська область	Волинська область	Підкарпатське воєводство	Люблінське воєводство			
2005	6657	6285	17789	17591	12081	5610	0,46
2006	8351	7397	19024	18779	13388	5514	0,41
2007	10915	9711	20829	20913	15592	5279	0,34
2008	13902	12340	23101	23219	18141	5020	0,28
2009	14093	11796	24131	23651	18418	5473	0,30
2010	16353	13916	24973	25079	20080	4946	0,25
2011	20490	16993	26801	26919	22801	4059	0,18
2012	24387	19249	29546	29632	25704	3744	0,15
2013	24937	19817	30577	30427	26440	4063	0,15
2014	28731	23218	31642	31170	28690	2736	0,10

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Як наслідок, графік, який відображає характер поширення σ -конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні за показником ВРП в розрахунку на одну особу в національній валюті кожної з держав демонструє очевидну тенденцію до посилення конвергентних процесів, що дає підстави стверджувати про вирівнювання базових компонентів, які лежать в основі економічного розвитку сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі (рис. 4).

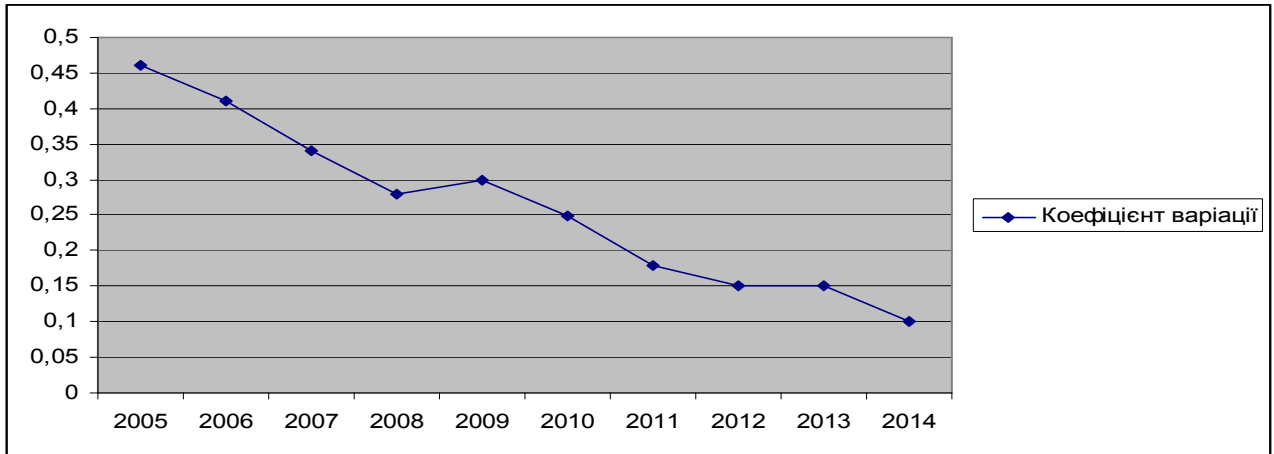

Рис. 4. Показник σ -конвергенції ВРП в розрахунку на одну особу в національній валюті кожної з держав в українсько-польському транскордонному регіоні

Складено на основі власних розрахунків

Встановлені закономірності підтверджуються графіками, які відображають динаміку приросту ВРП з розрахунку на одну особу для сусідніх прикордонних областей України та Польщі. Так, динаміка середнього темпу зростання вказаного показника для українських областей і польських воєводств, що межують між собою, розрахована базуючись на гривневому еквіваленті злота, демонструє очевидну тенденцію до поглиблення дивергентного розриву, особливо після 2013 року (рис. 5).

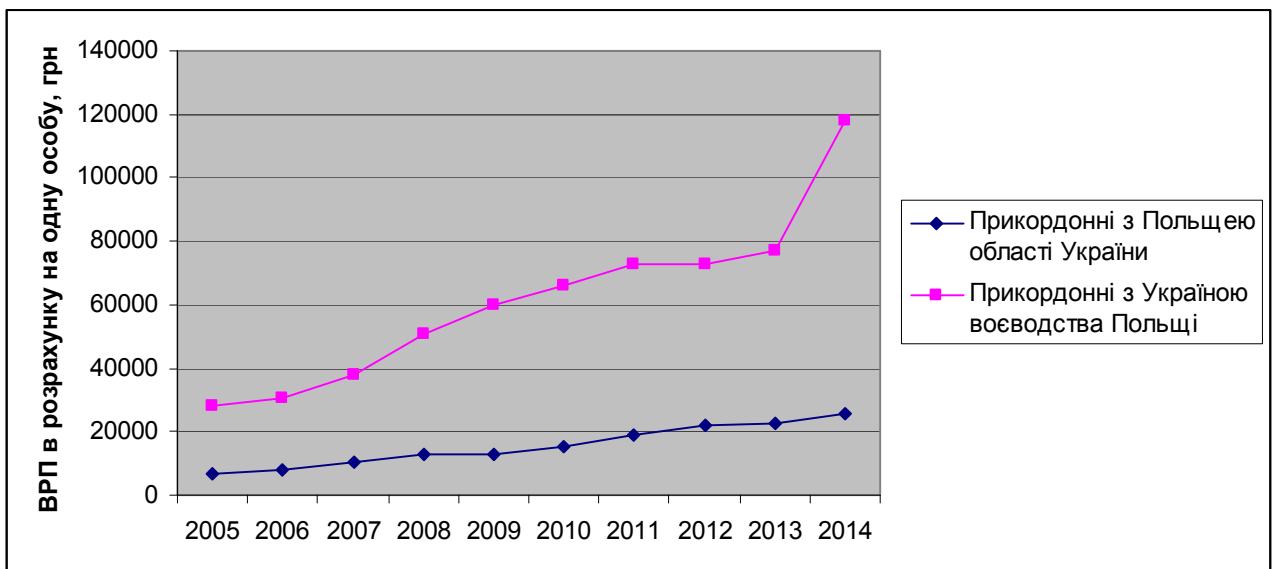

Рис. 5. ВРП у розрахунку на одну особу в прикордонних із Польщею регіонах України та прикордонних з Україною регіонах Польщі (в перерахунку у гривні за курсом НБУ на відповідний період часу)

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Натомість, аналізуючи аналогічні графіки, які відображають зростання показника ВРП з розрахунку на одну особу в середньому для Львівської та Волинської областей України, з одного боку, та Люблінського і Підкарпатського воєводств Польщі, з іншого, можна зробити прямо протилежні висновки, якщо розрахунок відповідного показника ведеться в національній валюті кожної із держав (гривні для українських областей і злотого для польських воєводств). У цьому разі спостерігається стійка тенденція до зближення рівнів ВРП з розрахунку на одну особу по різні боки кордону, зокрема у 2013 і 2014 роках (рис. 6).

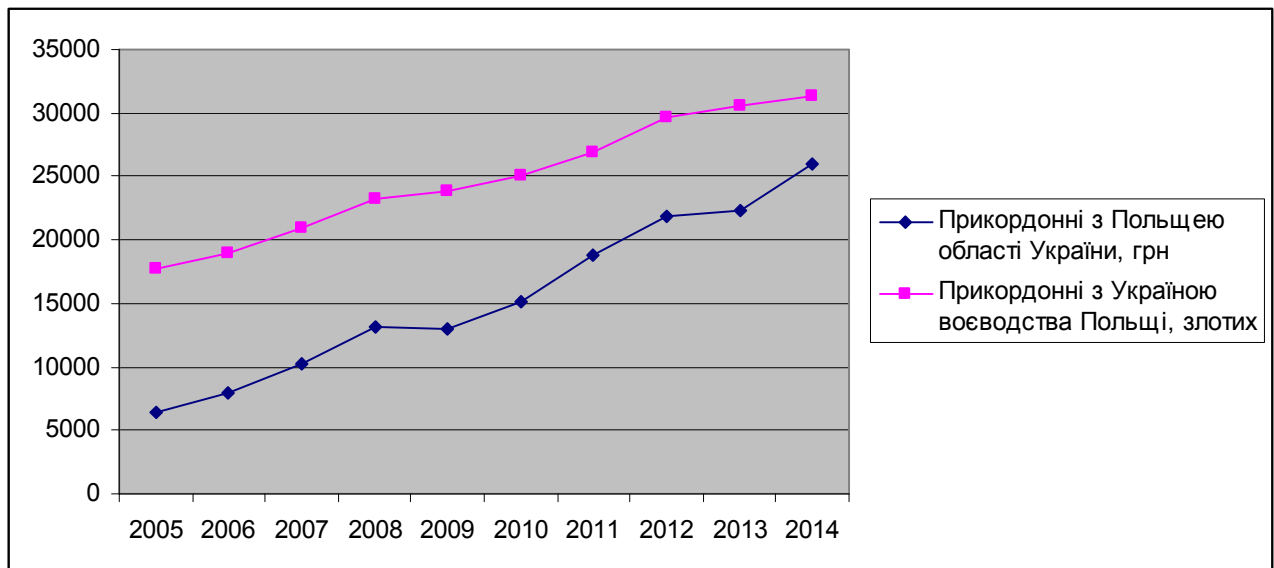

Рис. 6. ВРП у розрахунку на одну особу в прикордонних із Польщею регіонах України та прикордонних з Україною регіонах Польщі (у національній валюті кожної з держав)

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Порівнюючи отримані дані щодо конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні за показником ВРП, розрахованого на одну особу, з дослідженнями, які проводилися українськими вченими протягом попередніх років, можна відзначити загальну збіжність висновків. Передусім це стосується наявності як β -конвергенції, так і σ -конвергенції за цим показником, а також негативного впливу на конвергенцію між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі валютних коливань, зокрема, знецінення гривні по відношенню до злотого.²³

Водночас слід відзначити, що динаміка ВРП та ВРП з розрахунку на одну особу відображає лише один із аспектів транскордонної конвергенції регіонів. Для виявлення низки її важливих аспектів і перспектив розвитку доцільно також аналізувати інші показники. Зокрема, це стосується капітальних інвестицій.

Спрямування капітальних інвестицій у досліджувані регіони за період 2005-2015 років представлено в табл. 6.

²³ Матвеев С. Статистичний аналіз транскордонної конвергенції регіонів / Євген Матвеев // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональна конвергенція та транскордонні ринки. – 2011. – Вип. 5 (91). – С. 33-44. – С. 34.

Таблиця 6

Капітальні інвестиції на суміжних прикордонних територіях українсько-польського транскордонного регіону

Роки	Регіони											
	Україна						Польща					
	Львівська область		Волинська область		Українські області разом		Підкарпатське воєводство		Люблінське воєводство		Польські воєводства разом	
	млн грн	зростання, %	млн грн	зростання, %	млн грн	зростання, %	млн злотих	зростання, %	млн злотих	зростання, %	млн злотих	зростання, %
2005	5441,8	-	1317,3	-	6759,1	-	5118,9	-	4347,2	-	9466,1	-
2006	6835,3	25,6	2066,6	56,9	8901,9	31,7	5906,8	15,4	4917,8	13,1	10824,6	14,4
2007	9872,4	44,4	3254,3	57,5	13126,7	47,5	7028,7	19,0	6071,2	23,5	13099,9	21,0
2008	12696,3	28,6	3917,0	20,4	16613,3	26,6	7883,1	12,2	7628,7	25,7	15511,8	18,4
2009	8382,2	- 34,0	2844,2	- 27,4	11226,4	- 32,4	8535,0	8,3	7932,0	4,0	16467,0	6,2
2010	8830,2	5,3	2017,0	- 29,1	10847,2	- 3,4	10288,7	20,5	8288,1	4,5	18576,8	12,8
2011	12114,0	37,2	2685,0	33,1	14799,0	36,4	13417,7	30,4	10332,1	24,7	23749,8	27,8
2012	11173,3	- 7,8	3180,2	18,4	14353,5	- 3,0	12565,1	- 6,4	9851,7	- 4,6	22416,8	- 5,6
2013	9816,7	- 12,1	3104,6	- 2,4	12921,3	- 10,0	12013,0	- 4,4	9742,0	- 1,1	21755,0	- 3,0
2014	9555,0	- 2,7	3241,8	4,4	12796,8	- 1,0	11364,4	- 5,4	10515,6	7,9	21880,0	0,6
2015	13386,5	40,1	5527,1	70,5	18913,6	47,8	11001,6	- 3,2	10410,4	- 1,0	21412,0	- 2,1
Середній темп зростання	12,5	-	20,2	-	14,0	-	7,7	-	9,7	-	9,1	-

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Як можна побачити, середній тем зростання капітальних інвестицій, які вкладалися в економіку прикордонних із Польщею регіонів України протягом останнього десятиріччя був приблизно у півтора рази вищим, ніж у сусідніх із ними польських регіонів. Разом із цим, динаміка інвестиційних процесів по різні боки українсько-польського кордону була настільки неоднорідною, що для остаточного висновку про наявність чи відсутність конвергентних необхідно провести більш серйозні обчислення.

Так, модель абсолютної β -конвергенції для капітальних інвестицій, дані якої представлені в додатку В, відображають мінливий характер конвергентних процесів у межах українсько-польського транскордонного регіону.

Якщо у формулі (1) $\beta < 0$, то це означає, що регіони з початковими більш низькими капітальними інвестиціями ростуть швидше тих регіонів, які спочатку мали більш високі капітальні інвестиції, тобто відбувається збіжність. Якщо, навпаки, $\beta > 0$, то нерівність ще більше посилюється і спостерігається, навпаки, розбіжність.

Дані додатку В свідчать, що обсяги капітальних інвестицій, які вкладалися в суміжних прикордонних регіонах України та Польщі протягом 2005-2015 років, в цілому відображають наявність β -конвергенції. Однак, в окремі проміжки часу спостерігалися дивергентні вияви, як наприклад, у 2010 році по відношенню до попередніх років.

Водночас як і у випадку із конвергенцією за показником ВРП в розрахунку на одну особу, в українсько-польському транскордонному регіоні спостерігається суттєвий вплив валютних коливань, зокрема знецінення гривні по відношенню до злотого.

Так, аналізуючи динаміку капітальних інвестицій по різні боки українсько-польського кордону протягом досліджуваного періоду, звертає на себе увагу суттєва різниця у темпах їх нарощування у двох різних випадках: по-перше, у разі обрахунків, які проводяться в національній валюті кожної з держав, і, по-друге, у випадку переведення злотих у гривні за офіційним курсом НБУ (табл. 7).

Таблиця 7

Капітальні інвестиції в українських областях і польських воєводствах, розраховані у валютах відповідних країн

Роки	Капітальні інвестиції в прикордонних з Польщею областях України, млн грн	Капітальні інвестиції у прикордонних з Україною воєводствах Польщі		Офіційний курс гривні до злотого
		млн злотих	млн грн	
2005	6759,1	9466,1	14956,4	1,58
2006	8901,9	10824,6	17535,9	1,62
2007	13126,7	13099,9	23972,8	1,83
2008	16613,3	15511,8	33970,8	2,19
2009	11226,4	16467,0	41496,8	2,52

Роки	Капітальні інвестиції в прикордонних з Польщею областях України, млн грн	Капітальні інвестиції у прикордонних з Україною воєводствах Польщі		Офіційний курс гривні до злотого
		млн злотих	млн грн	
2010	10847,2	18576,8	49042,8	2,64
2011	14799,0	23749,8	64124,5	2,7
2012	14353,5	22416,8	55145,3	2,46
2013	12921,3	21755,0	55040,2	2,53
2014	12796,8	21880,0	82268,8	3,76
2015	18913,6	21412,0	124189,6	5,8

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Як видно з наведених даних, темп зростання капітальних інвестицій у прикордонних з Україною воєводствах Польщі, якщо розрахунки проводити у злотих, склав у 2014 р. лише 0,6%. У 2015 р. за цим показником взагалі спостерігалось падіння більш ніж на 2%. Водночас, якщо аналогічні розрахунки для польських воєводств проводити на основі перерахунку злотих у гривні, то результати виявляться принципово відмінними. Зокрема, у 2014 р. зростання складе 49,8%, а у 2015 р., замість падіння, спостерігатиметься зростання у понад 50% на рік.

Це знаходить свій вияв у тенденціях зближення (розходження) трендів капітальних інвестицій, які відображають інвестиційну активність по різні боки кордону між Україною та Польщею у межах українсько-польського транскордонного регіону. Наприклад, у разі проведення обчислень в національних валютах кожної з держав, протягом 2014-2015 років спостерігається чітка тенденція до конвергенції (рис. 7).

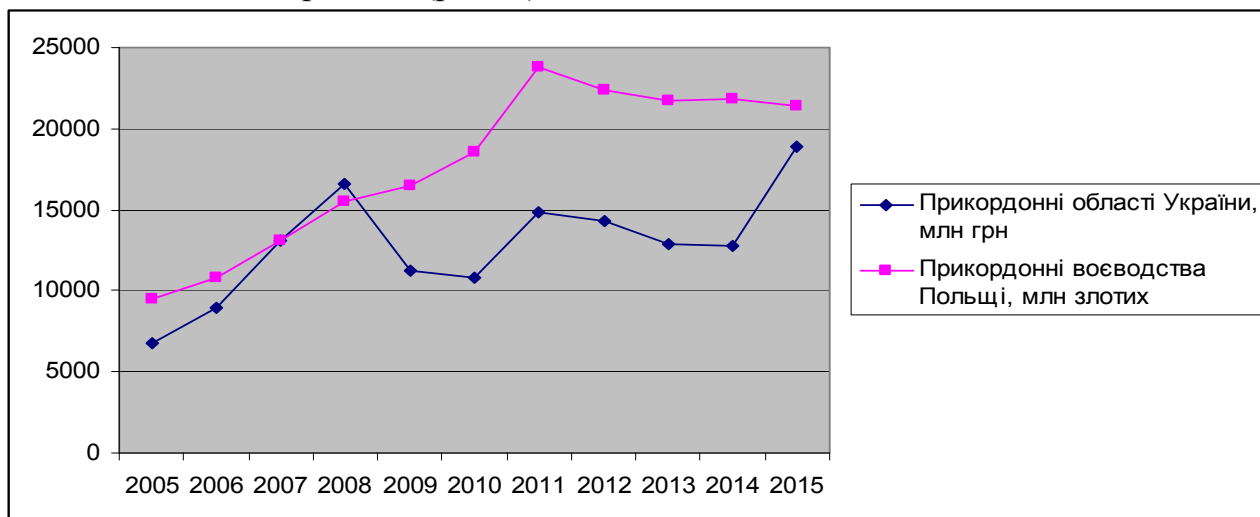

Рис. 7. Капітальні інвестиції на суміжних прикордонних територіях українсько-польського транскордонного регіону (в перерахунку у гривні за курсом НБУ на відповідний період часу)

Складено на основі власних розрахунків

Водночас, якщо розрахунки проводити в одній валюті, зокрема здійснивши попередній перерахунок злотих у гривні, то виявиться, що починаючи з 2013 року спостерігається стрімка дивергенція в обсягах вкладення капітальних інвестицій в економіку сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі (рис. 8).

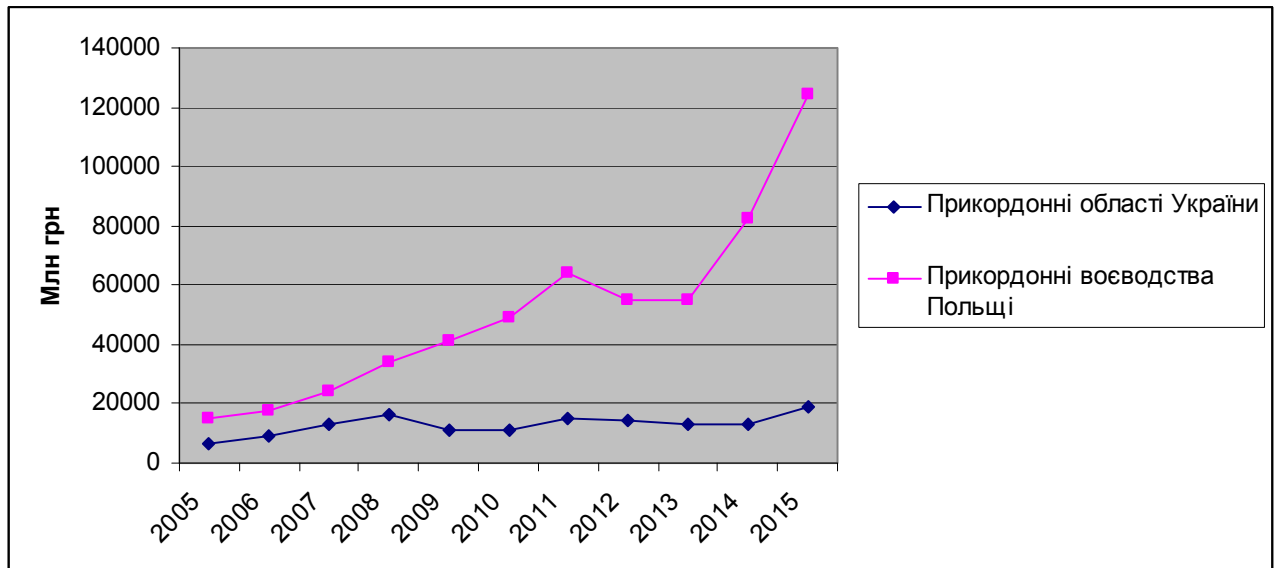

Рис. 8. Капітальні інвестиції на суміжних прикордонних територіях українсько-польського транскордонного регіону (у національній валюті кожної з держав)

Складено на основі власних розрахунків

Вказана розбіжність спостерігається і в разі проведення на різній валютній базі розрахунку показника σ -конвергенції. Так, коефіцієнти σ -конвергенції для капітальних інвестицій в українсько-польському транскордонному регіоні, визначені із застосуванням двох валют (гривні для українських регіонів і злотого – для сусідніх із ними польських), дають підстави для висновку про наявність конвергентних тенденцій протягом 2005-2007 та 2011-2015 років (табл. 8).

Таблиця 8

Капітальні інвестиції та коефіцієнти варіації для розрахунку σ -конвергенції за цим показником в основних адміністративно-територіальних одиницях українсько-польського транскордонного регіону (в національній валюті кожної з держав)

Роки	Адміністративно-територіальні одиниці				Середнє значення	Середнє відхилення	Коефіцієнт варіації
	Україна, млн грн		Польща, млн злотих				
	Львівська область	Волинська область	Підкарпатське воєводство	Люблінське воєводство			
2005	5441,8	1317,3	5118,9	4347,2	4056,3	1369,5	0,34
2006	6835,3	2066,6	5906,8	4917,8	4931,6	1432,5	0,29
2007	9872,4	3254,3	7028,7	6071,2	6556,7	1787,7	0,27

Роки	Адміністративно-територіальні одиниці				Середнє значення	Середнє відхилення	Коефіцієнт варіації
	Україна, млн грн		Польща, млн злотих				
	Львівська область	Волинська область	Підкарпатське воєводство	Люблінське воєводство			
2008	12696,3	3917,0	7883,1	7628,7	8031,3	2332,5	0,29
2009	8382,2	2844,2	8535,0	7932,0	6923,4	2039,6	0,29
2010	8830,2	2017,0	10288,7	8288,1	7356,0	2669,0	0,36
2011	12114,0	2685,0	13417,7	10332,1	9637,2	3476,1	0,36
2012	11173,3	3180,2	12565,1	9851,7	9192,6	3006,2	0,33
2013	9816,7	3104,6	12013,0	9742,0	8669,1	2782,2	0,32
2014	9555,0	3241,8	11364,4	10515,6	8669,2	2713,8	0,31
2015	13386,5	5527,1	11001,6	10410,4	10081,4	2277,2	0,23

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Графічна інтерпретація наведених даних за результатами розрахунку σ -конвергенції для обсягу вкладених капітальних інвестицій в українсько-польському транскордонному регіоні, представлена на рис. 9. Зокрема, графік відображає хвилеподібну тенденцію поширення конвергентних процесів із загальним тяжінням до конвергенції упродовж 2005-2015 років, яка особливо відчутна у період з 2013 року. Водночас, у 2007-2009, а надто у 2009-2010 роках (тобто, на тлі кризи 2008 року) спостерігається дивергенція капітальних інвестицій в українсько-польському транскордонному регіоні.

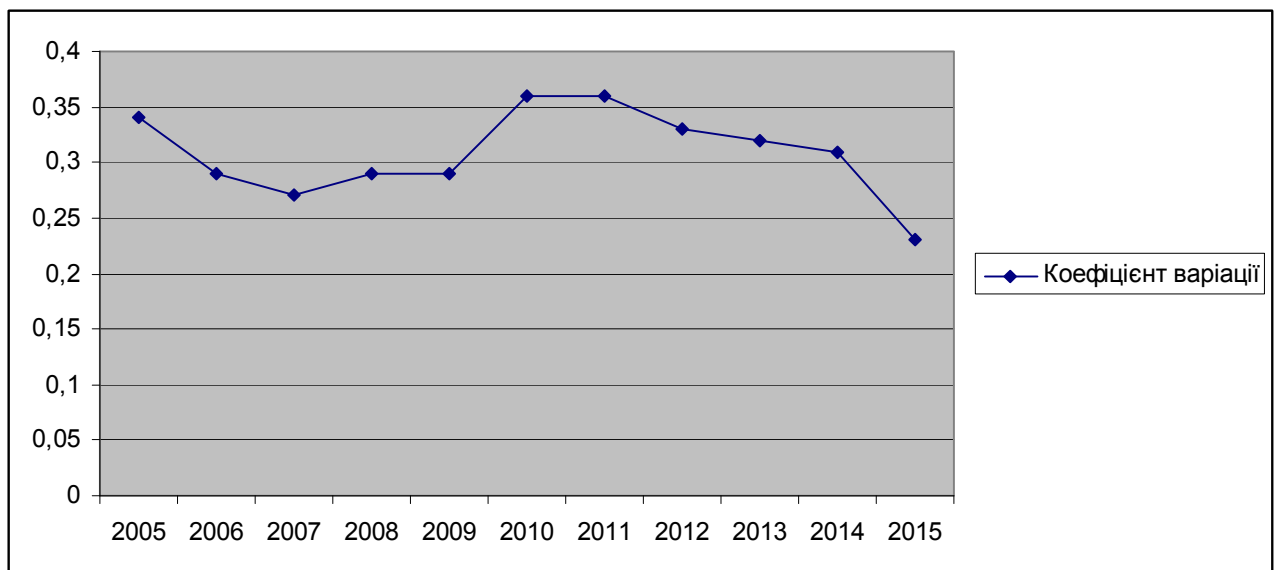

Рис. 9. Показник σ -конвергенції капітальних інвестицій в українсько-польському транскордонному регіоні (в національній валюті кожної з держав)

Складено на основі власних розрахунків

Водночас аналіз σ -конвергенції капітальних інвестицій в українсько-польському транскордонному регіоні, здійснений на основі перерахунку злотих

у гривні, показує швидше дивергенцію ніж конвергенцію за цим показником упродовж досліджуваного періоду (табл. 9).

Таблиця 9

Капітальні інвестиції та коефіцієнти варіації для розрахунку σ -конвергенції за цим показником в основних адміністративно-територіальних одиницях українсько-польського транскордонного регіону (в перерахунку у гривні)

Роки	Адміністративно-територіальні одиниці, млн грн				Середнє значення	Середнє відхилення	Коефіцієнт варіації
	Львівська область	Волинська область	Підкарпатське воєводство	Люблінське воєводство			
2005	5441,8	1317,3	8087,9	6868,6	5428,9	2055,8	0,38
2006	6835,3	2066,6	9569,0	7966,8	6609,4	2271,7	0,34
2007	9872,4	3254,3	12862,5	11110,3	9274,9	3010,3	0,32
2008	12696,3	3917,0	17264,0	16706,9	12646,1	4364,5	0,35
2009	8382,2	2844,2	21508,2	19988,6	13180,8	7567,2	0,57
2010	8830,2	2017,0	27162,2	21880,6	14972,5	6633,9	0,44
2011	12114,0	2685,0	36227,8	27896,7	19730,9	12331,4	0,62
2012	11173,3	3180,2	30910,1	24235,2	17374,4	10198,0	0,59
2013	9816,7	3104,6	30392,9	24647,3	16990,2	10529,7	0,62
2014	9555,0	3241,8	42730,1	39538,7	23766,4	17368,0	0,73
2015	13386,5	5527,1	63809,3	60380,3	35775,8	26319,0	0,74

Складено на основі даних головних статистичних управлінь відповідних регіонів

Так, наведені дані показують, що σ -конвергенція мала місце лише у 2005-2007 та 2010 роках, меншою мірою у 2012 р. Водночас, протягом 2008-2009 і 2011 років за досліджуваним показником спостерігалася стрімка дивергенція, яка продовжилася і після 2012 року (рис. 10).

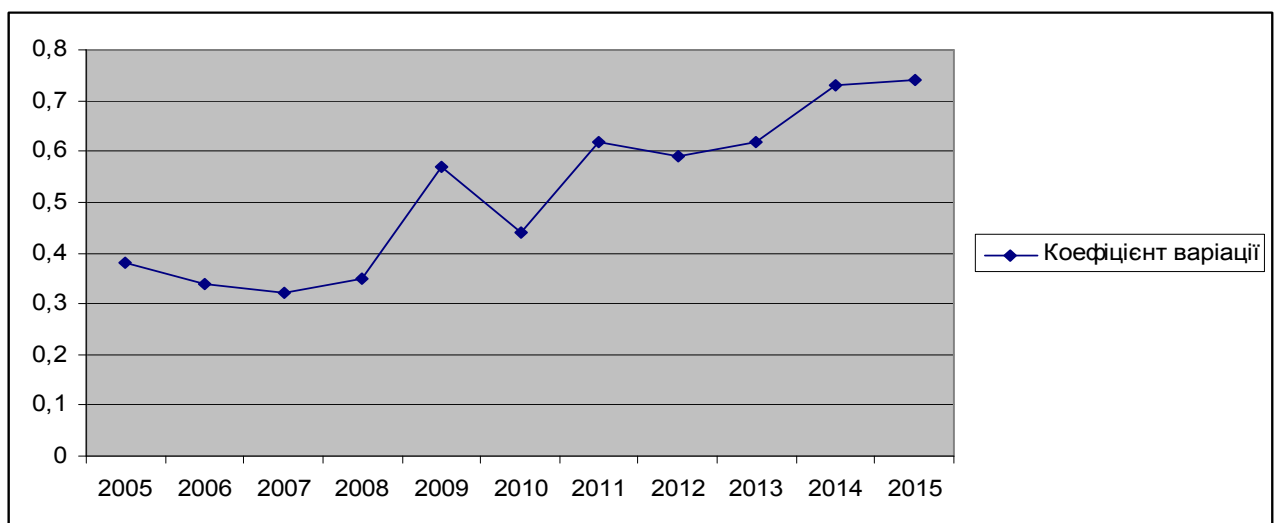

Рис. 10. Показник σ -конвергенції капітальних інвестицій в українсько-польському транскордонному регіоні у перерахунку на гривні

Складено на основі власних розрахунків

Таким чином, статистичний аналіз основних показників економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні упродовж 2005-2015 років дозволяє стверджувати, що протягом досліджуваного періоду спостерігалися різнопланові тенденції, зокрема щодо зміни ВРП з розрахунку на одну особу та обсягів капітальних інвестицій у кожному із сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі.

Вказана різноплановість і навіть різноспрямованість стає більш відчутною, якщо проводити розрахунок σ -конвергенції на різній валютній базі. У цьому разі протягом 2013-2015 років спостерігається очевидна дивергенція досліджуваних параметрів у межах українсько-польського транскордонного регіону, зумовлена стрімким знеціненням гривні по відношенню до злотого.

IV. ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРНОЇ СТРУКТУРНО-ЕКОНОМІЧНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ МІЖ СУСІДНІМИ ПРИКОРДОННИМИ РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Поряд з дослідженням β -конвергенції та σ -конвергенції в наукових дослідженнях також використовується показник парної структурно-економічної конвергенції, який відображає зближення подібності структури економік різних країн та регіонів.

Окремі автори розглядають структурну конвергенцію як особливий вид конвергенції (α -конвергенцію), яка найбільш повно відображає зближення досліджуваних економік, на основі врахування внутрішніх структурних параметрів їх подібності.²⁴

У працях вітчизняних науковців вказується, що аналіз динаміки парної подібності економік у часі показує конвергенцію або дивергенцію структур двох порівнюваних економічних систем і має повне право на існування поряд із дослідженнями групової конвергенції на основі β -конвергенції та σ -конвергенції, які належать до мейнстріму. При цьому пропонується здійснювати порівняння багатомірних економічних структур з метою визначення коефіцієнтів їх подібності за допомогою індексу Ле Масне, який розраховується на основі зіставлення відповідних структурних коефіцієнтів досліджуваних економік.²⁵

$$M_j = 1 - 0,5 \sum_{i=1}^n \left| \frac{A_i}{\sum_{i=1}^n A_i} - \frac{B_i}{\sum_{i=1}^n B_i} \right|, \quad (5)$$

де i – вид економічної діяльності;

n – кількість досліджуваних видів економічної діяльності;

j – аналізований період (рік, місяць).

Використання цього індексу при підрахунку коефіцієнта парної структурно-економічної конвергенції/дивергенції має певні зручності, зумовлені тим, що він може набувати значення в інтервалі від 0 до 1, і є доволі простим в інтерпретації результатів: чим ближчим є результат до одиниці, тим більшою є подібність структур економіки.²⁶

Зміни в парній структурно-економічній конвергенції за певний проміжок часу розраховується як різниця між коефіцієнтами, визначеними для відповідних об'єктів дослідження (держав чи регіонів) на початку та в кінці досліджуваного періоду.

²⁴ Savoiu G. The economic convergence process to European Union: some trends and characteristics of Romanian and Serbian economies / G. Savoiu, L. Apostol, M. Cudanov // Proceedings of the XIV International Symposium SYMORG 2014: New business models and sustainable competitiveness / Eds. A. Markovic, S. Barjaktarovic-Rakocevic. – Belgrade, 2014. – P. 1051-1057.

²⁵ Архіреєв С. Теоретичні основи дослідження парної структурно-технологічної конвергенції / Сергій Архіреєв // Економічна теорія. – 2015. – № 2. – С. 19-37. – С. 20-21.

²⁶ Там само. – С. 21.

Так, досліджуючи парну структурно-економічну конвергенцію в українсько-польському транскордонному регіоні, першочергову увагу доцільно приділити виявленню конвергентних/дивергентних тенденцій в розвитку економічних структур сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі.

З цією метою здійснено порівняння структурних особливостей економічного розвитку сусідніх прикордонних регіонів обох держав на основі співставлення низки економічних показників, які є у відкритому доступі на інформаційних ресурсах відповідних статистичних відомств. Передусім це стосується структури економіки Львівської та Волинської областей України, а також Підкарпатського та Люблінського воєводств Польщі за показниками зайнятості, середньомісячної номінальної зарплати та капітальних інвестицій.

Для визначення змін, які відображають конвергенцію/дивергенцію за цими показниками, проаналізовано їх динаміку в розрізі видів економічної діяльності, окремо для сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі з 2010 до 2014 року (табл. 10).

Як видно з наведених даних, протягом досліджуваного періоду спостерігається фактична незмінність рівня зайнятості у прикордонних регіонах України та сусідніх із ними воєводствах Польщі у галузі сільського, лісового та рибного господарства. При цьому, у промисловості мають місце протилежні тенденції. Зокрема, у Львівській та Волинській областях відзначається зменшення сумарної чисельності зайнятих у промисловості, в той час як у Підкарпатському та Люблінському воєводствах відбувається незначне збільшення кількості зайнятих у промисловому виробництві.

Разом із цим, слід відзначити що в сільському господарстві прикордонних з Польщею областей України загальне збереження чисельності зайнятих забезпечується протилежними тенденціями щодо зайнятості на Львівщині та на Волині. Так, у Львівській області відзначається збільшення зайнятих у сільському, лісовому та рибному господарстві, в той час, як у Волинській фіксується фактично аналогічне, в абсолютному обчисленні, зменшення. Проте у відсотковому відношенні, враховуючи загальну чисельність зайнятих у Львівській та Волинській областях, має місце збільшення зайнятих у сільському, лісовому та рибному господарстві української частини спільного транскордонного регіону із Польщею (на тлі 7-відсоткового зростання на Львівщині та майже 12-відсоткового падіння у Волинській області).

Таблиця 10

Зайнятість, середня заробітна плата та капітальні інвестиції за видами економічної в українській та польській частинах спільного транскордонного регіону у 2010 та 2014 роках

Вид економічної діяльності	Прикордонні регіони України						Прикордонні регіони Польщі					
	Зайнятість, тис. осіб		Середня зарплата, грн.		Капітальні інвестиції, млн грн.		Зайнятість, тис. осіб		Середня зарплата, злотих		Капітальні інвестиції, млн зл.	
	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.
Сільське, лісове та рибне господарство	284,6	285,1	1273,0	2493,0	431,0	1012,1	567,6	568,0	3415,0	4357,0	507,8	665,1
Промисловість	224,6	206,7	2029,0	3444,0	2442,7	4582,5	256,5	263,6	2906,0	3472,0	5710,8	7499,5
<i>у т.ч. переробна</i>	–	157,2	1793,0	3145,0	1538,8	3298,3	221,0	227,8	2566,0	3127,0	2654,8	4046,3
Будівництво	95,5	79,3	1341,0	2520,0	2650,6	4172,4	74,7	71,4	2326,0	2761,0	522,8	357,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	311,2	277,2	1402,0	2309,0	1014,6	811,4	192,6	192,6	2066,0	2452,0	1385,0	1431,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	83,8	86,2	2225,0	3062,0	1010,1	775,1	60,3	71,0	2169,0	2536,0	4129,2	4705,0
Тимчасове розміщення й організація харчування	32,0	30,7	1103,0	1580,0	73,0	267,6	16,2	17,9	1715,0	2102,0	276,6	206,0
Інформація та телекомунікації	24,5	21,9	2275,0	3006,0	112,4	118,8	13,6	15,2	5160,0	5467,0	154,0	242,0
Фінансова та страхова діяльність	21,0	17,5	3644,0	5181,0	131,0	102,2	23,1	23,7	3906,0	4473,0	121,9	98,4
Операції з нерухомим майном	25,6	17,1	1523,0	3417,0	434,3	1338,6	13,2	13,2	2869,0	3470,0	2461,1	3264,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	31,2	27,6	1640,0	2744,0	1111,2	112,1	27,2	33,6	2921,0	3268,0	235,4	230,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	30,5	20,7	1255,0	1960,0	60,9	155,3	24,3	29,6	2178,0	2223,0	61,2	91,1
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	89,4	80,4	2396,0	3332,0	632,3	403,0	65,4	67,8	3818,0	4355,0	707,2	672,1
Освіта	147,7	151,0	1792,0	2638,0	129,9	71,4	123,9	124,3	3285,0	3960,0	956,3	1034,6
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	111,7	106,4	1483,0	2189,0	317,9	101,4	87,4	95,4	2953,0	3316,0	599,7	600,7
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	16,8	15,3	1875,0	2735,0	31,7	26,0	12,8	13,0	2604,0	2983,0	671,3	709,1
Всього	1530,3	1448,7	1817,0	2841,0	10607,0	16777,0	1575,9	1613,6	2838,0	3340,0	18576,8	21880,0

Розраховано на основі даних статистичних відомств відповідних областей України та воєводств Польщі

Слід також відзначити істотне падіння зайнятості у будівельній сфері прикордонних областей України на тлі незначного зниження цього показника у сусідніх із ними воєводствах Польщі. Зокрема, якщо в Польщі таке падіння зайнятості склало більше 5%, то в прикордонних із Польщею регіонах України воно становило 17%, хоча у розрізі окремих областей спостерігалися певні відмінності: на Львівщині воно склало 20%, у той час як у Волинській області – приблизно 10%.

Загалом з усіх видів економічної діяльності у прикордонних з Польщею регіонах України, найбільшим падіння зайнятості з 2010 р. до 2014 р. виявилось у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, а також в операціях з нерухомим майном. В обох випадках відповідний показник становив близько 30%. При цьому, якщо у Львівській області в операціях з нерухомим майном зайнятість скоротилась більше ніж на 40%, то у Волинській області відзначалося навіть незначне зростання – приблизно на 4%. Водночас, у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування падіння зайнятості в обох регіонах було приблизно однаковим – понад 30%.

В цілому в динаміці зайнятості у прикордонних з Польщею регіонів України протягом 2010-2014 років спостерігається зростання лише у двох видах економічної діяльності, а саме у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, а також в освіті (хоча вказане зростання загалом і є доволі невеликим – на рівні 2-3%. Доцільно також відзначити що в обох випадках зростання забезпечується Волинською областю, оскільки на Львівщині за цей період часу фактична зайнятість в освіті залишилась майже незмінною, а у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності взагалі мало місце зниження хоча і не значне, менше 1%.

Прямо протилежною є тенденція щодо зміни показників зайнятості у прикордонних регіонах Польщі, які межують з Україною. Крім будівельної індустрії, в якій відзначалося зниження загальної чисельності зайнятих за досліджуваний період, в усіх інших видах економічної діяльності спостерігалось зростання. Аналогічне зростання також мало місце і за всіма видами економічної діяльності при розрахунку показника середньої заробітної платні. При цьому слід відзначити, що зростання середньої заробітної плати відбувалося і в українській частині спільного трансграничного регіону із Польщею. Однак при цьому слід констатувати, що в Україні воно супроводжувалося значним падінням курсу національної валюти та збільшенням рівня інфляції, дає підстави для висновку про переважання інфляційного чинника у зростанні середньої заробітної плати.

Найбільше зростання середньої зарплати у польських регіонах, які межують з Україною, спостерігалось у сільському, лісовому та рибному господарстві (близько 30%), а також у переробній промисловості та в операціях з нерухомим майном, де аналогічне зростання становило понад 20%.

Натомість у прикордонних з Польщею регіонах України найвідчутнішим зростання середньої заробітної плати було в операціях з нерухомим майном, де

воно склало 2,2 рази. При цьому вказане зростання значною мірою було забезпечене за рахунок Львівської області, де воно становило більш ніж три рази. Доволі високим було також зростання середньої заробітної плати у Львівській та Волинських областях у таких видах економічної діяльності, як сільське, лісове та рибне господарство, де воно зросло на досліджуваний період майже удвічі, та у будівництві й переробній промисловості, де вказане зростання склало відповідно 90% і 75%. Причому зростання в усіх трьох названих сферах забезпечувалося переважно за рахунок Волинської області, де воно становило: у сільському, лісовому та рибному господарстві, а також у будівництві – два з лишком рази, а в промисловості – майже 2 рази.

Порівнюючи динаміку обсягів капітальних інвестицій у сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі слід відзначити, що в українській частині спільного транскордонного регіону за досліджуваний період відзначалося найбільше зростання у тимчасовому розміщуванні й організації харчування (понад три з половиною рази) та в операціях з нерухомим майном, де відмічалось триразове зростання капітальних інвестицій. У 2,5 рази зросли капітальні інвестиції у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування. Більш ніж дворазове зростання сумарного обсягу капітальних інвестицій мало місце в сільському, лісовому та рибному господарстві, а також у переробній промисловості Львівської й Волинської областей.

Натомість найбільш відчутне падіння капітальних інвестицій в обох областях, що межують із Польщею відзначалося у сфері професійної, наукової та технічної діяльності (майже у 10 разів). При цьому вказане стрімке падіння було спричинене виключно Львівською областю, оскільки на Волині за цим показником спостерігалось навіть 30-відсоткове зростання. Проте в загальному обсягу капітальних інвестицій у професійну, наукову й технічну діяльність, навіть після вказаних змін (десятиразове падіння на Львівщині і 30-відсоткове зростання на Волині) Волинська область у 2014 р. поступалась Львівській у 16,5 рази.

Доволі відчутне зниження обсягів капітальних інвестицій в українській частині спільного транскордонного регіону з Польщею за досліджуваний період мало місце в таких видах економічної діяльності як охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, де протягом 2010-2014 років спостерігалось триразове падіння обсягів капітальних інвестицій, а також освіта, де відповідне падіння становило майже два рази. При цьому, якщо в освіті вказане зниження було майже пропорційним для Львівської та Волинської областей, то у сфері охорони здоров'я та соціальної допомоги, більш ніж 10-відсоткове зростання обсягів капітальних інвестицій на Волині не змогло компенсувати понад чотириразового падіння цього показника на Львівщині.

Порівнюючи українську та польську частини спільного транскордонного регіону за показником зміни обсягів капітальних інвестицій у розрізі видів економічної діяльності з 2010 р. до 2014 р. слід констатувати, що у Підкарпатському та Люблінському воєводствах Польщі за досліджуваний період найбільше сумарне зростання виявилось у сфері інформацій та телекомунікацій,

а також у переробній промисловості (57% і 52%). Водночас найбільше падіння обсягів капітальних інвестицій за цей же час відбулося у будівництві (понад 30%), а також у сфері тимчасового розміщення та організації харчування, де воно перевищило 25%.

Порівнюючи дані, які відображають зайнятість, середню зарплату та капітальні інвестиції за видами економічної діяльності в українсько-польському транскордонному регіоні, з сумарними величинами за цими ж показниками в розрізі відповідних областей України та воєводств Польщі (співвідношення $A_i / \Sigma A_i$ для розрахунку індексу Ле Масне у формулі 5), звертає на себе увагу певна неоднорідність отриманих результатів (табл. 11).

Аналізуючи структуру видів економічної діяльності в українсько-польському транскордонному регіоні за показниками зайнятості, середньої зарплати та капітальних інвестицій, слід насамперед відзначити доволі високу частку зайнятих у сфері сільського, лісового та рибного господарства. Причому це стосується як прикордонних із Польщею регіонів України, так і Люблінського та Підкарпатського воєводств Польщі. Зокрема, з українського боку кордону у вказаній сфері економічної діяльності протягом усього досліджуваного періоду було зайнято близько 20% населення, а в сусідніх із ними регіонах Польщі ця частка перевищувала 35%.

Це свідчить про певну невідповідність структури зайнятості в українсько-польському транскордонному регіоні основним тенденціям розвитку світової економіки. Зокрема, доволі висока частка зайнятих в аграрному та пов'язаних із ним секторах економіки свідчить про збереження сировинного характеру спеціалізації з переважанням низькокваліфікованої праці.

Крім того, відзначається відносно високий рівень зайнятих у промисловості (приблизно 15%), як з українського, так і з польського боку кордону. Таким чином, у Польщі (більше 50%) та в Україні (близько 50%) зайнято в сегментах так званої «індустріальної економіки», що може створювати певні проблеми з погляду економічного та інноваційного розвитку українсько-польського транскордонного регіону у стратегічній перспективі.

Слід також зазначити, що вказані недоліки у структурі зайнятості характерні для кожного з чотирьох досліджуваних регіонів: Львівської і Волинської областей України та Підкарпатського і Люблінського воєводств Польщі. Водночас найбільш вагомою сумарна частка сільського, лісового та рибного господарства разом з промисловістю є у прикордонних з Україною регіонах Польщі (понад 50%), а найменшою – у Львівській області (приблизно третина).

Вагомою є також частка зайнятих в оптовій та роздрібній торгівлі в українській частині спільного транскордонного регіону із Польщею (20% у 2010 р. та 19% у 2014 р.). У прикордонних з Україною регіонах Польщі частка зайнятих у цьому виді економічної діяльності також є доволі вагомою, незмінно складаючи 12% на початку та в кінці досліджуваного періоду. Водночас слід відзначити високу питому вагу зайнятих у сфері освіти з обох боків кордону (10% – з українського та 8% з польського).

Таблиця 11

Коефіцієнти, які відображають структуру зайнятості, середньої заробітної плати і капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в українській та польській частинах спільного транскордонного регіону у 2010 та 2014 роках

Вид економічної діяльності	Прикордонні регіони України						Прикордонні регіони Польщі					
	Зайнятість, тис. осіб		Середня зарплата, грн.		Капітальні інвестиції, млн грн.		Зайнятість, тис. осіб		Середня зарплата, злотих		Капітальні інвестиції, млн зл.	
	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.
Сільське, лісове та рибне господарство	0,19	0,20	0,70	0,89	0,04	0,06	0,36	0,35	1,20	1,30	0,03	0,03
Промисловість	0,15	0,14	1,12	1,21	0,23	0,27	0,16	0,16	1,02	1,04	0,31	0,34
<i>у т.ч. переробна</i>	–	0,11	0,99	1,11	0,15	0,20	0,14	0,14	0,90	0,94	0,14	0,18
Будівництво	0,06	0,05	0,74	0,89	0,25	0,25	0,05	0,04	0,82	0,83	0,03	0,02
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,20	0,19	0,77	0,81	0,10	0,05	0,12	0,12	0,73	0,73	0,07	0,07
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	0,05	0,06	1,22	1,08	0,10	0,05	0,04	0,04	0,76	0,76	0,22	0,22
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,02	0,02	0,61	0,56	0,01	0,02	0,01	0,01	0,60	0,63	0,01	0,01
Інформація та телекомунікації	0,02	0,02	1,25	1,06	0,01	0,01	0,01	0,01	1,82	1,64	0,01	0,01
Фінансова та страхова діяльність	0,01	0,01	2,02	1,82	0,01	0,01	0,01	0,01	1,38	1,34	0,01	0,00
Операції з нерухомим майном	0,02	0,01	0,84	1,20	0,04	0,08	0,01	0,01	1,01	1,04	0,13	0,15
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,02	0,02	0,90	0,97	0,10	0,01	0,02	0,02	1,03	0,98	0,01	0,01
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,02	0,01	0,69	0,69	0,01	0,01	0,02	0,02	0,77	0,67	0,00	0,00
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,06	0,06	1,32	1,17	0,06	0,02	0,04	0,04	1,35	1,30	0,04	0,03
Освіта	0,10	0,10	0,99	0,93	0,01	0,00	0,08	0,08	1,16	1,19	0,05	0,05
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,07	0,07	0,82	0,77	0,03	0,01	0,06	0,06	1,04	0,99	0,03	0,03
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,01	0,01	1,03	0,96	0,00	0,00	0,01	0,01	0,92	0,89	0,04	0,03
Всього	1530,3	1448,7	1817,0	2841,0	10607,0	16777,0	1575,9	1613,6	2838,0	3340,0	18576,8	21880,0

Розраховано на основі даних табл. 10

Аналізуючи рівень середньої зарплати у сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі, також звертає на себе увагу відносна близькість її структури за видами економічної діяльності. Передусім це стосується доволі високої оплати праці у сферах промисловості, інформації і телекомунікацій, фінансової та страхової діяльності, а також державного управління й оборони (як з польського, так і з українського боку кордону).

Разом із цим слід зазначити, що у прикордонних з Україною регіонах Польщі також вище середнього рівня є зарплата працівників сільського, лісового та рибного господарства (на 20% у 2010 р. та на 30% у 2014 р.) та освітян (на 16% у 2010 р. та на 19% у 2014 р.) В охороні здоров'я та сфері соціальної допомоги Люблінського і Підкарпатського воєводств заробітна платня приблизно відповідає середньому показнику для всіх видів економічної діяльності в цих регіонах.

Водночас, у прикордонних із Польщею регіонах України, зарплата в освіті та медицині коливається в межах 80-90% від середньої для всіх сфер економічної діяльності. При цьому, вищою від середньорегіонального рівня є зарплата у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (на 22% у 2010 р. та на 8% у 2014 р.). Крім того, у 2014 р. середній рівень на 20% перевищив зарплата у сфері операцій з нерухомим майном (насамперед, за рахунок Львівської області, де вказане перевищення становило понад 60%, у той час, як на Волині зарплата у вказаному сегменті ледь перевищувала 75% від середнього рівня для області).

У структурі капітальних інвестицій в українсько-польському транскордонному регіоні переважають промисловість (більше третини з польського боку кордону та приблизно одна четверта усіх капітальних інвестицій у прикордонних із Польщею регіонах України). Причому, вказана частка промисловості в обсягах капітальних інвестицій є приблизно однаковою для обох польських воєводств та українських областей, які з ними межують.

В усіх інших видах економічної діяльності питома вага капітальних інвестицій по різні боки кордону відрізняється, подекуди суттєво. Так, у прикордонних із Польщею регіонах України доволі високою є частка капітальних інвестицій у будівництві (сумарно 25% як на початку, так і в кінці досліджуваного періоду), натомість у Люблінському та Підкарпатському воєводствах 22% капітальних інвестицій у той же час акумулювалося в транспорті, складському господарстві, поштові та кур'єрській діяльності. Більше 10% капітальних інвестицій обох польських воєводств протягом досліджуваного періоду припадало на операції з нерухомим майном (у Львівській та Волинській областях цей вид економічної діяльності також інвестувався відносно активно, сумарно залучаючи від 4% до 8% усіх капітальних інвестицій в українській частині спільного транскордонного регіону з Польщею).

На цьому тлі доволі низькими з обох боків кордону є показники капітальних інвестицій у сферу інформації та телекомунікацій; тимчасового розміщення і організації харчування; професійної, наукової та технічної діяльності, а також діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування. Крім того, для України надзвичайно низькою є частка капітальних інвестицій у

сфері освіти, а також мистецтва, спорту, розваг та відпочинку, особливо на тлі польських воєводств, де частка капітальних інвестицій у вказані види економічної діяльності сягає 4-5% (у Львівській та Волинській областях вона коливається від нуля до одного відсотка).

Порівнюючи структуру видів економічної діяльності за показниками зайнятості, середньої зарплати і капітальних інвестицій в українсько-польському транскордонному регіоні з метою визначення індексу парної структурно-економічної конвергенції протягом 2010-2014 років, слід відзначити, що спостерігається певна тенденція до зближення структури економік сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі за цілою низкою показників.

Передусім, це стосується рівня зайнятості та середньої заробітної плати у сільському, лісовому та рибному господарстві, а також зайнятості та капітальних інвестицій в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів.

За показником середньої заробітної плати відзначається найбільш відчутне зближення між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі в таких видах економічної діяльності, як сільське, лісове та рибне господарство; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; фінансова та страхова діяльність, а також професійна, наукова і технічна діяльність.

Доволі відчутним є зближення за досліджуваний період за показником капітальних інвестицій у професійній, науковій і технічній діяльності. Водночас зміна частки капітальних інвестицій у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності засвідчує наявність дивергентних процесів з 2010 до 2014 року. Дещо меншою, проте відчутною, є дивергенція за показником середньої заробітної платні в освіті, переробній промисловості, тимчасовому розміщенні й організації харчування, а також у державному управлінні й обороні та обов'язковому соціальному страхуванні.

Здійснення підсумкових розрахунків щодо визначення різниці коефіцієнтів, які відображають структуру зайнятості, середньої заробітної плати і капітальних інвестицій за видами економічної в українській та польській частинах спільного транскордонного регіону у 2010 та 2014 роках дозволяє зробити висновок про наявність парної структурно-економічної конвергенції за всіма досліджуваними показниками. При цьому, найбільш відчутною вона є за рівнем середньої заробітної платні (табл. 12).

Вказаний висновок про наявність парної структурно-економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні підтверджується розрахованими індексами Ле Масне для кожної з трьох груп показників: структури зайнятості, структури середньої заробітної плати і структури капітальних інвестицій за видами економічної діяльності.

Так, індекс Ле Масне для структури зайнятості в українській та польській частинах спільного транскордонного регіону у 2010 та 2014 роках становитиме відповідно: $M_{2010} = 1 - 0,5 \cdot 0,36 = 0,82$; $M_{2014} = 1 - 0,5 \cdot 0,35 = 0,83$.

Різниця коефіцієнтів, які відображають структуру зайнятості, середньої заробітної плати і капітальних інвестицій за видами економічної в українській та польській частинах спільного транскордонного регіону у 2010 та 2014 роках

Види економічної діяльності	Зайнятість		Середня зарплата		Капітальні інвестиції	
	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.	2010 р.	2014 р.
Сільське, лісове та рибне господарство	0,17	0,15	0,13	0,10	0,01	0,03
Промисловість	0,01	0,02	0,03	0,04	0,08	0,07
<i>у т.ч. переробна</i>	–	–	0,02	0,04	0,01	0,02
Будівництво	0,01	0,01	0,02	0,02	0,22	0,23
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,08	0,07	0,01	0,02	0,03	0,02
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,01	0,02	0,12	0,08	0,12	0,17
Тимчасове розміщення й організація харчування	0,01	0,01	0,00	0,02	0,00	0,01
Інформація та телекомунікації	0,01	0,01	0,14	0,15	0,00	0,00
Фінансова та страхова діяльність	0,01	0,00	0,16	0,12	0,00	0,01
Операції з нерухомим майном	0,00	0,00	0,04	0,04	0,09	0,07
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,00	0,00	0,03	0,00	0,09	0,00
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,00	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,02	0,02	0,01	0,03	0,02	0,01
Освіта	0,02	0,02	0,04	0,07	0,04	0,05
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,01	0,01	0,06	0,06	0,00	0,02
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,00	0,00	0,03	0,02	0,04	0,03
Всього	0,36	0,35	0,86	0,82	0,76	0,75

Розраховано авторкою на основі даних табл. 11*

Для структури середньої заробітної плати за видами економічної діяльності вказаний індекс становитиме: у 2010 році – $M_{2010} = 1 - 0,5 \cdot 0,86 = 0,57$; у 2014 році – $M_{2014} = 1 - 0,5 \cdot 0,82 = 0,59$.

Для сумарних обсягів капітальних інвестицій у розрізі окремих видів економічної діяльності для сусідніх прикордонних регіонів, розташованих по різні боки українсько-польського кордону індекс Ле Масне у 2010 та 2014 роках дорівнює: $M_{2010} = 1 - 0,5 \cdot 0,76 = 0,62$; $M_{2014} = 1 - 0,5 \cdot 0,75 = 0,63$. Тобто в усіх трьох випадках спостерігається збільшення індексу Ле Масне, що засвідчує наявність парної структурно-економічної конвергенції.

* Враховуючи те, що при оцінці рівня середньої заробітної плати розрахунок проводився на основі середніх даних для кожного з чотирьох регіонів, при визначенні різниці коефіцієнтів відповідні дані обчислювалися шляхом ділення на чотири.

V. ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ЧИННИКИ ПОГЛИБЛЕННЯ КОНВЕРГЕНЦІЇ У ТРАНСКОРДОННОМУ ПРОСТОРІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ

Досліджуючи конвергентні процеси у транскордонному вимірі, окрему увагу доцільно приділити фінансово-інвестиційним аспектам зближення економік сусідніх прикордонних регіонів різних держав. У цьому сенсі важливо зосередитись на виявленні впливу господарюючих суб'єктів на транскордонну конвергенцію через активізацію інвестиційної діяльності, а також використовуючи можливості фінансово-кредитного механізму. Крім того, чинниками поглиблення транскордонної конвергенції є оптимізація міжбюджетних відносин і залучення фінансових ресурсів за програмами міжнародної технічної допомоги, зокрема спрямованими ЄС на розвиток транскордонного співробітництва.

У цьому контексті доцільно акцентувати увагу на фінансово-економічних важелях стимулювання транскордонної конвергенції, а саме: реалізації транскордонних інвестиційних проектів, залученні кредитних ресурсів у розвиток транскордонного співробітництва, бюджетуванні транскордонних програм і стратегій розвитку, налагодженні ефективних механізмів функціонування транскордонних фондів ринків, правильному освоєнні коштів грантодавців тощо.

При цьому слід відзначити, що одним із основних індикаторів, які відображають характер впливу фінансово-інвестиційних чинників на поширення транскордонної конвергенції, є обсяг і структура залучених прямих іноземних інвестицій в економіку відповідних прикордонних регіонів.

Так, аналізуючи динаміку прямих іноземних інвестицій, залучених у сусідні прикордонні регіони України та Польщі, звертає на себе увагу різноспрямованість тенденцій, які відображають динаміку інвестиційних процесів, пов'язаних із залученням іноземного капіталу в економіку українсько-польського транскордонного регіону (табл. 13).

Таблиця 13

Обсяг залучених прямих іноземних інвестицій у сусідні прикордонні регіони
України та Польщі

на початок року, млн дол. США

Регіони	Роки					2016 до 2012, %
	2012	2013	2014	2015	2016	
Львівська область	1 387,7	1 637,8	1 701,4	1 374,6	1 248,1	89,9
Волинська область	291,4	380,5	341,3	271,2	248,1	85,1
Разом українські регіони	1 679,1	2 018,3	2 042,7	1 645,8	1 496,2	89,1
Підкарпатське воєводство	621,9	718,4	1 715,8	1 452,5	1 380,9	222,0

Регіони	Роки					2016 до 2012, %
	2012	2013	2014	2015	2016	
Люблінське воєводство	379,8	396,3	414,7	391,0	400,6	105,5
Разом польські регіони	1 001,7	1 114,7	2 130,5	1 843,5	1 781,5	177,8
Україна	48 991	53 679	57 056	45 745	43 371	88,5
<i>Частка Львівської та Волинської областей, %</i>	3,4	3,8	3,6	3,6	3,4	–
Польща	48 557	56 763	57 665	51 936	51 751	106,6
<i>Частка Підкарпатського та Люблінського воєводств, %</i>	2,1	2,0	3,7	3,5	3,4	–

За даними: Прямі інвестиції Львівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/year/2010/t109910_9.pdf; Прямі інвестиції (акціонерний капітал) / Волинська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lutsk.ukrstat.gov.ua>; Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2014 r. – Warszawa, 2015. – 109 s. – s. 46; Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2015 r. – Warszawa, 2016. – 124 s. – s. 45; Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2013 r. – Warszawa, 2014. – 96 s. – s. 43; Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2012 r [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstw-niefinansowe/dzialalnosc-gospodarcza-podmiotow-z-kapitałem-zagranicznym-w-2012-r,4,8.html>; Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2011 r. – Warszawa, 2012. – 95 s. – s. 46.

Так, протягом 2012-2015 років в українських областях, які межують із Польщею, спостерігалось падіння обсягів залучених прямих іноземних інвестицій більш, ніж на 10%, у той час, як їх польські відповідники наростили обсяги іноземного капіталу, залученого у власну економіку, відповідно у 2,2 рази для Підкарпатського воєводства та майже удвічі для Люблінського. Це демонструє наявність дивергентних процесів у використанні фінансово-інвестиційного потенціалу в українській і польській частинах спільного транскордонного регіону.

Водночас на тлі тенденцій, які відображають динаміку залучення прямих іноземних інвестицій у Польщу та в Україну загалом, прикордонні регіони обох держав демонструють кращі показники, ніж це спостерігається на загальнонаціональному рівні. Наприклад, Підкарпатське та Люблінське воєводства за окреслений період збільшили обсяги залучених прямих іноземних інвестицій на 77,8%, у той час як для польської економіки загалом таке зростання склало лише 6,6%. Так само, як сумарне падіння обсягів залучених прямих іноземних інвестицій за цей самий час для Львівської та Волинської областей склало 10,9%, а для України в цілому – 11,5%, що доволі показово відображається на графіку (рис. 11).

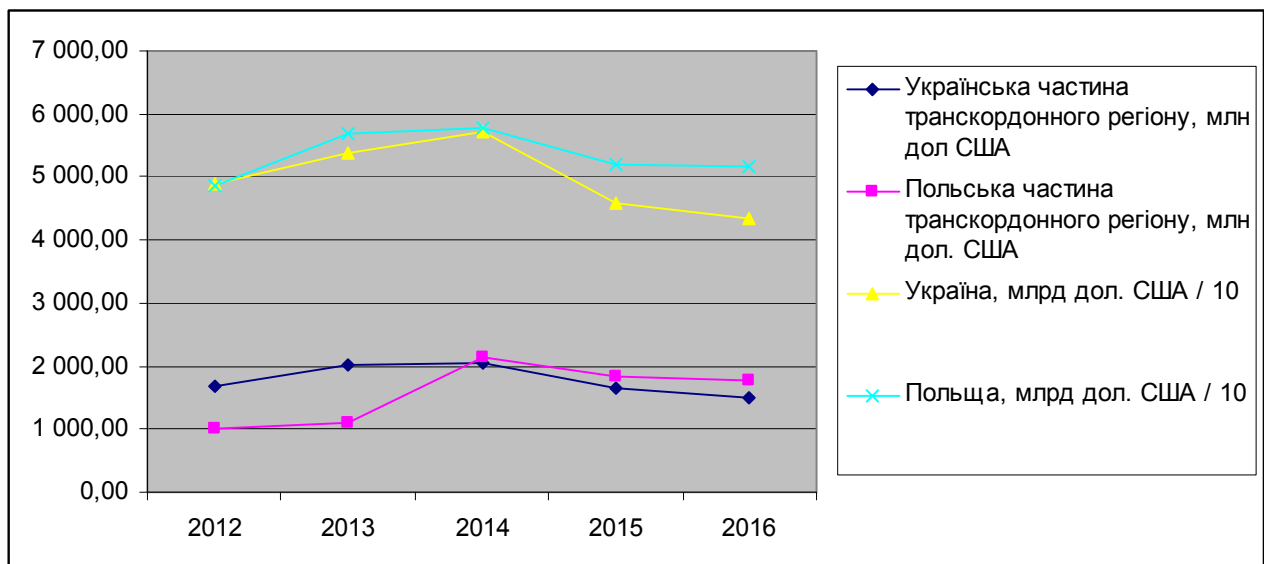

Рис. 11. Обсяги залучених прямих іноземних інвестицій в Україну та Польщу і в українсько-польський транскордонний регіон

Аналізуючи частку сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі в обсягах залучених прямих іноземних інвестицій відповідних держав, слід констатувати, що на початку 2016 року вона була ідентичною, складаючи 3,4%. Проте упродовж 2012-2015 років, вказана частка змінювалася з різною швидкістю з українського та польського боків кордону. Так, польські воєводства, що межують з Україною, наростили цю частку з 2,1% до 3,4% при пікових значеннях: мінімальному на початку 2013 року (2,0%) та максимальному на початку 2014 р. (3,7%). Водночас, сумарна частка Львівської та Волинської областей в обсягах прямих іноземних інвестицій в Україну протягом останнього п'ятиріччя набула максимального значення на початку 2013 р. (3,8%) потім послідовно знижуючись до 3,4% на початку 2016 р.

Досліджуючи географічну структуру залучених прямих іноземних інвестицій у сусідні прикордонні регіони України та Польщі, слід відзначити фактичну відсутність конвергентних процесів за цим показником упродовж останніх років. Причому це стосується не лише порівняння польського та українського прикордоння між собою, але і залучених прямих іноземних інвестицій окремо: у прикордонні регіони України та прикордонні регіони Польщі, які межують між собою.

Так, основними закордонними інвесторами в економіку Львівщини є Польща (близько 30% вкладених прямих іноземних інвестицій), Кіпр (до 20%) та Австрія (близько 15%). При цьому частка перших двох збільшується, а останньої зменшується.²⁷

Основний потік прямих іноземних інвестицій в економіку Волинської області спрямовується з Кіпру (понад 40%), Польщі (близько 15%) та Швеції

²⁷ Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

(більше 10%). Проте частка польських і шведських інвестицій збільшується, а кіпрських – падає. Зростає також обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених зі Словаччини та Віргінських островів (на початок 2016 року 6,6% та 5,7% відповідно).²⁸

У Підкарпатському воєводстві переважають прямі іноземні інвестиції зі США (понад 40%), а також Німеччини (понад 20%) та Франції (понад 10%). При цьому активність іноземних інвесторів із вказаних країн зростає пропорційно обсягам залучених прямих іноземних інвестицій в економіку Підкарпатського воєводства.²⁹

Понад 25% усіх прямих іноземних інвестицій у Люблінське воєводство надійшли з Нідерландів. При цьому частка цієї країни в інвестуванні економіки воєводства збільшилась протягом 2008-2014 років майже учетверо. На наступних позиціях у географічній структурі прямих іноземних інвестицій, вкладених у Люблінщину, перебувають Люксембург (10,9%), США (10,1%) та Італія (8%).³⁰

У галузевій структурі прямих іноземних інвестицій у Підкарпатське воєводство переважає промисловість (разом із будівництвом), на яку припадає лівова частка залучених з-за кордону інвестиційних ресурсів. При цьому у сферу послуг вкладається ледь більше 10% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, з яких більше половини у торгівлю та комерційну діяльність. Частка послуг в іноземних інвестиціях на Підкарпатті є доволі низькою на тлі загальнодержавних показників. Так, якщо загалом у Польщі вона коливається в межах 50-60%, то у Підкарпатському воєводстві цей показник не перевищує 15%. Насамперед, такий стан справ зумовлений відсутністю на території воєводства великих міських агломерацій, спроможних приваблювати потужних іноземних інвесторів у сферу послуг.³¹

Подібною є ситуація й у Люблінському воєводстві. Тут також переважає залучення прямих іноземних інвестицій у промисловість, зокрема у сектор машинобудування, а також відносно недофінансованою з боку закордонних інвесторів залишається сфера послуг, за винятком туристично-рекреаційного сегменту. Водночас, вагомим потенціалом залучення іноземних інвестицій на Люблінщині відзначається сільське господарство, транспортно-логістична сфера та енергетика.³²

Аналізуючи галузеву структуру прямих іноземних інвестицій у Львівську та Волинську області, звертає на себе увагу на більш, ніж п'ятиразовому переважанні Львівщини за цим показником. Таким чином, в галузевій структурі залучених прямих іноземних інвестицій в українську частину спільного транскордонного регіону із Польщею, саме Львівська область формує

---

²⁸ Прямі інвестиції (акціонерний капітал) / Волинська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lutsk.ukrstat.gov.ua/>

²⁹ Województwo Podkarpackie – inwestycje i handel zagraniczny. – Rzeszów: Regionalne obserwatorium terytorialne, 2013. – 21 s. – S. 7-8.

³⁰ Kapitał zagraniczny w województwie lubelskim i Lublinie. – Lublin: Wydział strategii i obsługi inwestorów Urzędu Miasta Lublin, 2015. – 14 s. – s. 7.

³¹ Województwo Podkarpackie – inwestycje i handel zagraniczny. – Rzeszów: Regionalne obserwatorium terytorialne, 2013. – 21 s. – S. 9.

³² Kapitał zagraniczny w województwie lubelskim i Lublinie. – Lublin: Wydział strategii i obsługi inwestorów Urzędu Miasta Lublin, 2015. – 14 s.

визначальні тенденції. Адже з усіх видів економічної діяльності, станом на початок 2016 р., лише у сферу адміністративного та допоміжного обслуговування Волинська область залучила більше прямих іноземних інвестицій ніж Львівщина (табл. 14).

Таблиця 14

Прямі іноземні інвестиції в економіці Львівської та Волинської областей за видами економічної діяльності

На початок року

Вид економічної діяльності	Львівська область				Волинська область			
	2011		2016		2011		2016	
	млн дол.	%	млн дол.	%	млн дол.	%	млн дол.	%
Сільське і лісове господарство	116,7	9,3	34,9	2,8	2,2	0,9	12,6	5,1
Промисловість	354,7	28,3	458,0	36,7	198,9	82,5	179,2	72,2
Будівництво	27,5	2,2	16,9	1,3	1,8	0,8	0,0	0,0
Торгівля і ремонт	69,0	5,5	39,8	3,2	18,0	7,4	11,7	4,7
Транспорт, склади, доставка	19,4	1,5	107,3	8,6	1,0	0,4	1,4	0,6
Тимчасове розміщення	16,8	1,3	9,2	0,7	–	–	0,0	0,0
Інформація і телекомунікації	46,5	3,7	30,9	2,5	–	–	7,6	3,1
Фінансова діяльність	468,8	37,4	439,0	35,2	1,2	0,5	3,9	1,6
Операції з нерухомістю	40,1	3,2	86,9	7,0	18,0	7,5	8,5	3,4
Професійна і наукова діяльність	13,6	1,1	7,3	0,6	–	–	2,3	0,9
Адміністративне та допоміжне обслуговування	72,3	5,8	3,1	0,2	–	–	13,1	5,3
Всього	1 254,6	100,0	1 248,1	100,0	241,2	100,0	248,1	100,0

Складено за даними статистичних щорічників Львівської та Волинської областей.

Загалом, слід відзначити, що ключовими сферами економічної діяльності прикордонних із Польщею областей України, в які надходить іноземний капітал, є промисловість (понад 40% на початок 2016 р.), а також: фінансова та страхова діяльність (близько 30%); транспорт, складське господарство поштова та кур'єрська діяльність (7,3%) та операції з нерухомим майном (6,4%).

При цьому попри фактичну незмінність протягом 2011-2015 років загального обсягу залучених прямих іноземних інвестицій в українську частину спільного із Польщею транскордонного регіону, за вказаний період спостерігається збільшення частки іноземного інвестування у промисловості (з 37,0% до 42,6%); в операціях з нерухомим майном (з 3,9% до 6,4%) та у сфері

транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (з 1,4% до 7,3%).

Натомість у таких сферах економічної діяльності, як фінансова та страхова діяльність, оптова та роздрібна торгівля, адміністративне та допоміжне обслуговування, будівництво, сільське та лісове господарство тощо, спостерігається падіння як обсягів, так і частки залучених прямих іноземних інвестицій за вказаний період.

Таким чином, порівнюючи тенденції залучення іноземного капіталу в українську та польську частини спільного транскордонного регіону слід відзначити наявність ознак конвергенції за зростанням вагомості та частки промисловості, зокрема машинобудівної та харчопереробної.

Водночас дивергентними можна вважати тенденції щодо збільшення частки прямих іноземних інвестицій у сектор машинобудування Люблінського та Підкарпатського воєводств Польщі, на тлі зниження цієї частки у Львівській та Волинській областях. Натомість, у прикордонних із Польщею регіонах України спостерігається збільшення прямих іноземних інвестицій, залучених у сферу виробництва харчових продуктів, неметалевої мінеральної продукції, виробництва готових металевих виробів, виробництво комп'ютерів.

На відміну від сусідніх прикордонних регіонів Польщі, Львівська та Волинська області акумулюють достатній обсяг іноземного капіталу, залученого у сферу послуг, передусім фінансових і страхових, а також транспортно-логістичних, торговельних і туристично-рекреаційних.

Необхідно відзначити, що характер транскордонної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні значною мірою визначається рівнем фінансового забезпечення транскордонного бізнесу та ефективністю функціонування транскордонних фінансових ринків.

У цьому контексті першочергового значення набуває діяльність фінансових інституцій, які поширюють свою компетенцію на весь економічний простір українсько-польського транскордонного регіону. Адже функціонування банків, інвестиційних фондів, страхових і венчурних компаній, а також фондових ринків, спрощує як залучення іноземних інвестицій, так і пошук фінансових ресурсів для реалізації транскордонних інфраструктурних проектів, більшість із яких ставлять собі за мету зближення показників соціально-економічного розвитку по різні боки кордону.

Наприклад, на думку Н. Корецької, присутність банків з іноземним капіталом у банківській системі України відповідає інтересам розвитку фінансової системи держави та її регіонів, сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази загальнодержавного та регіонального економічного розвитку.³³

При цьому, до основних переваг диверсифікації фінансового забезпечення розвитку транскордонного співробітництва можна віднести: 1) формування ефективних транскордонних ринків, які сприяють швидкому вирівнюванню цін

---

³³ Корецька Н. Аналіз присутності іноземного капіталу в банківській системі України / Н. Корецька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/en_etel/2009_6_1/33.pdf

по різні боки кордону, стимулюючи тим самим поширення конвергентних процесів у транскордонному просторі між Україною та ЄС; 2) впровадження передових фінансових технологій, нових методів ведення банківського бізнесу, зокрема, використання досвіду фінансового менеджменту, страхування фінансових ризиків, антикризового управління, новітніх маркетингових інструментів просування інтересів транскордонних фінансових інституцій; 3) здешевлення вартості фінансових послуг і кредитних ресурсів у довгостроковій перспективі, збільшення термінів фінансування проектів та забезпечення підприємців необхідними кредитами за нижчими відсотками; 4) посилення конкуренції на транскордонних ринках фінансових послуг, і як наслідок – підвищення ефективності функціонування фінансової системи, розширення спектра якісних послуг, зростання кваліфікаційного рівня працівників фінансових установ, що підвищує ефективність функціонування суб'єктів транскордонного бізнесу.³⁴

Найбільш дієвими фінансовими установами з погляду стимулювання соціально-економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні на сучасному етапі європейської інтеграції є банки. Передусім, це стосується потужних банків Польщі, які поширюють свою діяльність на спільний з Україною транскордонний простір. Адже сучасна різниця у рівнях розвитку польського та українського банківського капіталу виглядає доволі відчутною. Це стосується не лише значно вищого рівня капіталізації банківських установ Польщі, але й їх відкритості до інновацій, зокрема виведення на ринок нових продуктів, включаючи Інтернет-банкінг, лізинг і розвиток інституційної інфраструктури фінансового ринку, передусім через удосконалення інституційного забезпечення взаємовідносин із клієнтами, у тому числі на основі підвищення обопільної інформаційної безпеки. Не можна оминати увагою і досвід ефективної роботи з ключовими сегментами національної економіки, передусім IT-індустрією, аграрним бізнесом тощо.

Сьогодні на українсько-польському транскордонному фінансовому ринку активно діють польські банки ПАТ «Кредобанк» та ПАТ «Ідея Банк».

Наприклад, Кредобанк, який функціонує в Україні з 1990 року, одним з пріоритетів своєї діяльності вважає якісне та комплексне обслуговування польсько-української економічної співпраці. Клієнти, що здійснюють експортно-імпортні операції між Україною та Польщею, а також спільні польсько-українські підприємства традиційно є в центрі уваги банку. Окрім безпосереднього залучення прямих іноземних інвестицій, присутність найбільшого банку Республіки Польща (РКО Bank Polski) на українському ринку як акціонера «Кредобанку» спростила зовнішньоекономічні відносини торговельних партнерів з України та Польщі, забезпечила додаткові передумови для створення та розвитку спільних польсько-українських підприємств у різних сферах економічної діяльності, сприяла запровадженню в українську банківську справу новітніх європейських технологій та процедур, що забезпечують як

---

³⁴ Костогриз В. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика / Вікторія Костогриз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jm/Soc_Gum/Fin_pr/2012_2/12kvgfci.pdf/

високу якість обслуговування клієнтів, так і належний рівень надійності та безпеки. Завдяки цьому, «Кредобанк» неодноразово визнавався «Інвестором року» на Львівщині за підсумками конкурсу, який щорічно організовує Львівська обласна державна адміністрація спільно з Львівською торгово-промисловою палатою, що засвідчує значення банку та залучених ним інвестицій для економіки українсько-польського транскордонного регіону.³⁵

Значний внесок у розвиток фінансово-інвестиційного забезпечення українсько-польського регіону робить також Ідея-банк. Зокрема, його система Інтернет-банкінгу увійшла до трійки найкращих на українському ринку за результатами незалежного дослідження, що було проведено компанією «Простобанк Консалтинг». У рейтингу взяли участь 50 найбільших банків України. Лідерські позиції система «IdeaOnline» зайняла завдяки високому рівню функціональності та сучасному дизайну. Система Інтернет-банкінгу від Ідея Банк дозволяє здійснювати миттєвий переказ з карти будь-якого банку на картку будь-якого іншого банку, необхідно лише вказати номер картки отримувача або його мобільний телефон. Вона також дозволяє клієнту без відвідування відділення відкрити новий поточний чи картковий рахунок, замовити виготовлення картки. Крім того, передбачено можливість оформлення таких страхових полісів як «Автоцивілка», «Каско», «Страхування майна», «Туристичне страхування» та «Зелена карта» тощо.³⁶

Поряд з банками на транскордонному ринку між Україною та ЄС активно працюють також і небанківські фінансові установи, зокрема страхові компанії. Однією з найбільш успішних у цьому сенсі є польська PZU, яка належить до числа найстаріших і найбільших страхових груп в Польщі з широким спектром страхових і фінансових продуктів. Сьогодні вона входить до групи лідерів на українському ринку страхових послуг, при цьому охоплюючи сегмент транскордонного ринку страхових послуг. До важливих напрямів діяльності компанії, поряд з іншими, належить активізація транскордонного трансферу страхових і фінансових технологій.

Наприклад, дослідники відмічають, що «PZU Україна» є однією з небагатьох страхових компаній, які працюють на українському ринку онлайн-полісів. Крім того, її діяльність сприяє диверсифікації транскордонного ринку фінансових послуг, зокрема в частині поширення інноваційних страхових продуктів, серед яких найбільш перспективними вважаються: «телеврегулювання», «автоматизація продажів страхових продуктів», «Мобільна безпека», «Домашня безпека» та «Екстрім безпека», програма по страхуванню кібер-ризиків «CyberEdge» тощо.³⁷

Участь польських страховиків сприяє також активізації конкуренції на спільному транскордонному ринку з Україною, що означає конкурентні ціни і

---

³⁵ Кредобанк – польський внесок в українську банківську справу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kredobank.com.ua/about/press/9758.html#.WChR5tSLTQo/>

³⁶ І-банкінг від Ідея Банк увійшов до лідерів ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ideabank.ua/uk/about/news/797-i-bankinh-vid-ideya-bank-uviyshov-do-lideriv-rynku-neza/>

³⁷ Мілошевич Н. Тенденції розвитку інноваційної діяльності страхових компаній України / Н. Мілошевич // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 53 (1026). – С. 68-72. – С. 71.

більш високий рівень обслуговування учасників транскордонного бізнесу. Адже більш ніж десять років поспіль польський страховий ринок невпинно зростає, перевищуючи темпи розвитку всієї польської економіки і складаючи близько 10% щорічного приросту. Це стимулює транскордонну конвергенцію бізнесу на основі впровадження нових страхових і фінансових стандартів розвитку, які збільшують рівень фінансової безпеки інвесторів і заохочують їх вкладати кошти в реалізацію транскордонних інвестиційних проектів. Більше того, вивчення досвіду реформування страхового сектору європейських країн дає змогу не повторювати їх помилок в Україні, а також ефективно впроваджувати нові страхові продукти та безболісно (наскільки це можливо) адаптуватися до європейського законодавства.³⁸

Ще одним важливим напрямом фінансово-економічного стимулювання конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні є залучення грантових коштів міжнародних благодійних організацій в реалізацію транскордонних проектів. Наприклад, у сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі такі проекти успішно реалізуються за підтримки польсько-української фундації ПАУСІ та Програми польського співробітництва в галузі розвитку «польська допомога», яка фінансується Міністерством закордонних справ Польщі.

Зокрема, метою ПАУСІ є розвиток спроможності України інтегруватись до європейських та євроатлантичних структур через запровадження європейського та польського досвіду, а також завдяки інтенсивному транскордонному обміну знаннями та досвідом у ключових сферах, що впливають на розвиток людського капіталу. Протягом останніх кількох років за підтримки фундації було реалізовано такі важливі проекти, як: «Без мешканців не вдасться. Громадські консультації як стандарт функціонування об'єднаних громад», «Ефективне управління енергією – перший крок до Зеленого університету», «Партисипативний бюджет – можливості для підвищення громадської активності і встановлення належного партнерства з органами влади», «Навчання місцевих громад в Молдові ефективному використанню коштів європейських програм прикордонного співробітництва» тощо.^{39,40}

Програма польського співробітництва в галузі розвитку «польська допомога» – це сукупність дій, координованих Міністерством закордонних справ РП, які адресовані країнам, що розвиваються, і їхнім спільнотам, та головною метою яких є створення умов для їх урівноваженого розвитку, а також сприяння виходу українського бізнесу на польський ринок.⁴¹

Завдяки програмі «польська допомога» протягом 2014-2015 років в українсько-польському транскордонному регіоні було реалізовано проекти:

- «Зміцнення потенціалу органів державної влади та місцевого самоврядування України щодо реалізації рішень з підвищення

³⁸ Реформування страхового сектору: польський досвід та українські реалії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrbizn.com/headline/231-reformuvannya-strahovogo-sektoru-polskiy-dosvd-ta-ukrayinsk-realyi.html/>

³⁹ Польська допомога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pauci.org/one_news.php?id=141/

⁴⁰ Про ПАУСІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pauci.org/about.php/>

⁴¹ Польський уряд презентував програму підтримки економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eucon.ua/uk/pol-skoe-pravitel-stvo-prezentovalo-programmu-podderzhki-e-konomiki-ukrainy/>

енергоефективності та просування відновлювальних джерел енергії у сфері комунального теплозабезпечення з особливим акцентом на будинки громадського призначення та багатоквартирні будинки», що реалізовувався спільно із Інститутом Енергетики (Польща, Варшава);

- «Впровадження рішень для підвищення енергоефективності в Тлумацькому районі з використанням відновлюваних джерел енергії» (спільно з Асоціацією інновацій та трансферу технологій «Горизонти» (Польща), Тлумацьким районом Івано-Франківської області та Івано-Франківським національним технічним університетом нафти і газу);
- «Рушай у віртуальну магістраль нескінченних можливостей твого майбутнього бізнесу!» (спільно з Польською фундацією комунікації).
- «Створення Агенції місцевого розвитку в місті Самборі для підтримки підприємництва та співпраці з польськими партнерами з метою розвитку економіки міста», який реалізовувався спільно з Асоціацією інновацій та трансферу технологій «Горизонти» (Польща) і Самбірською міською радою (Україна).⁴²

Не менш ефективно в українсько-польському транскордонному регіоні використовується інструмент політики сусідства ЄС, яким є Програма транскордонного співробітництва «Польща- Білорусь-Україна». Наприклад, за цією програмою було реалізовано проект FARADAY «Будівництво постійних механізмів транскордонного співробітництва в галузі поновлюваних джерел енергії». Метою проекту було покращення умов для розвитку та використання відновлюваних джерел енергії у Кросненсько-Перемишльському субрегіоні Польщі та Львівській області України. Проект базувався на спільній ініціативі інститутів підтримки розвитку відновлюваних джерел енергії. У результаті було проведено низку інформаційно-промоційних заходів, обладнано постійно діючу та портативні виставки відновлюваних джерел енергії, а також засновано кластер «Енергоефективності та відновлюваної енергетики Львівщини»⁴³.

Водночас, слід відмітити, що ефективність використання перелічених фінансово-інвестиційних важелів стимулювання соціально-економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні значною мірою залежить від характеру та пріоритетних форм розвитку транскордонного співробітництва. Адже інтенсивність транскордонних взаємодій, якість їх інституційного забезпечення та секторальні пріоритети розвитку транскордонних ринків, чинять важливий вплив на ефективність застосування фінансових інструментів як з погляду активізації транскордонного співробітництва загалом, так і в контексті стимулювання транскордонної конвергенції, зокрема.

---

⁴² Проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aei.org.ua/> проекти/

⁴³ Там само.

VI. АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОМУ ПРИКОРДОННІ

Одним із пріоритетних напрямів дослідження конвергенції в межах транскордонного регіону є порівняльна оцінка показників торговельно-економічного співробітництва прикордонних регіонів, що входять до його складу. Така оцінка дозволяє: по-перше, виявити та порівняти між собою рівні відкритості економік прикордонних регіонів, що формують транскордонний регіон; по-друге, проаналізувати тенденції змін у галузевій і товарній структурі зовнішньої торгівлі товарами та послугами в розрізі окремих адміністративно-територіальних одиниць, які входять до складу транскордонного регіону; по-третє, окреслити збіжні та відмінні характеристики сусідніх прикордонних регіонів різних держав у процесі диверсифікації експортно-імпортних операцій між ними у межах транскордонного регіону.

У цьому сенсі, досліджуючи торговельно-економічні зв'язки в межах українсько-польського транскордонного регіону, особливо з погляду їх впливу на реалізацію наявного потенціалу конвергенції між прикордонними областями України та сусідніми із ними воєводствами Польщі, першочергову увагу доцільно акцентувати на галузевій і товарній структурі торгівлі товарами та послугами Волинської та Львівської областей, а також Підкарпатського та Люблінського воєводств.

Зокрема, необхідно виявити збіжні та різноспрямовані тенденції щодо визначення пріоритетів зовнішньоекономічної діяльності кожного з окреслених прикордонних регіонів, а також оцінити якість транскордонних взаємодій між ними крізь призму формування експортно-імпортних операцій.

Аналізуючи географічну структуру зовнішньої торгівлі в українсько-польському транскордонному регіоні, слід відзначити наявність відразу двох різноспрямованих тенденцій. З одного боку, спостерігається наявність певного кола пріоритетних країн, які є визначальними для всіх чотирьох досліджуваних прикордонних регіонів, не зважаючи на те, з якого боку кордону вони розташовані – українського чи польського. Проте, з іншого боку, серед географічних лідерів у зовнішній торгівлі товарами та послугами, для кожного з чотирьох досліджуваних прикордонних регіонів спостерігається низка країн, які доволі слабо виявляють свою активність у торговельному співробітництві з іншими регіонами.

Наприклад, у географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами Львівської області спостерігається відносно висока частка таких країн, як Данія та Китай, які не здійснюють настільки ж активного товарообміну з Волинською областю, а також Люблінським і Підкарпатським воєводствами. Натомість важливим зовнішньоторговельним партнером польських воєводств є США, які на відіграють вагомої торгівлі у зовнішній торгівлі з прикордонними областями України (додатки Д.1-Д.3).

Приблизно такою самою є ситуація у зовнішній торгівлі послугами з Канадою, Туреччиною (пріоритетні лише для Львівської області), або ж з Естонією та Швецією (пріоритетні тільки для Волинської області) (додатки Е.1, Е.2).

Водночас спостерігається група країн, які домінують у зовнішній торгівлі товарами та послугами для всього українсько-польського транскордонного регіону. Передусім це стосується Німеччини, Великобританії, Італії, Росії, Білорусі, Франції та Словаччини.

Крім того, варто виділити низку секторальних країн-лідерів у зовнішній торгівлі окремо товарами та послугами для українсько-польського транскордонного регіону. Зокрема, в експорті та імпорті послуг до числа основних торговельних партнерів для всього регіону слід віднести Китай, Литву, Нідерланди, Румунію та Чехію. Натомість, у послуговому сегменті слід відзначити Австрію, Бельгію та Швейцарію.

Окреслюючи основне коло зовнішньоторговельних країн-партнерів для українсько-польського транскордонного регіону, слід констатувати наявність відносної конвергенції за показниками торгівлі товарами та послугами в межах вузького кола держав (табл. 15).

Таблиця 15

Частка основних країн-партнерів у зовнішній торгівлі товарами та послугами українсько-польського транскордонного регіону

%

Країни	Роки							
	2009		2011		2013		2015	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Товари								
Білорусь	4,1	9,0	3,0	13,4	4,2	6,2	3,2	3,9
Велика Британія	3,9	1,6	4,7	1,8	3,9	2,4	3,0	1,1
Італія	2,0	3,1	2,3	2,8	1,8	3,4	3,1	2,3
Німеччина	21,7	12,6	25,9	17,9	22,4	19,9	23,2	22,0
Росія	14,1	3,5	12,7	6,0	13,7	3,2	8,4	4,1
Франція	1,9	1,2	2,4	2,5	2,0	3,9	1,0	3,0
Всього	33,6	31,0	51,0	44,4	48,0	39,0	41,9	36,4
Послуги								
Білорусь	2,3	0,9	2,1	1,1	1,7	1,6	0,9	1,9
Велика Британія	2,3	6,2	1,5	3,9	1,7	5,4	1,3	1,6
Італія	1,2	8,4	1,4	1,2	0,9	2,8	0,9	2,4
Німеччина	15,8	10,6	13,6	14,7	18,9	11,1	17,8	15,3
Росія	13,2	5,0	15,3	9,3	6,3	2,9	1,6	2,4
Франція	2,1	1,9	0,4	1,3	0,3	2,2	0,5	1,6
Всього	36,9	33,0	34,3	31,5	29,8	26,0	23,0	25,2

За даними статистичних відомств Львівської та Волинської областей України та Підкарпатського і Люблінського воєводств Польщі.

На вказані держави припадає від 30% до 50% зовнішньої торгівлі товарами та від 25% до 35% торгівлі послугами всього українсько-польського транскордонного регіону. І хоча протягом останніх років спостерігається поступове зниження частки цих держав у загальному товарообігу сусідніх прикордонних областей України та Польщі, все ж їх питома вага в експорті та імпорті як товарів, так і послуг для всього транскордонного регіону є доволі вагомою.

Водночас у географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами та послугами українсько-польського транскордонного регіону, спостерігаються також і певні дивергентні вияви. Так, Волинська область упродовж 2007-2015 років у зовнішній торгівлі товарами послідовно нарощувала експорт до Австрії, Молдови та Білорусі (крім 2015 року). Як наслідок, частка Австрії в експорті товарів з Волинської області у 2015 році становила близько 2%, порівняно з 0,8% у 2007 році, а вартість цього експорту збільшилась у три з половиною рази – з 3,5 млн дол. США до 12,2 млн дол. США. Аналогічні показники для Молдови склали: 1,6% у загальному експорті області в 2015 р. (у 2007 р. – 1,4%) при збільшенні вартості експорту протягом 2007-2015 р. на 3,8 млн дол. США, або на 62%. За це самий період частка Білорусі в експорті товарів із Волині збільшилась із 0,3% до 3,4%, в абсолютному обчисленні зрісши на 7,1 млн дол. США, або на 48,6% (і це попри більш ніж дворазове падіння вказаного показника за 2015 рік).

Аналізуючи тенденції до зниження показників експорту товарів з Волинської області протягом останнього десятиріччя, слід передусім відзначити скорочення експортних поставок до Італії (на 3,3 млн дол. США або 23,9%), Китаю (на 2,6 млн дол. США або на 53,1%), Франції (на 4 млн дол. США або на 41,2%) та Чехії (на 1,9 млн дол. США або на 52,8%). Водночас, слід відмітити, що вказане падіння мало не постійний, а скачкоподібний характер, досягаючи свої пікових показників у 2009 (Італія) та 2012 (Франція, Китай) роках (додаток Д.1).

Приблизно такі ж тенденції спостерігалися і щодо географічної структури імпорту товарів Волинською областю. Так, найбільше зниження закупівель імпортованих товарів Волиною упродовж 2007-2015 років в абсолютному обчисленні відзначалося з Росії (124,8 млн дол. США або 83,4%), Словаччини (35,5 млн дол. США або 70,4%), Польщі (17,9 млн дол. США або 19,5%) та Литви (8 млн дол. США або 75,5%). Проте для жодної з цих країн зниження імпорту не мало послідовного, односпрямованого характеру, відбуваючись більшою мірою хвилеподібно. Так, для імпорту з Росії мінімальні обсяги спостерігались у 2009 р. (це менше ніж 10% від максимального показника імпорту, що спостерігався у 2007 році). Для імпорту товарів зі Словаччини найгіршим став 2010 рік (6,5% від найкращого показника, який було досягнуто у 2008 році). Піком падіння імпорту на Волинь із Польщі став 2015 рік (44,5% на тлі максимуму 2008 року). Найнижчий рівень імпорту литовських товарів споживачами з Волинської області спостерігався також у 2015 році, у той час, як найбільші імпортовані поставки на Волинь із Литви мали місце у 2011 році (різниця більш ніж у 16 разів).

Аналізуючи географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами Львівської області звертає на себе увагу фактична відсутність країн, які б методично нарощували чи знижували експортні або імпорти поставки в регіон упродовж 2007-2015 років. Тобто, для всіх основних країн експортерів та імпортерів товарів у торгівлі з Львівщиною протягом досліджуваного періоду спостерігалась нестабільна динаміка товаропотоків. Найбільше значення в імпорті товарів Львівської області з окремих країн було досягнуте у 2013 р., коли з Польщі в регіон імпортувалося товарів на 762,3 млн дол. США. На той самий рік і країну припадає аналогічний показник в експорті товарів Львівської області (326,8 млн дол. США). Хоча загалом у торгівлі області товарами із Польщею протягом 2007-2015 років імпорт залишився фактично на тому ж рівні (353-355 млн дол. США), а от експорт зріс більш ніж удвічі або на 136,8 млн дол. США (з 129,2 млн дол. США до 266,0 млн дол. США) (додаток Д.2).

Загалом з усіх країн-партнерів Львівщини у зовнішній торгівлі товарами, протягом останнього десятиріччя спостерігалися найвищі темпи приросту експорту до Індії (майже у 70 разів або на 13,3 млн дол. США), Китаю (у 9 разів або на 14,3 млн дол. США), Чехії (у 7 разів або на 70,1 млн дол. США), Іспанії (у 3,5 рази або на 19,2 млн дол. США), Туреччини (у 2,3 рази або на 23,5 млн дол. США), Італії (більш ніж у два рази або на 27,2 млн дол. США) та Польщі (більш ніж у два рази або на 136,8 млн дол. США).

Переважна частина цих країн лідирують і за показником динаміки імпортних надходжень. Зокрема, імпорт з Індії на Львівщині за цей час збільшився майже у 3 рази або на 11,7 млн дол. США, з Туреччини – у 2,4 рази або на 23,7 млн дол. США, з Іспанії – у 2,2 рази або на 14,9 млн дол. США, а з Китаю – в 1,7 рази або на 38,1 млн дол. США.

Натомість лідерами за показником зменшення імпорту Львівською областю за період 2007-2015 років виявилися: Литва (майже у 4 рази або на 11,2 млн дол. США), Румунія (у 3,3 рази або на 23,4 млн дол. США), Великобританія (майже у 2 рази або на 14,4 млн дол. США), Італія (в 1,8 рази або на 33,7 млн дол. США) та Австрія (в 1,7 рази або на 18,7 млн дол. США).

За зниженням величини експорту із Львівщини за кордон, за цей же період, лідирують: Швеція (зменшення у 3,7 рази або на 14,0 млн дол. США), Бельгія (більш ніж у два рази або на 19,6 млн дол. США), Литва (в 1,8 рази або на 13,1 млн дол. США), Росія (в 1,6 рази або на 42,7 млн дол. США), Данія (у півтора рази або на 33,7 млн дол. США).

У порівнянні з Волинською та Львівською областями України, Підкарпатське воєводство Польщі характеризується низкою показників у географічній структурі експорту та імпорту товарів, які відображають як конвергентні, так і дивергентні тенденції.

Зокрема, упродовж 2010-2013 років мало місце значне зростання експортних поставок до США (у 3,3 рази або на 2703,7 млн дол. США), Великобританії (у 2,7 рази або на 673,1 млн дол. США), Іспанії (у 2,5 рази або на 309,7 млн дол. США) та Австрії (майже у два рази або на 174,0 млн дол. США). Лідерами зі збільшення імпорту Підкарпатським воєводством за цей же період

часу виявились Великобританія та США (2,2 рази та 213 млн дол. США і майже два рази та 1181 млн дол. США відповідно) (додаток Д.3).

Натомість, знижувався імпорт товарів Підкарпатським воєводством зі Словаччини (на 12,8 % або на 85 млн дол. США) та Нідерландів (на 2,2 % або на 15 млн дол. США), а в експорті товарів до основних країн-партнерів за досліджуваній проміжок часу падіння не спостерігалось.

Люблінське воєводство найбільше експортує до Німеччини, Великобританії, Італії, Словаччини, Франції, Чехії, Угорщини, Нідерландів та Угорщини. Крім того, упродовж трьох останніх років, динамічно зростає продаж товарів до США, Ефіопії, Мексики, Боснії та Герцеговини, арабських країн і Південної Кореї.⁴⁴ На думку експертів сьогодні зростає потенціал експорту аграрної та харчової продукції з Люблінського воєводства до країн Європи, а також до багатьох регіонів Азії та Близького Сходу.⁴⁵

Таким чином, у географічній структурі зовнішньоекономічної діяльності українсько-польського транскордонного регіону спостерігаються конвергентні тенденції лише за показником нарощування експорту до Австрії. Водночас, за динамікою інших показників експорту та імпорту товарів і послуг кожен із чотирьох прикордонних регіонів, які формують українсько-польський транскордонний регіон мають власні географічні пріоритети.

Проте слід ноголосити також на високій частці, яка припадає на Польщу для двох досліджуваних українських областей і на Україну для сусідніх із нею двох польських воєводств. Особливо це стосується прикордонної торгівлі, здійснюваної мешканцями Львівської та Волинської областей, що живуть у межах 30-кілометрової зони від кордону із Польщею, користуючись спрощеним режимом перетину кордону.

Наприклад, у 2015 році видатки українців, які перетнули кордон із Польщею, склали 6,6 млрд злотих, або майже 20% від усіх видатків іноземців у Польщі. З них на учасників малого прикордонного руху припадало 2,9 млрд злотих. При цьому середні видатки українця, який перетинав кордон із Польщею, становили 689 злотих (на тлі 483 злотих, які в середньому витрачали у Польщі всі іноземці). Для учасників малого прикордонного руху ця сума становила 530 злотих (табл. 16).

---

⁴⁴ Lubelskie stawia na eksport, ale liczy na państwowe wsparcie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kurierlubelski.pl/strefa-biznesu/wiadomosci/a/lubelskie-stawia-na-eksport-ale-liczy-na-panstwowe-wsparcie,10165898/>

⁴⁵ Lubelskie: rozkwit eksportu jeszcze przed regionem [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://firmoweewolucje.bzwbk.pl/eksport-import/lubelskie-rozkwit-eksportu-jeszcze-przed-regionem/>

Вибрані показники транскордонного співробітництва між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі у 2015 році

Показники	Квартали				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Всього перетинів зовнішнього кордону Польщі, млн	57,0	70,6	76,7	63,6	267,9
<i>у т.ч. іноземцями, млн</i>	34,6	42,9	44,1	37,4	159,0
Всього перетинів українсько-польського кордону, млн	4,7	5,5	6,9	6,6	23,7
<i>у т.ч. українцями, млн</i>	3,8	4,4	5,6	5,4	20,2
<i>поляками, млн</i>	0,5	0,5	0,6	0,5	2,1
<i>у т.ч. учасниками малого прикордонного руху, млн</i>	2,2	2,5	3,0	3,1	10,7
Видатки іноземців у Польщі, млрд злотих	8,4	9,9	10,5	8,9	37,7
Видатки поляків за кордоном, млрд злотих	3,6	4,6	6,4	3,9	18,6
Видатки українців у Польщі, млрд злотих	1,2	1,5	1,8	2,1	6,6
Видатки поляків в Україні, млрд злотих	0,05	0,05	0,06	0,05	0,2
Середні видатки іноземця у Польщі, злотих	494	472	485	480	483
Середні видатки українця у Польщі, злотих	636	703	666	749	689
Середні видатки поляка за кордоном, злотих	324	341	391	309	341
Середні видатки поляка в Україні, злотих	209	201	205	175	198
Видатки українських учасників малого прикордонного руху в Польщі, млрд злотих	0,5	0,6	0,8	1,0	2,9
Середні видатки українського учасника малого прикордонного руху в Польщі, злотих	416	529	555	620	530

За даними: <http://rzeszow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/obszary-przygraniczne/ruch-graniczny-oraz-wydatki-cudzoziemcow-w-polsce-i-polakow-za-granica-w-iv-kwartale-2016-roku,14,11.html/>

Аналізуючи наведені економічні показники розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва в розрізі окремих воєводств

Польщі, слід акцентувати увагу на вищому рівні активності транскордонних взаємодій на ділянці кордону між Підкарпатським воєводством і Львівською областю. Зокрема, на неї припадає близько 60% усіх перетинів українсько-польського кордону, а також понад 60% витрат українських учасників малого прикордонного руху в сусідніх воєводствах Польщі.

Натомість, на Люблінське воєводство у 2015 р. припадало 71,6% з 14 млн перетинів польського кордону із країнами, що не входять в ЄС (з них близько 90% українцями і 10% поляками). Учасниками прикордонної торгівлі було імпортовано з Люблінського воєводства товарів на суму майже у 3 млрд злотих. При цьому з них понад 1 млрд злотих припав на українських учасників малого прикордонного руху.⁴⁶

Водночас слід відмітити, що активність польських учасників транскордонного співробітництва з Україною є значно нижчою, порівняно з їх українськими партнерами. Так, за кількістю перетинів кордону вона у 2015 р. поступалася вдесятеро (а українським учасникам малого прикордонного руху – вп'ятеро), за обсягом видатків – більш ніж у тридцять разів, а за середніми видатками за одну поїздку – у три з половиною рази.

Крім того, порівнюючи видатки українських учасників малого прикордонного руху у спільному транскордонному регіоні з Польщею, із сумарним річним експортом Підкарпатського та Люблінського воєводств до України (2-3 млрд злотих), можна прийти до висновку про приблизний паритет відповідних показників (у 2010 році офіційний експорт із прикордонних регіонів Польщі до України приблизно удвічі перевищував видатки українських учасників малого прикордонного руху у Польщі).

Разом із цим обсяг витрат, які здійснили українські учасники малого прикордонного руху в Польщі у 2015 р. майже удвічі перевищував офіційний імпорт Львівської та Волинської областей із цієї країни (2,9 млрд злотих і 427 млн дол. США або 1,7 млрд злотих (при середньому річному курсі в 4 злотих за долар) відповідно).

Основними товарами, які ввозились у прикордонні регіони України учасниками малого прикордонного руху із Польщею, протягом останніх років, згідно даних польського статистичного відомства, були промислові товари та готові харчові продукти, лікарські засоби. Водночас, у прикордонних регіонах України поляками закуповувалися переважно алкогольні і тютюнові вироби, паливо-мастильні матеріали, кондитерські вироби, а також окремі групи промислових товарів, зокрема текстильних.

Досліджуючи характер прикордонної торгівлі в межах українсько-польського транскордонного регіону з погляду реалізації потенціалу транскордонної конвергенції, слід акцентувати увагу на поглибленні диспропорцій в економічній активності мешканців українських і польських прикордонних

---

⁴⁶ Badanie obrotu towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie województwa lubelskiego w 2015 roku [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lublin.stat.gov.pl/>

регіонів. Так, у 2015 р., порівняно з 2010 р. (перший рік після укладення угоди про малий прикордонний рух між Україною та Польщею) кількість перетинів українсько-польського кордону громадянами Польщі зменшилась удвічі: з 4,1млн до 2,1 млн. Натомість українці почали їздити до Польщі більш ніж у два рази частіше: 20,2 млн проти 8,8 млн. При цьому частка учасників малого прикордонного руху в кількості перетинів українсько-польського кордону зросла на 12% (із 40% до 52%). Дивергентні процеси спостерігалися і в обсягах витрат українських і польських учасників транскордонного співробітництва. Так, якщо протягом 2010-2015 років витрати українців у Польщі зросли майже у три рази (з 2,3 млрд злотих до 6,6 млрд злотих), а в українських учасників малого прикордонного руху – у понад 4 рази (з 0,7 млрд злотих до 2,9 млрд злотих), то поляки, які перетинали державний кордон з Україною, за це самий проміжок часу стали витрачати протягом одного року на третину менше (0,2 млрд злотих замість 0,3 млрд злотих). Зменшилося і співвідношення середніх витрат поляка в Україні до середніх витрат українця у Польщі: з 30,7% у 2010 р. до 28,7% у 2015 р. Ще більше змінилося це співвідношення у порівнянні з витратами українських учасників малого прикордонного руху в Польщі: з 40,3% у 2010 р. до 37,4% (табл. 17)

Таблиця 17

Порівняння окремих показників транскордонного співробітництва між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі у 2010 і 2015 роках

Показники	Роки		Різниця, %
	2010	2015	
Всього перетинів українсько-польського кордону, млн	13,0	23,7	+ 82,3
<i>у т.ч. поляками, млн</i>	4,2	2,1	– 50,0
<i>українцями, млн</i>	8,8	20,2	+ 129,5
<i>у т.ч. учасниками малого прикордонного руху, млн</i>	3,6	10,7	+ 297,2
Видатки українців у Польщі, млрд злотих	2,3	6,6	+ 287,0
Видатки поляків в Україні, млрд злотих	0,3	0,2	– 66,7
Середні видатки українця у Польщі, злотих	525	689	+ 131,2
Середні видатки поляка в Україні, злотих	161	198	+ 123,0
<i>у т.ч. видатки українських учасників малого прикордонного руху в Польщі, млрд злотих</i>	0,7	2,9	+ 414,3
Середні видатки українського учасника малого прикордонного руху в Польщі, злотих	400	530	+ 132,5

Складено за даними: <http://rzeszow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/obszary-przygraniczne/badanie-obrotu-towarow-i-uslug-na-zewnetrznej-granicy-unii-europejskiej-na-terenie-polski-w-iv-kwartale-2009-roku,3,13.html>;
<http://rzeszow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/obszary-przygraniczne/ruch-graniczny-oraz-wydatki-cudzoziemcow-w-polsce-i-polakow-za-granica-w-iv-kwartale-2016-roku,14,11.html>

Дані, наведені у таблиці 17 засвідчують, що розвиток українсько-польського транскордонного товарообміну супроводжується тенденціями до поширення дивергентних процесів, особливо на тлі активізації малого

прикордонного руху. Це посилюється дивергенцією переваг, які отримують від прикордонної торгівлі та малого прикордонного руху Люблінське та Підкарпатське воєводства Польщі, порівняно із сусідніми Львівською та Волинською областями України.

Виявлені дивергентні процеси певним чином нівелюються на тлі товарної структури експорту та імпорту всіх чотирьох прикордонних регіонів України та Польщі, які межують між собою, формуючи українсько-польський транскордонний регіон.

Так, Львівська область протягом останнього десятиріччя стабільно нарощувала експорт зернових культур, насіння та плодів олійних рослин, а також залишків та відходів харчової промисловості. Водночас нарощування експорту машин, обладнання та механізмів, які у 2015 р. склали 26,6% усього експорту товарів із Львівщини, відбувалося нерівномірно. Своїх пікових значень експортні поставки цієї групи товарів сягнули у 2013 і 2014 роках (26,8% та 27,5% усього експорту регіону відповідно).

Важливими статтями експорту з Львівської області є також деревина та вироби з неї, товари текстильної промисловості, жири та олії, а також уже згадувані насіння та плоди олійних рослин і зернові культури. У 2015 р. питома вага усіх перелічених груп товарів, включаючи машинобудування, в експорті Львівщини становила 67,1% або дві третіх. Разом із цим, слід відзначити, що обсяги реалізації за кордон таких товарів, як текстиль і вироби з нього, а також продукція деревообробної промисловості протягом останніх років мали тенденцію до зниження (додаток Ж.2).

В імпорті товарів у Львівську область переважають: машини, обладнання та механізми; текстиль і вироби з нього; полімери, пластмаси, гума та каучук; чорні метали і вироби з них, а також енергетичні матеріали, включаючи нафту та шкіра, хутро і вироби з них. При цьому, протягом 2007-2015 років спостерігається тенденція до збільшення обсягів імпорту лише за статтею «шкіра, хутро і вироби з них», а для всіх інших груп товарів характерним є зниження обсягів імпортних поставок, особливо протягом 2013-2015 років (додаток Ж.2).

Основною статтею товарного експорту з Волинської області є машини, обладнання та механізми, частка яких протягом останніх років не є меншою, ніж 40-45% від усього товарного експорту регіону. Високою є також питома вага в експорті таких груп товарів, як деревина та вироби з неї, а також меблі (разом – близько 20%). Дещо відстає експорт окремих груп сільськогосподарських і продовольчих товарів, зокрема, зернових культур, жирів та олій, насіння та плодів олійних рослин, м'яса та харчових субпродуктів, молока та продуктів його переробки, а також продуктів переробки овочів і плодів. Проте в цілому експорт перелічених та інших груп сільськогосподарських і продовольчих товарів упродовж останніх років коливався у межах 20 % від загальної вартості експортних поставок з Волині за кордон (додаток Ж.1).

Водночас в імпорті Волинської області за цей же період часу переважають: машини, обладнання та механізми; транспортні засоби; полімери, пластмаси та каучук; продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей; чорні

метали і вироби з них; м'ясо та харчові субпродукти, а також енергетичні матеріали, включаючи нафту. Сумарно частка цих груп товарів у товарному імпорті області протягом 2011-2015 років коливалася у межах 80-86%. При цьому не було жодної товарної групи, за якою б протягом останнього десятиріччя спостерігалася стабільна тенденція до зростання чи зниження обсягів надходжень (додаток Ж.1).

Аналізуючи товарну структуру експорту та імпорту Підкарпатського воєводства, звертає на себе увагу значне переважання в експорті продукції машинобудівної промисловості, зокрема обладнання, машин та механізмів, а також транспортних засобів, частка яких перевищує 50%. Водночас у товарному імпорті Підкарпатського воєводства домінують чотири основні групи товарів: машини, обладнання та механізми; чорні метали та вироби із них; полімери, пластмаси, гума та каучук, а також продукція хімічної промисловості, питома вага яких протягом останнього десятиріччя коливалася у межах 75 % загально імпорту цього регіону (додаток Ж.3).

В експорті Підкарпатського воєводства на Україну до 70% складають машини, обладнання та механізми, транспортні засоби, а також вироби з чорних металів, полімери, пластмаси, гума та каучук. В імпорті з України, обсяг якого коливається у межах 300-350 млн злотих, переважають сировинні товари, зокрема: мінеральні продукти, деревина, чорні метали (більше 50%), а також сільськогосподарські товари та продукти хімічної і харчової промисловості.⁴⁷

У товарній структурі експорту Люблінського воєводства, крім машин, обладнання, механізмів і транспортних засобів, варто також відзначити вагому частку сільськогосподарських і продовольчих товарів. Крім того, важливе місце в експорті займають товари хімічної промисловості, медичні та лікарські препарати, а також меблі, вироби з дерева.⁴⁸

Експерти відзначають, що Люблінське воєводство славиться своїм сільськогосподарським виробництвом і харчовою промисловістю, які розвинулися на базі родючих земель. Регіон відправляє за кордон фрукти, насамперед яблука, овочі, молочні продукти, м'ясо та м'ясні продукти, мед, продукти переробки злаків, зокрема, макарони, борошно, та пластівці. Люблінщина це також край малини, смородини й агрусу. Частина плодоовочевої продукції експортується у вигляді компоту або заморожених продуктів. Агроспеціалізацію воєводства доповнює асортимент сільськогосподарських машин, добрив та флористики. Одночасно, спектр експортних поставок воєводства виходить поза межі агро-харчового сектору. У регіоні також дуже потужно представлена хімічна промисловість і сфера послуг для аерокосмічної

---

⁴⁷ Handel zagraniczny oraz bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie Podkarpackim w latach 2010-2013. – Rzeszów, 2016. – 221 s.

⁴⁸ Lubelskie stawia na eksport, ale liczy na państwowe wsparcie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kurierlubelski.pl/strefa-biznesu/wiadomosci/a/lubelskie-stawia-na-eksport-ale-liczy-na-panstwowe-wsparcie,10165898/>

галузі. Варто згадати і про експортний потенціал деревообробки, меблевої промисловості, виробництва машин та устаткування, ІТ-технологій.⁴⁹

Загалом, підсумовуючи результати оцінювання структури експорту товарів у всіх чотирьох досліджуваних регіонах, слід відзначити наявність конвергентних тенденцій щодо зростання вагомості продукції машинобудівної галузі, як в експорті, так і в імпорті, а також сільськогосподарських товарів у експорті та металургії і хімічної промисловості в імпорті (табл. 18).

Таблиця 18

Основні напрями нарощування експорту та імпорту товарів у сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі

Регіон	Найважливіші статті товарного експорту	Найважливіші статті товарного імпорту
Львівська область	Сільськогосподарські та продовольчі товари. Продукція машинобудівної промисловості. Деревина та вироби з неї. Текстиль і вироби з нього.	Продукція машинобудівної промисловості. Текстиль і вироби з нього. Полімери, пластмаси, гума, каучук і вироби з них. Чорні метали і вироби з них. Шкіра, хутро і вироби з них.
Волинська область	Продукція машинобудівної промисловості. Деревина та вироби з неї, включаючи меблі. Сільськогосподарські та продовольчі товари.	Продукція машинобудівної промисловості, включаючи транспортні засоби. Полімери, пластмаси, гума, каучук і вироби з них. Продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей. Чорні метали і вироби з них.
Підкарпатське воєводство	Продукція машинобудівної промисловості, включаючи транспортні засоби.	Продукція машинобудівної промисловості. Чорні метали і вироби з них. Полімери, пластмаси, гума, каучук і вироби з них. Продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей.
Люблінське воєводство	Продукція машинобудівної промисловості, включаючи транспортні засоби. Сільськогосподарські та продовольчі товари. Продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей. Деревина та вироби з неї, включаючи меблі.	Продукція машинобудівної промисловості. Полімери, пластмаси, гума, каучук і вироби з них. Продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей. Чорні метали і вироби з них.

Складено за даними статистичних управлінь відповідних регіонів.

⁴⁹ Lubelskie: rozkwit eksportu jeszcze przed regionem [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://firmoweewolucje.bzwbk.pl/eksport-import/lubelskie-rozkwit-eksportu-jeszcze-przed-regionem/>

Таким чином, можна констатувати, що за пріоритетними напрямками експорту та імпорту товарів в українсько-польському транскордонному регіоні спостерігається низка ознак конвергенції. По-перше, це стосується зростання обсягів експортних поставок машинобудівної продукції, сільськогосподарських та продовольчих товарів, а також деревини та виробів із неї. По-друге, імпорт у всіх сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі дедалі більше концентрується в сегментах машинобудівної, хімічної та металургійної промисловості. По-третє, відзначається зростання рівня внутрішньогалузевої торгівлі машинами та механізмами, а також продовольчими товарами, у тому числі – у взаємній торгівлі між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі.

Для всіх досліджуваних регіонів українсько-польського прикордоння характерним є також переважання зовнішньої торгівлі товарами над експортом та імпортом послуг. Водночас, якщо для українських регіонів воно є доволі суттєвим, то для їх польських сусідів – кількаразовим.

Наприклад, у Львівській області протягом 2007-2011 років відношення вартості експорту послуг до вартості експорту товарів не перевищувало 13%, у 2012 р. – склало 16,3%, і лише у 2013-2014 роках збільшилося до 30%. Водночас, за цей же період вартість імпорту послуг становила для області лише 3-4% від вартості імпорту товарів. Таким чином, у 2014 році зовнішньоторговельний оборот товарів Львівщини майже у 8 разів перевищував обсяги зовнішньої торгівлі області послугами (у 2015 р. це співвідношення знизилося до 6,4 рази, скоротившись майже утричі, порівняно з 2007 роком, коли воно становило 17,3 рази). Відповідні співвідношення для Волинської області склали: 28,6 рази – у 2007 році і 18,7 рази – у 2015 році. Аналогічні порівняння для польських воєводств, які межують із прикордонними областями Західної України, відзначають коливання вказаних співвідношень у межах: півтора-два рази – для Люблінського воєводства і 2-3 рази – для Підкарпатського (різниця зумовлюється майже дворазовим переважанням Підкарпаття за показниками зовнішньоторговельного обороту товарами, порівняно з Люблінщиною (додатки Л.1, Л.2).

Наведені дані є підставою для констатації того факту, що прикордонні області України, які входять до складу українсько-польського транскордонного регіону, недостатньо повно використовують існуючий потенціал зовнішньої торгівлі послугами. Адже, якщо за показниками експорту та імпорту товарів Підкарпатське та Люблінське воєводства в цілому переважають своїх сусідів із Львівщини та Волині приблизно у 2-3 рази, то за показниками зовнішньої торгівлі послугами ця різниця вже складає 10-15 разів. Як наслідок, обсяги зовнішньої торгівлі послугами зазначених польських воєводств у вартісному виразі виявляються більшими, ніж обсяги зовнішньоторговельного обороту товарами Львівщини та Волині.

Більше того, протягом досліджуваного періоду спостерігаються радше тенденції до дивергенції, аніж до зближення вартісних параметрів зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Львівською та Волинською областями України та Підкарпатським і Люблінським воєводствами Польщі. Зокрема, аналізуючи динаміку показників експорту звертає на себе увагу фактичне

розходження трендів товарного експорту усіх чотирьох згаданих регіонів. При цьому в експорті послуг спостерігаються приблизно однакові темпи зростання для Львівської області та Підкарпатського і Люблінського воєводств, на тлі фактично незмінних показників для Волинської області (рис. 12).

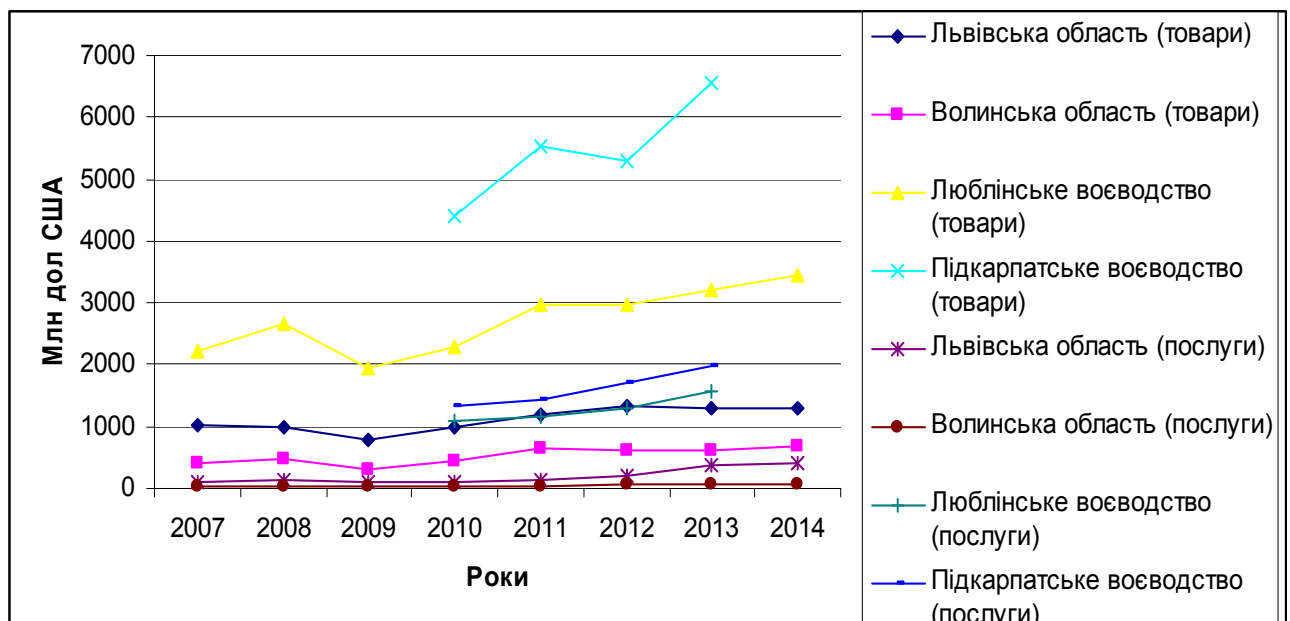

Рис. 12. Обсяги експорту товарів і послуг на суміжних прикордонних територіях українсько-польського транскордонного регіону

Складено за даними статистичних управлінь відповідних регіонів.

Ще більш неоднозначною є динаміка імпорту товарів і послуг в розрізі окремих адміністративно-територіальних одиниць українсько-польського транскордонного регіону. Передусім це стосується протилежних напрямів зовнішньоторговельної активності українських областей і сусідніх із ними воєводств Польщі щодо закупівлі імпортних товарів, зокрема після 2012 року. Так, якщо Підкарпатське воєводство протягом останніх років постійно нарощує обсяги товарного імпорту, а Люблінське воєводство, хоча й зі змінним успіхом, загалом також демонструє зростання, то Волинська і особливо Львівська області послідовно знижують закупівлі товарів за кордоном. Зокрема, Волинська область протягом 2013-2015 років зменшила обсяги імпорту товарів на 43%, а Львівська за цей же проміжок часу – на 45%, а за 2012-2015 роки – на 57%.

В імпорті послуг, як Львівська, так і Волинська області демонструють стабільно низький результат. Так, незважаючи на те, що Львівщина за цим показником у 2-3 рази перевершує Волинь, вона поступається обом польським воєводствам, які при цьому демонструють постійне нарощування імпорту послуг, приблизно у 20-30 разів (рис. 13).

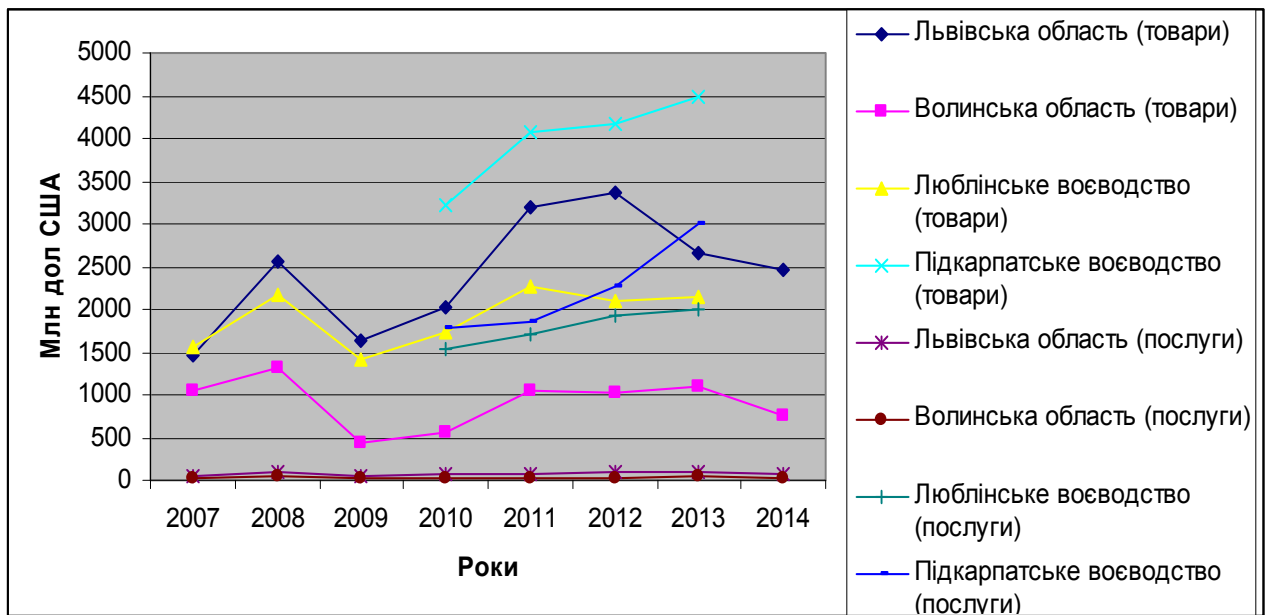

Рис. 13. Обсяги імпорту товарів і послуг на суміжних прикордонних територіях українсько-польського транскордонного регіону

Складено за даними статистичних управлінь відповідних регіонів.

Середній темп зростання обсягів імпорту послуг у воєводствах, які входять до складу українсько-польського транскордонного регіону у 2010-2013 роках становив 15%. Протягом цього ж періоду часу в прикордонних із Польщею регіонах України середній темп нарощування імпорту послуг склав 16%. Проте протягом наступних 2014 і 2015 років відбулося суттєве падіння імпорту послуг як у Львівській, так і у Волинській областях (в середньому на 30-35% на рік). При цьому у 2015 році і Львівська, і Волинська області продемонстрували абсолютний мінімум імпорту послуг за весь досліджуваний період: з 2007 до 2015 року.

Таким чином, зовнішня торгівля товарами та послугами в українсько-польському транскордонному регіоні засвідчує наявність дивергенції за більшістю основних досліджуваних параметрів, за винятком товарної структури імпорту та експорту товарів. Це є підставою для висновку про необхідність активізації зусиль, спрямованих на поглиблення інтеграції у зовнішньоторговельному співробітництві сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі, насамперед, на основі використання наявного потенціалу внутрішньогалузевої торгівлі та формування транскордонних кластерів у машинобудівній, аграрній, деревообробній та хіміко-фармацевтичній промисловості, а також у сфері туризму та ІТ-технологій.

VII. ІНСТИТУЦІЙНІ ТА СУСПІЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОГЛИБЛЕННЯ КОНВЕРГЕНЦІЇ МІЖ СУМІЖНИМИ ПРИКОРДОННИМИ РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Окреслюючи основні напрями інституційних змін, спрямованих на поглиблення конвергенції в транскордонному просторі між ЄС та сусідніми країнами, що прагнуть до членства у цьому об'єднанні, зокрема між ЄС та Україною, в сучасних умовах європейської інтеграції доцільно звернути першочергову увагу на зближення інституційних стандартів соціально-економічного розвитку та транскордонного співробітництва в межах українсько-польського, українсько-словацького, українсько-угорського та українсько-румунського транскордонних регіонів. Адже конвергенція між прикордонними територіями України та сусідніх країн-членів ЄС має значно вищі шанси на успішний розвиток у разі формування єдиних інституційних стандартів по різні боки кордону.

У цьому сенсі звертає на себе увагу необхідність вирішення трьох груп взаємопов'язаних завдань: 1) зближення формальних інститутів і створення спільного транскордонного інституційно-правового поля; 2) активізація та інтенсифікація діяльності транскордонних інституцій; 3) інституційне сприяння розвитку транскордонних ринків.

Актуальність першого завдання зумовлена тим, що для поширення конвергентних процесів між сусідніми прикордонними територіями різних держав економічні агенти та інституції, локалізовані у транскордонному просторі, повинні функціонувати в єдиній або принаймні подібній системі інституційно-правових координат. У ширшому контексті мова йде про формування спільної соціально-економічної політики для усього транскордонного регіону як єдиного об'єкту управління.

Враховуючи реалії часу та складність формування спільних стратегічних та управлінських стандартів одночасно для всіх прикордонних регіонів України та суміжних із ними прикордонних регіонів країн-членів ЄС, доцільно звужити коло поставлених завдань до окреслення пріоритетних напрямів спільної політики (політик) для кожного з чотирьох транскордонних регіонів, які, наповнюють соціально-економічний простір між Україною та ЄС (українсько-польського, українсько-словацького, українсько-угорського та українсько-румунського).

Другий напрям інституційного зближення сусідніх прикордонних регіонів України та країн-членів ЄС охоплює сферу розвитку та підвищення ефективності функціонування інституцій, що є спільним для вказаних регіонів. Насамперед у цьому відношенні слід відзначити необхідність започаткування та поширення на весь транскордонний простір діяльності таких інституцій як білатеральні торгово-промислові палати, орієнтовані на вирішення проблем транскордонного характеру, транскордонні кластери, транскордонні індустріальні парки та промислові зони, а також транскордонні наукові та технологічні парки. У цьому контексті можна також відзначити і необхідність створення транскордонних навчально-освітніх інституцій, передусім транскордонних

університетів та інтегрованих науково-освітніх і науково-виробничих комплексів, покликаних забезпечувати підготовку сучасних фахівців як для сфери транскордонного співробітництва загалом, так і для різних ланок транскордонного бізнесу та економіки прикордонних територій, що входять до складу транскордонного регіону.

І нарешті, третій напрям інституційного забезпечення конвергенції у транскордонному просторі між Україною та ЄС визначається необхідністю інституалізації та створення належних умов для розвитку ефективного функціонування транскордонних ринків. З цією метою необхідно забезпечити формування спільних інституційних засад діяльності господарюючих суб'єктів по різні боки кордону, а також створення інституційної бази для налагодження ефективних та взаємовигідних ділових зв'язків між ними.

На сучасному етапі розвитку транскордонного співробітництва одним із ключових аспектів інституційного забезпечення еволюції транскордонних ринків є вирішення проблеми ілєгалізації транскордонного бізнесу та транскордонної економічної діяльності загалом, у різних її іпостасях. Насамперед це стосується значного поширення ілєгалізованих операцій у сферах малої прикордонної торгівлі та прикордонного руху, транскордонної трудової міграції, малого транскордонного підприємництва.

З цією метою необхідно акцентувати першочергову увагу на суспільно-психологічних аспектах поглиблення конвергенції між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі. Адже значний рівень ілєгалізації транскордонного простору між обома державами, з одного боку, значною мірою породжений наявними суспільно-психологічними проблемами, а з іншого спричиняє низку дивергентних виявів соціального характеру.

Аналізуючи особливості формування та розвитку суспільно-психологічного середовища конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні, першочергового значення набуває стратегія зниження трансакційних витрат. Це зумовлюється пріоритетністю ринкових механізмів у розвитку сучасних транскордонних взаємодій, а також формуванням соціально-економічних відносин між господарюючими суб'єктами прикордонних регіонів України та Польщі з урахуванням характеру ринкової конкуренції.

Це зумовлює необхідність розвитку системи соціальних комунікацій в українсько-польському транскордонному регіоні у двох ключових напрямках: 1) статистична та аналітична підтримка економічних агентів, які беруть участь у транскордонних взаємодіях; 2) проведення інформаційних кампаній з висвітлення переваг транскордонного співробітництва у вирішенні спільних проблем розвитку по різні боки кордону, а також пропагування сучасних інструментів і механізмів поглиблення транскордонного співробітництва в середовищі його безпосередніх учасників і пересічних мешканців прикордонних регіонів України і сусідніх із ними територіальних громад Польщі.

Важливим засобом зниження трансакційних витрат у контексті створення суспільно-психологічної платформи для поширення конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні є розбудова інфраструктури транскордон-

них ринків. Вона пов'язана з функціонуванням мережі транскордонних фінансових інституцій і гуртових ринків, налагодженням трансферу технологій та консалтингової підтримки учасників транскордонного співробітництва, забезпечення їх доступу до якісної інформації та налагодження співпраці з органами державної влади і місцевого самоврядування, науковими інституціями, навчальними закладами тощо.

У цьому сенсі розбудова інфраструктури транскордонних ринків пов'язує механізм зниження трансакційних витрат як з підвищенням якості життя мешканців сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі, так і зі зміцненням економічної безпеки у межах соціально-економічного простору українсько-польського транскордонного регіону.

Соціально-економічні заходи, спрямовані на зниження трансакційних витрат повинні, насамперед, охоплювати такі важливі ланки транскордонного співробітництва, як:

- реалізація спільних комунікаційних заходів (виставок та ярмарків, круглих столів, фестивалів тощо) за участю мешканців сусідніх прикордонних регіонів України та їх партнерів із Польщі;
- реалізація спільних наукових проектів у пріоритетних напрямках науково-технічного співробітництва між Польщею та Україною, а також розробка та комерціалізація спільних наукових продуктів і технологічних розробок;
- реалізація спільних інфраструктурних проектів, передусім у руслі реалізації програм міжнародної технічної допомоги ЄС;
- активізація співпраці між інститутами громадянського суспільства, локалізованими по різні боки українсько-польського кордону, зокрема з метою вирішення транскордонних проблем, пов'язаних з охороною довкілля, впровадженням енергозберігаючих і ресурсощадних технологій, модернізацією інженерної та інформаційної інфраструктури українсько-польського прикордоння тощо;
- активізація діяльності транскордонних навчально-освітніх закладів різного рівня, з метою підготовки сучасних кваліфікованих кадрів для роботи у сфері транскордонного співробітництва.

При цьому, як уже зазначалося, зниження трансакційних витрат у процесі розвитку транскордонного співробітництва значною мірою зумовлюється спроможністю забезпечувати детінізацію ринків та долати корупцію в соціально-економічному просторі українсько-польського транскордонного регіону.

Насамперед це стосується зміни ментальних стереотипів мешканців українського прикордоння щодо пріоритетних форм і напрямів ведення підприємницької діяльності, подолання їх толерантності до монополізму та патерналізму, адаптації на транскордонний соціальний ґрунт низки ліберальних цінностей, поширених у країнах-членах ЄС і активно акцептованих польським суспільством.

Водночас найбільш виразно ці та інші, пов'язані із ними аспекти суспільно-психологічного впливу на поглиблення транскордонної конвергенції між Україною та Польщею, виявляються у контексті зміцнення економічної безпеки учасників транскордонного співробітництва.

Враховуючи все зазначене, слід констатувати, що функціонування суспільно-психологічного механізму поглиблення конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні має ґрунтуватися, насамперед, на стратегії зниження трансакційних витрат учасників транскордонного співробітництва та брати свій початок у площині викорінення наявних інституційних дисфункцій.

Окреслюючи пріоритетні напрями та засоби подолання цих дисфункцій доцільно акцентувати першочергову увагу на трьох ключових площинах: суспільно-психологічній, фінансово-економічній та організаційно-управлінській.

У першій площині фокусуються проблеми, породжені деструктивними соціальними стереотипами та суспільними традиціями, які проектується в інституційне поле транскордонного співробітництва. Насамперед, це стосується низької якості соціального капіталу, недостатньої правової культури значної частини мешканців прикордонних регіонів України (передусім її сільських територій), а також збереження нав'язаного їм протягом попередніх десятиріч «комплексу меншовартості».

Наприклад, М. Бабій із цього приводу зазначає: «Відбувся перерозподіл суспільної довіри між її інституційною та особистою складовими. Особиста довіра вимушено приймає на себе весь тягар підтримання базової соціальності суспільства, включаючи і критерії соціально прийнятної поведінки. Така система не може забезпечити того рівня спеціалізації та і кооперації, якого вимагає технологічна основа економіки, оскільки за межами локалізованих зон довіри панує тотальна недовіра»⁵⁰.

Це означає, що першим завданням у руслі формування суспільно-психологічного середовища, спроможного руйнувати інституційні проблеми у розвитку транскордонного співробітництва та стимулювати конвергентні процеси в українсько-польському транскордонному регіоні, є підвищення якості соціального капіталу. Зокрема, це стосується інтенсифікації дво- та багатосторонніх контактів у різних сегментах транскордонного співробітництва між Україною та Польщею, створення спільних культурних продуктів, вироблення єдиної точки зору на існуючі соціальні та політичні проблеми, а також на сприйняття і трактування історичної спадщини та гострих моментів у двосторонніх відносинах між нашими народами.

Суспільно-психологічний контекст подолання інституційних проблем транскордонного співробітництва передбачає також максимальне спрощення процедури перетину кордону між Україною та Польщею. Адже частота соціальних контактів, а також їх глибина, залежать від спроможності учасників транскордонного співробітництва легко перетинати кордон у будь-якому напрямі і в будь-який час. Тобто надання Україні безвізового режиму з ЄС та

---

⁵⁰ Бабій М. Адаптивна поведінка домогосподарств і ризики інституційних пасток в умовах трансформаційних процесів / М. Бабій // Бізнесінформ. – 2016. – № 6. – С. 13-19. – С. 17.

розбудова і модернізація мережі міжнародних пунктів пропуску на українсько-польському кордоні стають життєво важливими кроками з погляду трансформації інституційних механізмів транскордонної конвенції на основі підвищення їх ефективності.

Важливого значення для подолання існуючих інституційних проблем, з погляду соціально-психологічних важелів її викорінення, мають також культуральні, зокрема репутаційні важелі впливу. Так, В. Полтерович стверджує: «Трансакційні витрати функціонування в рамках визначеної норми можуть залежати від передісторії агента... Відповідно, його стимули до переходу знижуються. Репутаційні механізми підсилюють цей ефект і тому в своїх крайніх формах можуть відігравати негативну роль. Амністія – «інструмент забування минулого» сприяє зниженню того компонента трансакційних витрат ефективної норми, який пов'язаний з його історією «до переходу». Більшість досліджень, присвячених економічному зростанню, розглядають громадянську культуру як незмінний у часі фактор. Однак деякі важливі параметри суспільної культури можуть перетерплювати істотні зміни в протязі 10-20 років. Цю обставину слід брати до уваги при вивченні довгострокових аспектів розвитку.⁵¹

Це актуалізує проблему «культурної експансії» у розвитку всієї системи транскордонного співробітництва між Україною та Польщею, у тому числі із застосуванням сучасних механізмів «соціальної амністії». Зокрема, доцільно забезпечити можливість тим учасникам напівлегальних транскордонних операцій, включаючи трудових мігрантів, які готові повністю сконцентруватися на роботі в офіційному сегменті транскордонної економіки, забезпечити таку можливість, одночасно лібералізувавши законодавство, що регулює різні аспекти транскордонного бізнесу (перетин кордону, ввезення автотранспортних засобів, здійснення експортно-імпортних операцій у сфері послуг тощо).

Вказаний аспект викорінення наявних інституційних дисфункцій в українсько-польському транскордонному регіоні частково зачіпає фінансово-економічну площину. Зокрема, у цій площині руйнування фундаментальних основ ментальних та інституційних суперечностей пов'язане із вилученням додаткової ренти, яка змушує економічних агентів віддавати перевагу іллегальним транскордонним операціям.

Наприклад, Ю. Алексєєва пропонує впровадження заходів соціальної політики, які передбачають компенсацію втрат тих груп населення, добробут яких знижується в результаті поширення інституційних дисфункцій. На її думку насильницькі дії рідко бувають успішними у зв'язку з високими трансформаційними витратами, що робить найважливішим завданням держави пошук компромісних варіантів. Кожен етап реформи при цьому має бути ретельно підготовленим, включаючи оцінку трансформаційних і трансакційних

---

⁵¹ Полтерович В. Институциональные ловушки: есть ли выход? / Виктор Полтерович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mathecon.cemi.rssi.ru/vm_polterovich/files/Trapout_Rus.pdf/

витрат, вигод реформування, передбачати справедливий розподіл «тягаря реформ», компенсацію втрат переможеним тощо.⁵²

Це актуалізує доцільність використання таких фінансово-економічних інструментів подолання інституційних проблем, що блокують конвергенцію в українсько-польському транскордонному регіоні, як лібералізація фіскальної та митно-тарифної політики для учасників транскордонного бізнесу, запровадження їх пільгового кредитування, розвиток інформаційної інфраструктури транскордонного фінансового ринку, підвищення ефективності функціонування транскордонних фінансових інституцій тощо.

Важливого значення у цьому контексті набуває також реалізація програм підвищення кваліфікації і навчань для трудових мігрантів та інших потенційних учасників транскордонного бізнесу, які готові інвестувати в нього свої фінансові ресурси. Такі програми можна проводити на базі вищих навчальних закладів та наукових установ, які фінансуються з державного бюджету, шляхом формування відповідних навчальних і наукових планів їх роботи.

Крім того, можна запропонувати звільнення від сплати податків (податкові канікули) терміном на 5 років для тих суб'єктів транскордонного ринку, які реалізують свої проекти в його інноваційних сегментах (консалтинг і дорадництво, індустрія туризму, органічне землеробство, IT-індустрія, наукові розробки, інформація і трансфер технологій тощо).

Ще одним дієвим засобом удосконалення інституційного середовища транскордонної конвергенції між Україною та Польщею на основі переходу її учасників у сферу сучасного (легального) транскордонного бізнесу, може стати погашення відсотків за кредитами для тих підприємців, які реалізують свої транскордонні бізнес-проекти в таких пріоритетних сферах економічної діяльності, як: будівництво та реконструкція доріг і розвиток інфраструктури, сільське господарство, транспортно-логістична діяльність, гуртова торгівля, виставково-ярмарковий бізнес та ін.

Окреслені фінансово-економічні інструменти у разі свого ефективного та послідовного застосування зменшуватимуть ту додаткову ренту, яку отримують учасники іллегальних транскордонних операцій. Одночасно відбуватиметься підвищення рівня їх трансакційних (а також і трансформаційних) витрат у зв'язку з посиленням конкуренції на транскордонних ринках та нарощуванням економічного потенціалу підприємств легального сектору.

Вказані ефекти підсилуватимуться в разі адекватного застосування адміністративних важелів впливу, зосереджених в організаційно-управлінській площині транскордонного співробітництва між Україною та Польщею. Наприклад, В. Полтерович вказує на те, що викорінення інституційних дисфункцій малореальне без впровадження системних регуляторних змін. Зокрема, він констатує: «Потрібна масштабна зміна фундаментальних або

---

⁵² Алексеева Ю. Институциональные ловушки / Ю. Алексеева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66934.doc.htm/

організаційних факторів, наприклад, радикальне посилення покарання за відхилення від суспільно ефективної норми»⁵³.

Протилежну думку висловлює А. Ковальов, який стверджує: «В рамках теорії інститутів австрійської школи неефективні стійкі норми просто неможливі, оскільки неправильні, нежиттєздатні практики відсіваються людьми в процесі еволюції. Поштовхом до створення «пастки» виступає втручання держави в ту чи іншу сферу суспільного життя. Це призводить до зміни стимулів людської діяльності. Подолання інституційних «пасток» вимагає відмови держави від втручання в цю сферу».⁵⁴

Тобто регуляторний вплив держави може мати як стимулюючий, так і деструктивний вплив з погляду формування сприятливого для транскордонної конвергенції інституційного середовища. Так, стимулюючими для укорінення та поширення інституційних дисфункцій, які обмежують конвергенцію в українсько-польському транскордонному регіоні, є тарифні та візові обмеження, надто жорстке фіскальне і міграційне законодавство, диференціація соціальних стандартів і підходів до цінового регулювання по різні боки кордону.

Водночас регуляторні імпульси, спроможні стимулювати транскордонну конвергенцію між Україною та Польщею, які слід усіляко підтримувати та заохочувати, пов'язані з поширенням у спільному транскордонному просторі сучасних елементів економіки знань, поліпшенням інвестиційного клімату, створенням сучасних транскордонних інституцій і здійсненням транскордонного трансферу технологій.

Наприклад, для якісної трансформації системи прикордонної торгівлі, сформованої в межах досліджуваного транскордонного регіону, доцільно застосовувати регуляторні важелі стимулювання транскордонного підприємництва, зокрема шляхом децентралізації влади, демонополізації економіки та підвищення якості людського капіталу, передусім у прикордонних областях України.

Крім того, в сучасних соціально-економічних умовах дедалі більшого значення набуває створення сприятливого для інновацій інституційного середовища транскордонних ринків. Зокрема, це стосується формування базових умов для трансферу технологій, захисту прав власності, підтримки добросовісної конкуренції тощо.⁵⁵

У цьому сенсі окремі дослідники звертають увагу на першочерговій необхідності розвитку інституційної інфраструктури інвестиційного та інноваційного процесів. У контексті подолання інституційних дисфункцій у транскордонному просторі між Україною та Польщею це означає стимулювання розвитку транскордонного підприємництва шляхом створення технопарків і

---

⁵³ Полтерович В. Институциональные ловушки и экономические реформы / Виктор Полтерович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://members.tripod.com/VM_Polterovich/ep99001.pdf/

⁵⁴ Ковалев А. Проблема институциональных «ловушек» и теория институтов австрийской школы / Алексей Ковалев, Ирина Ковалева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://evolutio.info/content/view/1409/215/>

⁵⁵ Малкина М. Институциональные ловушки инновационного развития российской экономики / Марина Малкина // JOURNAL OF INSTITUTIONAL STUDIES (Журнал институциональных исследований). – Том 3. – № 1. – 2011. – С. 50-60. – С. 59.

бізнес-інкубаторів, формування транскордонних інноваційних кластерів, підтримки транскордонного міжсекторного співробітництва, розбудови сучасних об'єктів інноваційної інфраструктури.⁵⁶

Всі описані заходи разом із нівелюванням деструктивних ефектів від наявності іллегальних операцій і корупційних феноменів у транскордонному просторі між Україною та Польщею також сприятимуть підвищенню якості людського та соціального капіталу в українсько-польському транскордонному регіону, сприяючи тим самим налагодженню ефективних суспільних взаємодій між мешканцями сусідніх прикордонних територій обох держав.

Наприклад, розбудова та модернізація інституційної та інноваційної інфраструктури транскордонного співробітництва сприятиме розвитку підприємництва та нарощуванню фінансової спроможності економічних агентів, задіяних у відповідних транскордонних трансакціях. Це потягне за собою, як підвищення якості соціального капіталу українсько-польського прикордоння, насамперед через реалізацію спільних транскордонних підприємницьких ініціатив, так і зниження частки іллегальних операцій, що зумовлюватиметься укоріненням нових стандартів ділової культури в умовах зростаючої транскордонної конкуренції.

Приблизно такий самий алгоритм нарощування соціального капіталу в сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі з одночасним звуженням тіньового сегменту в їх економіці, розгортатиметься внаслідок впровадження дієвих заходів фінансово-економічної та гуманітарної політики, спрямованої на викорінення інституційних дисфункцій та їх суспільно-психологічних виявів.

---

⁵⁶ Конюхов Ю. Інституціональний механізм реалізації регіональних економічних інтересів / Юрій Конюхов // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 17. – С. 42-47. – С. 47.

Висновки

Транскордонний регіон, охоплюючи суміжні прикордонні території двох або більшої кількості держав, які межують між собою, являє собою певну соціально-економічну цілісність, що складається із взаємопов'язаних транскордонних інституцій, транскордонних ринків, об'єктів транскордонної інфраструктури та мереж транскордонної міграції. Саме в межах транскордонних регіонів найповніше відображається вся феноменологія транскордонної конвергенції. Більше того, конвергенція може вважатися іманентною ознакою, а також основою метою та індикатором успішного розвитку транскордонного регіону

На сучасному етапі європейської інтеграції України дедалі більшу роль у процесі поширення соціально-економічної конвергенції в межах українсько-польського транскордонного регіону відіграє низка чинників адміністративно-управлінського, інституційного та суспільно-психологічного походження.

В українсько-польському транскордонному регіоні зближення адміністративно-управлінських механізмів відбувається, починаючи з 90-х років минулого століття. Водночас основні етапи, які характеризують різні періоди транскордонної конвергенції за цим показником, можна охарактеризувати як надмірно розтягнуті в часі. Унаслідок цього, в сучасних умовах європейської інтеграції, сусідні прикордонні регіони України та Польщі стикаються з низкою проблем, зумовлених різною адміністративно-управлінською спроможністю органів місцевого самоврядування по різні боки кордону.

Дивергентні розриви в адміністративно-управлінському забезпеченні прикордонних регіонів, локалізованих по різні боки українсько-польського кордону, спричиняють до ускладнення транскордонних взаємодій між ними, проектуючись на більшість процесів у транскордонному регіоні. Як наслідок, спостерігаються вияви транскордонної дивергенції за показниками ВРП та обсягів вкладених капітальних інвестицій, а також у прикордонній торгівлі та географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами та послугами.

Основним напрямом соціально-економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні протягом останнього десятиріччя стало зближення обсягів ВРП в розрахунку на одну особу. За цим показником спостерігалася як абсолютна β -конвергенція, так і σ -конвергенція. Водночас значний деструктивний вплив на вказану конвергенцію мало стрімке знецінення курсу гривні по відношенню до злота протягом 2013-2015 років. Як наслідок, розрахунок відповідних показників у гривневому еквіваленті засвідчив змінність тенденцій щодо наявності σ -конвергенції, а починаючи з 2013 р. спостерігалася відчутне зростання дивергенції.

Деструктивний вплив валютно-фінансового чинника на транскордонну конвергенцію між Україною та Польщею підтверджується аналізом економічної структури прикордонних регіонів обох держав протягом 2010-2014 років. Зокрема, проведене дослідження дає підстави для висновку про наявність парної структурно-економічної конвергенції в українсько-польському транскордонному

регіоні за всіма досліджуваними параметрами: рівнем зайнятості, середньою заробітною платнею та обсягом вкладених капітальних інвестицій у розрізі видів економічної діяльності.

Основними чинниками стимулювання конвергенції у фінансово-інвестиційній площині українсько-польського транскордонного регіону в сучасних умовах європейської інтеграції є активізація транскордонних інвестиційних процесів у банківській та страховій сферах, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, які виділяються за програмами міжнародної технічної допомоги ЄС, а також започаткування діяльності спільних транскордонних фінансових інституцій.

У зовнішньоекономічній діяльності сусідніх прикордонних регіонів України та Польщі спостерігається конвергенція за показником товарної структури експорту та імпорту. Зокрема, основними статтями експорту товарів з українсько-польського транскордонного регіону є: продукція машинобудівної промисловості, сільськогосподарські та продовольчі товари, а також деревина та вироби із неї. Водночас товарний імпорт концентрується в сегментах машинобудування, хімічної та пов'язаних із нею галузей, а також продукції металургійної промисловості.

Пріоритетним напрямом стимулювання конвергентних процесів у транскордонному регіоні є удосконалення інституційного середовища з метою зближення формальних і неформальних інститутів, що діють по різні боки кордону. У цьому контексті, в українсько-польському транскордонному регіоні інституційні зміни, спрямовані на поглиблення соціально-економічної конвергенції, повинні розвиватися у трьох ключових напрямках: формування спільного інституційно-правового поля, активізація діяльності транскордонних інституцій і підвищення якості інституційного забезпечення транскордонних ринків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алаев Э. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь / Э. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 350 С.
2. Алексеева Ю. Институциональные ловушки / Ю. Алексеева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66934.doc.htm/
3. Архіреєв С. Теоретичні основи дослідження парної структурно-технологічної конвергенції / Сергій Архіреєв // Економічна теорія. – 2015. – № 2. – С. 19-37.
4. Бабій М. Адаптивна поведінка домогосподарств і ризику інституційних пасток в умовах трансформаційних процесів / М. Бабій // Бізнесінформ. – 2016. – № 6. – С. 13-19.
5. Балян А. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу (на прикладі прикордонних регіонів України та Угорщини) / Ануш Балян. – Ужгород: Ліра, 2005. – 320 с.
6. Герасимів З.М. Основні підходи до розуміння поняття «регіон» / З.М. Герасимів // Агросвіт. – 2012. – № 5. – С. 24.-26.
7. Гоблик В.В. Спільні транскордонні регіони України та ЄС: зовнішньоекономічний аспект : монографія / Володимир Гоблик / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2012. – 305 с.
8. Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>
9. Джалілов О.О. Економічна конвергенція як показник інтегрованості країн / О.О. Джалілов // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 3 (50). – Ч. 2. – С. 132-139.
10. Досвід Польщі у сфері адміністративно-територіальної реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://ogo.ua/articles/view/2015-07-09/64668.html/>
11. Дронь Ю.П. Категорія "регіон": сутність і напрями досліджень / Ю.П. Дронь // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2011. – №1. – С. 52-58.
12. Європейський Союз: політика, економіка, право. Навчальний посібник / За ред. д-ра іст. наук Н.В.Антонюк, канд. юрид. наук М.М.Микієвича. – Львів, 2005 – 532с.
13. І-банкінг від Ідея Банк увійшов до лідерів ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://www.ideabank.ua/uk/about/news/797-i-bankinh-vid-ideya-bank-uviyshov-do-lideriv-rynku-neza/>
14. Ковалев А. Проблема институциональных «ловушек» и теория институтов австрийской школы / Алексей Ковалев, Ирина Ковалева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evolutio.info/content/view/1409/215/>
15. Конюхов Ю. Институциональный механизм реализации региональных экономических интересов / Юрий Конюхов // Инвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 17. – С. 42-47.

- 16.Корецька Н. Аналіз присутності іноземного капіталу в банківській системі України / Н.Корецька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/en_etei/2009_6_1/33.pdf
- 17.Костогриз В. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика / Вікторія Костогриз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Fin_pr/2012_2/12kvgfci.pdf/
- 18.Кредобанк – польський внесок в українську банківську справу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kredobank.com.ua/about/press/9758.html#.WChR5tSLTQo/>
- 19.Кузьменко Л.В. Конвергенція ринку праці в країнах ЄС / Л.В. Кузьменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermngmt/2013/214-202-13.pdf/>
- 20.Луцишин Н.П. Соціально-економічний розвиток транскордонного регіону (на прикладі євро регіону «Буг») / Наталя Петрівна Луцишин. – Автореф. дис... канд.. екон. наук. – Львів: ІРД НАН України, 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=6141&start=1/
- 21.Малкина М. Институциональные ловушки инновационного развития российской экономики / Марина Малкина // JOURNAL OF INSTITUTIONAL STUDIES (Журнал институциональных исследований). – Том 3. – № 1. – 2011. – С. 50-60.
- 22.Матвеев Є. Статистичний аналіз транскордонної конвергенції регіонів / Євген Матвеев // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональна конвергенція та транскордонні ринки. – 2011. – Вип. 5 (91). – С. 33-44.
- 23.Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Надія Анатоліївна Мікула: монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
- 24.Мікула Н.А. Маркетингові інструменти транскордонної конвергенції регіонів / Н.А. Мікула, О.І. Пастернак // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональна конвергенція та транскордонні ринки (зб. наук. пр.) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: відп. ред. Кравців В.С. – Львів, 2011. – Вип. 5 (91) – 2011 – 385 с. – С. 3-13.
- 25.Мікула Н.А. Стратегічні пріоритети регіональної політики транскордонного співробітництва / Надія Анатоліївна Мікула // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2011. – Т. 1. – №. 4. – С. 94-99.
- 26.Мілошевич Н. Тенденції розвитку інноваційної діяльності страхових компаній України / Н. Мілошевич // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – № 53 (1026). – С. 68-72.
- 27.Полтерович В. Институциональные ловушки: есть ли выход? / Виктор Полтерович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mathecon.cemi.rssi.ru/vm_polterovich/files/Trapout_Rus.pdf/
- 28.Полтерович В. Институциональные ловушки и экономические реформы / Виктор Полтерович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://members.tripod.com/VM_Polterovich/ep99001.pdf/

29. Польська допомога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pauci.org/one_news.php?id=141/
30. Польський уряд презентував програму підтримки економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eucon.ua/uk/pol-skoe-pravitelstvo-prezentovalo-programmu-podderzhki-e-konomiki-ukrainy/>
31. Поповкін В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці: Монографія / Валерій Аркадійович Поповкін. – К.: Наук. Думка, 1993. – 154с.
32. Проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aei.org.ua/проекти/>
33. Про ПАУСІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pauci.org/about.php/>
34. Просторовий розвиток регіону: соціально-економічні можливості, ризики і перспективи : монографія. – НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2011. – 256 с.
35. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) / Волинська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lutsk.ukrstat.gov.ua/>
36. Прямі інвестиції Львівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/year/2010/t109910_9.pdf;
37. Реформування страхового сектору: польський досвід та українські реалії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrbizn.com/headline/231-reformuvannya-strahovogo-sektoru-polskiy-dosvd-ta-ukrayinsk-realyi.html/>
38. Сищук А. А. Економічна конвергенція: європейський контекст для України / А. А. Сищук, К. Ю. Деделюк, Л. І. Мотовильська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2008. – № 6. – С. 168–172.
39. Сторонянська І. Процеси конвергенції / дивергенції соціально-економічного розвитку регіонів України: підходи до оцінки / Ірина Сторонянська // Регіональна економіка. – 2008. - №. 2. – С. 73-84.
40. Східне партнерство [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Східне_партнерство/
41. Ткач І. В Ялті відкривається VII Економічний форум "Україна-Польща" / Ірина Ткач [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=6990285/
42. Янків М. Засоби удосконалення організаційно-економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону / Марія Янків // Соціально-економічний потенціал транскордонного співробітництва. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 20016. – 187 с. – С.39-42.
43. Янків М. Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат (політико-економічний та секторальний аналіз) / Мирон Янків. – Львів: Світ, 2011. – 384 с.
44. Badanie obrotu towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie województwa lubelskiego w 2015 roku [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lublin.stat.gov.pl/>
45. Handel zagraniczny oraz bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie Podkarpackim w latach 2010-2013. – Rzeszów, 2016. – 221 s.

46. Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2011 r. – Warszawa, 2012. – 95 s.
47. Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2012 r [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/dzialalnosc-gospodarcza-podmiotow-z-kapitałem-zagranicznym-w-2012-r-4,8.html/>
48. Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2013 r. – Warszawa, 2014. – 96 s.
49. Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2014 r. – Warszawa, 2015. – 109 s.
50. Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2015 r. – Warszawa, 2016. – 124 s.
51. Kapitał zagraniczny w województwie lubelskim i Lublinie. – Lublin: Wydział strategii i obsługi inwestorów Urzędu Miasta Lublin, 2015. – 14 s.
52. Lubelskie: rozkwit eksportu jeszcze przed regionem [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://firmoweewolucje.bzwbk.pl/eksport-import/lubelskie-rozkwit-eksportu-jeszcze-przed-regionem/>
53. Lubelskie stawia na eksport, ale liczy na państwowe wsparcie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kurierlubelski.pl/strefa-biznesu/wiadomosci/a/lubelskie-stawia-na-eksport-ale-liczy-na-panstwowe-wsparcie,10165898/>
54. Savoiu G. The economic convergence process to European Union: some trends and characteristics of Romanian and Serbian economies / G. Savoiu, L. Apostol, M. Cudanov // Proceedings of the XIV International Symposium SYMORG 2014: New business models and sustainable competitiveness / Eds. A. Markovic, S. Barjaktarovic-Rakocevic. – Belgrade, 2014. – P. 1051-1057.
55. Województwo Podkarpackie – inwestycje i handel zagraniczny. – Rzeszów: Regionalne obserwatorium terytorialne, 2013. – 21 s.

Додатки

Модель абсолютної β -конвергенції для ВРП в межах українсько-польського транскордонного регіону

	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α
	R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2	
	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$
2005	-0,06	0,73	-0,09	1,12	-0,07	0,94	0,04	-0,40	-0,06	0,76	-0,06	0,80	-0,01	0,24	0,00	0,05	0,00	0,05
	0,43		0,60		0,50		0,69		0,51		0,30		0,03		0,06		0,30	
	0,06	-11,46	0,10	-7,29	0,08	-9,12	-0,04	18,24	0,06	-10,88	0,06	-11,00	0,01	-66,05	0,00	-347,84	0,06	-11,15
2006			-0,07	0,91	-0,08	1,01	-0,02	0,28	-0,01	0,18	-0,06	0,79	-0,04	0,54	-0,01	0,14	-0,03	0,40
			0,57		0,59		0,23		0,18		0,43		0,22		0,05		0,33	
			0,08	-8,60	0,09	-7,81	0,02	-37,43	0,01	-56,05	0,07	-10,42	0,04	-17,53	0,01	-113,35	0,03	-21,73
2007					-0,07	0,91	-0,04	0,56	-0,03	0,44	-0,03	0,40	-0,05	0,63	-0,03	0,38	-0,03	0,36
					0,59		0,49		0,41		0,29		0,36		0,23		0,23	
					0,08	-8,34	0,05	-15,13	0,03	-19,85	0,03	-22,36	0,05	-13,63	0,03	-25,87	0,03	-26,23
2008							-0,05	0,60	-0,05	0,60	-0,04	0,54	-0,03	0,38	-0,04	0,48	-0,04	0,49
							0,52		0,54		0,42		0,24		0,37		0,31	
							0,05	-13,29	0,05	-13,17	0,05	-15,32	0,03	-24,72	0,04	-18,06	0,04	-17,63
2009									-0,05	0,62	-0,05	0,65	-0,04	0,50	-0,02	0,31	-0,04	0,55
									0,57		0,53		0,37		0,25		0,41	
									0,06	-12,10	0,06	-11,74	0,04	-16,94	0,02	-30,61	0,05	-14,63
2010													-0,05	0,66	-0,05	0,60	-0,03	0,40
													0,57		0,50		0,38	
													0,06	-10,98	0,05	-12,85	0,03	-21,29
2011														-0,05	0,61	-0,04	0,52	-0,04
														0,54		0,50		0,43
														0,06	-11,78	0,05	-14,97	0,04
2012															-0,04	0,54	-0,04	0,55
															0,55		0,53	
															0,05	-13,46	0,05	-13,09
2013																	-0,05	0,57
																	0,58	
																	0,06	-12,00

Власні розрахунки

Модель абсолютної β -конвергенції для ВРП на одну особу в межах українсько-польського транскордонного регіону

	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α
	R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2	
	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$
2005	-0,13	1,31	-0,19	2,01	-0,17	1,83	0,06	-0,58	-0,18	1,83	-0,27	2,78	-0,11	1,26	0,01	-0,06	0,01	-0,06
	0,91		0,99		0,95		0,39		0,98		0,92		0,50		0,13		0,90	
	0,14	-5,11	0,22	-3,22	0,19	-3,64	-0,06	11,78	0,20	-3,55	0,31	-2,23	0,12	-5,74	-0,01	83,80	0,41	-1,69
2006			-0,15	1,53	-0,17	1,75	-0,06	0,68	-0,06	0,68	-0,20	2,07	-0,18	1,91	-0,05	0,60	-0,16	1,73
			0,98		0,99		0,78		0,77		0,96		0,85		0,52		0,91	
			0,18	-3,94	0,20	-3,41	0,07	-10,60	0,07	-10,15	0,25	-2,73	0,22	-3,11	0,06	-12,54	0,20	-3,47
2007					-0,14	1,46	-0,10	1,04	-0,09	0,98	-0,12	1,27	-0,16	1,67	-0,12	1,26	-0,14	1,47
					0,98		0,96		0,95		0,91		0,93		0,86		0,86	
					0,18	-3,82	0,12	-5,99	0,11	-6,37	0,15	-4,57	0,21	-3,23	0,14	-4,80	0,18	-3,85
2008							-0,10	1,02	-0,10	1,10	-0,12	1,25	-0,11	1,19	-0,12	1,24	-0,15	1,54
							0,96		0,98		0,96		0,87		0,93		0,92	
							0,12	-5,69	0,14	-5,10	0,16	-4,29	0,15	-4,64	0,16	-4,39	0,22	-3,14
2009									-0,10	1,04	-0,12	1,21	-0,11	1,16	-0,09	0,95	-0,13	1,39
									0,98		0,98		0,93		0,88		0,95	
									0,14	-5,07	0,17	-4,00	0,16	-4,37	0,12	-5,93	0,22	-3,20
2010											-0,11	1,11	-0,11	1,12	-0,09	0,96	-0,11	1,14
											0,98		0,96		0,93		0,93	
											0,17	-4,11	0,17	-4,10	0,13	-5,34	0,17	-3,98
2011													-0,10	1,04	-0,09	0,96	-0,10	1,07
													0,97		0,96		0,96	
													0,17	-4,16	0,14	-4,85	0,18	-3,90
2012															-0,09	0,90	-0,10	1,01
															0,97		0,98	
															0,14	-4,82	0,18	-3,78
2013																	-0,09	0,94
																	0,98	
																	0,18	-3,83

Власні розрахунки

Модель абсолютної β -конвергенції для обсягів капітальних інвестицій в межах українсько-польського транскордонного регіону

	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α	β	α		
	R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2		R^2			
	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$	λ	$T_{0,5}$		
2005	-0,145	1,453	-0,098	1,146	0,020	0,014	-0,028	0,101	0,260	-2,338	-0,011	0,369	-0,115	1,047	-0,018	0,112	-0,018	0,112	-0,279	2,775
	0,611		0,226		0,046		0,004		0,667		0,044		0,816		0,062		0,153		0,489	
2006	0,157	-4,414	0,103	-6,728	-0,020	34,260	0,029	-24,178	-0,231	2,999	0,011	-65,389	0,122	-5,685	0,018	-37,562	0,030	-23,476	0,328	-2,115
			-0,124	1,310	-0,045	0,638	0,010	-0,066	0,090	-0,906	0,125	-0,983	-0,062	0,686	-0,066	0,576	-0,025	0,204	-0,148	1,466
			0,487		0,117		0,002		0,068		0,666		0,769		0,659		0,144		0,544	
2007			0,143	-4,856	0,047	-14,697	-0,009	73,207	-0,083	8,334	-0,111	6,233	0,066	-10,470	0,071	-9,775	0,025	-27,209	0,175	-3,950
					-0,082	0,930	-0,004	0,146	0,082	-0,724	0,065	-0,557	0,038	-0,253	-0,046	0,482	-0,054	0,474	-0,099	0,963
					0,397		0,004		0,139		0,091		0,506		0,777		0,597		0,611	
2008					0,094	-7,402	0,004	-176,338	-0,074	9,416	-0,059	11,659	-0,036	19,391	0,050	-13,966	0,058	-11,876	0,117	-5,928
							-0,035	0,434	0,059	-0,427	0,065	-0,503	0,016	-0,125	0,023	-0,160	-0,041	0,421	-0,096	0,921
							0,654		0,338		0,178		0,015		0,338		0,721		0,735	
2009							0,037	-18,516	-0,053	13,070	-0,058	12,008	-0,016	43,716	-0,022	31,041	0,045	-15,427	0,121	-5,746
									0,019	-0,045	0,047	-0,288	0,025	-0,164	0,003	-0,019	0,013	-0,074	-0,079	0,794
									0,284		0,421		0,064		0,001		0,199		0,721	
2010									-0,018	38,691	-0,043	16,294	-0,024	29,457	-0,003	234,549	-0,012	55,761	0,101	-6,882
											0,015	0,016	0,017	-0,047	0,013	-0,074	-0,004	0,042	-0,033	0,364
											0,409		0,166		0,020		0,001		0,458	
2011											-0,014	49,134	-0,016	43,119	-0,012	56,583	0,004	-187,354	0,037	-18,905
													-0,005	0,160	0,010	-0,007	0,005	-0,009	-0,019	0,211
													0,109		0,051		0,004		0,345	
2012													0,005	-134,302	-0,009	74,181	-0,005	143,094	0,021	-33,767
															-0,007	0,158	0,004	0,035	-0,013	0,172
															0,119		0,009		0,348	
2013															0,008	-91,080	-0,004	187,068	-50,634	0,000
																	-0,010	0,169	-0,019	0,252
																	0,190		0,639	
2014																	0,010	-66,655	-32,333	0,000
																			-0,031	0,356
																			0,714	
																			0,037	-18,952

Власні розрахунки

Дані розрахованих коефіцієнтів σ -конвергенції в українсько-польському транскордонному регіоні за основними соціально-економічними показниками

Роки	Курс гривні до злотого	ВРП на одну особу	Чисельність населення	Зайнятість населення	Зареєстроване безробіття	Заробітна плата
2005	1,58	0,464453	0,401316	0,405926	0,548012	0,057091
2006	1,62	0,412401	0,401505	0,404677	0,525422	0,026384
2007	1,83	0,339308	0,401535	0,402558	0,497989	0,017171
2008	2,19	0,283851	0,401592	0,40249	0,462927	0,028757
2009	2,52	0,299434	0,401539	0,405172	0,481556	0,044246
2010	2,64	0,248788	0,40243	0,399291	0,509734	0,104027
2011	2,70	0,183456	0,402256	0,398244	0,520758	0,093425
2012	2,46	0,161808	0,402011	0,397995	0,548145	0,075484
2013	2,53	0,163514	0,401664	0,398239	0,566093	0,087349
2014	3,76	0,109813	0,401367	0,399719	0,480446	0,08458
2015	5,80	—	0,401094	0,402955	0,465072	0,005706

Власні розрахунки

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами Волинської області з основними країнами-партнерами
протягом 2007-2015 років

Млн дол. США

Країна	Роки																	
	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
Австрія	3,5	3,9	5,8	52,3	4,1	74,2	6,3	2,9	7,4	4,0	10,3	7,1	15,3	6,9	14,0	8,3	12,2	4,9
Бельгія	1,2	8,1	1,3	14,2	1,6	10,4	1,3	12,6	2,6	19,1	2,9	20,3	1,2	15,5	2,5	10,4	3,3	10,3
Білорусь	14,6	25,7	22,6	30,3	13,2	26,2	17,2	38,2	21,1	106,9	28,6	24,2	41,2	103,7	48,7	20,5	21,7	21,1
Болгарія	0,1	3,5	0,5	4,6	0,3	0,8	0,2	0,7	0,1	1,1	0,2	3,2	0,0	8,2	0,3	9,1	0,2	10,2
Італія	13,8	15,5	6,7	21,5	5,5	11,4	7,3	10,4	11,0	27,1	7,4	32,3	7,7	43,2	8,0	28,9	10,5	10,9
Казахстан	15,2	0,0	15,5	1,0	10,6	0,0	19,8	0,1	33,2	0,0	39,2	0,1	41,0	0,0	28,8	0,0	18,0	0,0
Китай	4,9	7,9	3,6	20,7	2,2	11,8	1,9	9,1	1,9	14,1	0,8	15,7	1,6	22,7	1,4	21,2	2,3	11,1
Литва	7,4	10,6	7,0	42,6	3,1	42,5	5,0	5,9	7,0	43,1	7,1	12,7	6,2	18,3	9,5	6,3	9,8	2,6
Молдова	6,1	0,0	6,3	0,1	4,5	0,1	5,5	0,2	7,4	0,7	9,4	0,4	8,1	0,0	9,6	0,8	9,9	0,3
Нідерланди	16,3	8,0	4,7	11,5	1,0	4,0	1,9	8,3	1,8	24,0	1,7	44,7	3,7	34,8	12,2	20,9	18,9	17,0
Німеччина	139,5	49,2	179,9	88,9	98,4	51,0	131,8	99,6	235,2	200,3	218,8	304,3	194,1	285,5	231,4	174,8	220,8	161,6
Польща	42,7	91,0	41,6	165,7	36,6	91,5	44,3	132,9	45,5	133,7	42,3	152,1	68,6	154,2	149,1	98,8	131,7	73,7
Росія	57,0	149,7	89,3	89,9	57,5	14,7	104,9	30,8	148,8	118,7	142,1	49,0	148,0	44,6	93,5	36,9	70,9	24,9
Румунія	0,6	8,3	0,6	8,6	0,6	4,7	1,8	4,7	2,2	11,2	3,0	12,7	4,3	22,2	5,3	10,8	7,7	4,3
Словаччина	9,7	50,4	11,2	176,1	11,6	12,9	9,8	11,5	10,8	13,6	11,6	21,8	11,9	24,4	10,4	22,4	11,9	14,9
Угорщина	10,5	69,6	9,1	55,8	31,5	6,6	43,4	107,6	77,2	205,9	42,5	116,3	37,8	91,6	10,5	137,3	10,2	158,0
Франція	9,7	7,7	7,8	10,7	7,9	4,6	6,2	12,6	4,3	42,4	2,3	76,2	2,8	83,9	3,7	52,6	5,7	29,9
Чехія	3,6	8,3	3,6	13,7	1,8	8,1	2,3	11,8	2,7	15,6	4,6	27,8	2,5	20,8	4,3	11,3	1,7	10,6
Всього	422,4	1057,9	465,0	1307,7	319,0	430,1	434,8	571,5	646,6	1059,6	605,8	1015,2	628,8	1089,0	685,4	765,4	631,7	622,0

За даними головного управління статистики у Волинській області: <http://lutsk.ukrstat.gov.ua/>

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами Львівської області з основними країнами-партнерами протягом 2007-2015 років

Млн дол. США

Країна	Роки																	
	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
Австрія	9,3	44,2	6,5	46,6	5,6	35,4	7,4	38,3	5,6	36,0	6,4	32,3	8,5	47,4	6,6	39,0	6,2	25,5
Бельгія	39,0	19,0	32,8	45,4	31,7	38,5	21,8	41,6	15,3	29,8	13,9	34,9	9,9	19,2	21,4	19,9	19,4	18,8
Білорусь	46,3	43,0	64,7	229,6	32,6	192,7	49,5	241,9	56,9	895,4	55,6	904,6	58,2	238,6	39,3	388,3	36,4	63,6
Великобританія	34,6	29,7	32,9	46,3	31,0	26,0	47,8	46,4	71,2	58,3	43,5	67,9	34,6	54,9	44,4	30,5	35,9	15,3
Данія	103,8	33,4	87,1	36,8	70,5	30,9	71,9	23,4	94,9	36,6	75,6	43,1	85,1	45,7	84,3	38,7	70,1	31,8
Індія	0,2	6,4	3,3	9,0	1,3	11,8	10,9	23,5	31,4	18,3	95,0	22,3	25,2	20,3	7,3	19,1	13,5	18,1
Іспанія	7,7	12,1	5,4	24,7	2,7	23,7	5,2	26,6	4,2	39,2	17,5	49,9	4,3	36,6	13,8	38,6	26,9	27,0
Італія	26,2	73,8	20,2	114,1	18,3	57,1	40,9	73,5	24,4	75,7	34,1	77,2	23,5	68,1	37,2	55,2	53,4	40,1
Китай	1,8	58,4	1,4	92,8	4,0	46,3	3,3	66,5	4,1	98,3	2,0	120,5	5,0	119,2	7,3	113,3	16,1	96,5
Латвія	17,1	17,7	15,3	21,4	3,1	13,0	3,2	16,1	9,2	16,5	20,1	14,1	20,3	13,6	18,8	15,1	16,0	10,3
Литва	30,5	15,0	21,7	8,6	8,9	30,9	9,3	52,2	11,7	138,9	11,3	140,0	14,1	180,6	12,8	251,4	17,4	3,8
Нідерланди	8,2	33,0	11,1	63,2	10,4	40,3	8,1	33,9	18,0	42,6	19,6	39,0	11,1	30,0	12,3	32,9	12,8	23,1
Німеччина	123,3	255,4	144,0	367,2	101,8	213,8	125,4	255,3	154,7	326,0	157,0	348,8	169,3	355,8	168,0	281,1	135,9	259,3
Польща	129,2	355,0	118,3	732,4	131,0	510,4	175,5	608,6	229,0	647,9	225,6	761,2	326,8	762,3	310,3	555,0	266,0	353,4
Росія	110,1	129,4	127,5	186,9	80,6	57,3	97,3	74,0	129,8	160,6	176,1	114,8	173,8	94,9	138,9	103,9	67,4	61,0
Румунія	19,0	33,7	17,5	68,1	32,3	3,6	21,0	10,9	25,3	17,2	21,5	18,0	17,5	10,4	23,7	8,3	19,8	10,3
Словаччина	19,8	21,9	21,5	40,5	32,2	21,4	20,2	38,4	24,2	43,7	20,5	32,8	18,4	42,5	28,4	41,9	28,2	33,9
Туреччина	18,1	17,5	11,0	26,5	7,4	19,2	15,8	32,3	9,3	39,7	30,9	39,9	9,0	35,5	8,0	38,8	41,6	41,2
Угорщина	12,5	26,2	10,2	38,4	18,0	23,6	9,9	45,4	9,0	96,8	10,6	53,7	7,4	69,8	10,8	75,9	14,1	23,1
Франція	9,7	23,0	9,1	29,9	10,0	18,9	8,8	19,5	14,3	26,9	17,5	27,2	15,2	31,9	8,6	22,3	12,5	18,1
Чехія	11,7	60,5	13,5	73,2	14,1	56,9	23,6	71,4	30,4	82,1	39,0	60,9	73,5	62,8	86,4	64,4	81,8	58,4
Швейцарія	1,3	18,9	0,6	24,8	0,3	6,8	0,4	9,0	2,2	31,1	4,0	34,9	4,6	16,2	3,7	14,9	1,9	12,4
Швеція	19,2	12,3	22,8	11,0	11,9	5,1	14,9	7,9	14,0	9,3	4,5	10,1	4,7	11,8	5,4	11,4	5,2	10,1
Всього	1026,9	1474,4	998,5	2572,4	799,0	1622,5	974,4	2028,2	1202,0	3202,3	1343,5	3373,5	1290,9	2655,0	1305,3	2472,2	1206,4	1448,3

За даними головного управління статистики у Львівській області: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами Підкарпатського воєводства з основними країнами-партнерами протягом 2010-2013 років

Млн злотих

Країна	Роки							
	2010		2011		2012		2013	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Австрія	187,1	181	284,4	204	310,3	227	361,1	289
Бельгія	349,6	363	377,5	394	412,1	381	446,3	431
Білорусь	174,9	–	165,7	–	209,3	–	317,9	–
Великобританія	387,0	171	552,6	202	797,5	268	1060,1	384
Голландія	202,3	668	272,8	782	286,8	679	304,4	653
Іспанія	200,3	165	258,4	219	387,4	249	510,0	254
Італія	435,1	366	514,9	402	457,5	617	480,5	531
Канада	787,2	–	798,7	–	1029,9	–	980,9	–
Китай	–	636	–	755	–	869	–	883
Німеччина	3733,7	2313	4682,5	2949	4320,2	2923	4780,1	2833
Росія	550,8	151	721,6	201	596,1	263	834,6	287
Румунія	251,9	–	312,4	–	254,7	–	301,4	–
Словаччина	465,8	662	530,5	812	610,8	900	607,1	577
США	1188,8	1363	1545,4	1622	2295,0	2350	3892,5	2544
Угорщина	296,1	–	334,4	–	336,9	–	413,3	–
Україна	969,3	223	1084,0	338	1288,5	364	1198,2	356
Франція	689,5	268	862,4	308	835,4	355	911,5	380
Чехія	473,6	387	557,0	468	542,2	441	659,2	402
Швеція	233,8	–	281,9	–	231,9	–	260,1	–
Всього	13238,1	9729,7	16430,0	12037,1	17199,2	13603,7	20684,3	14166,6

За даними: HANDEL ZAGRANICZNY ORAZ BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE W WOJEWODZTWIE PODKARPACKIM W LATACH 2010-2013. – С. 61, 84.

Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами Волинської області з основними країнами-партнерами
протягом 2007-2015 років

Млн дол. США

Країна	Роки																	
	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
Австрія	1,1	0,7	1,2	1,2	0,4	1,4	0,4	0,9	0,7	1,4	37,7	0,3	39,7	0,4	43,6	0,2	38,5	0,3
Білорусь	1,0	0,1	0,3	0,6	0,2	0,3	0,3	0,3	0,7	0,4	0,7	0,5	1,0	0,8	1,4	0,5	0,6	0,5
Великобританія	1,7	0,6	0,6	12,8	0,2	0,2	0,1	7,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,2	0,4	0,0	0,1	0,1
Естонія	0,0	0,0	10,7	0,1	5,6	0,1	12,7	0,1	13,2	0,0	0,0	2,1	0,5	3,1	0,2	0,0	0,2	0,0
Італія	0,0	0,9	0,1	2,2	0,0	3,4	0,3	1,9	0,0	0,2	0,0	0,6	0,0	0,7	0,0	0,4	0,1	0,4
Кіпр	0,2	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0	0,9
Німеччина	5,0	10,4	5,9	14,2	4,1	2,7	4,9	2,7	6,0	4,5	7,4	4,5	7,5	4,6	7,1	4,1	4,6	3,1
Панама	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,3	2,2	0,2	15,1	0,3	0,1	0,4	0,0
Польща	3,0	5,4	6,7	12,0	3,0	5,4	4,6	8,0	5,8	6,5	2,6	5,9	2,5	7,2	2,4	4,6	2,3	3,1
Росія	2,5	2,5	9,4	4,9	2,0	1,9	1,9	2,1	2,9	4,1	1,5	1,6	1,5	1,6	0,9	0,7	0,5	0,5
Румунія	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,3	0,0	0,3	0,1	0,5	0,0	0,5	0,0	0,5	0,7	1,4	0,5
Словаччина	0,2	0,5	0,1	1,0	0,3	2,1	0,2	0,5	0,2	0,7	0,1	1,4	0,2	1,0	0,1	0,5	0,2	0,7
Франція	1,5	0,1	1,1	0,1	0,7	0,0	0,4	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Швейцарія	0,0	0,0	0,8	1,3	0,0	0,0	0,6	0,0	0,8	1,3	0,1	2,4	0,2	2,7	0,2	2,0	0,0	1,0
Швеція	0,3	0,6	0,4	0,7	0,3	0,5	0,3	1,8	0,3	3,0	0,3	3,9	0,4	2,4	0,3	3,3	0,3	1,9
Всього	25,4	26,4	40,9	57,5	18,5	22,7	29,2	27,7	33,3	24,6	53,4	28,4	57,0	40,6	59,9	20,3	51,5	15,4

За даними головного управління статистики у Волинській області: <http://lutsk.ukrstat.gov.ua/>

Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами Львівської області з основними країнами-партнерами
протягом 2007-2015 років

Млн дол. США

Країна	Роки																	
	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
Австрія	1,6	3,9	2,0	11,9	1,0	8,1	1,3	7,8	2,3	7,6	4,7	4,0	5,9	6,0	5,4	2,8	4,2	1,6
Азербайджан	1,1	0,0	3,0	0,0	2,3	0,0	2,9	0,0	2,9	0,0	3,8	0,0	3,0	0,3	2,1	0,0	2,2	0,0
Бельгія	0,7	0,6	1,3	1,4	0,8	0,3	0,4	0,2	0,6	0,2	1,4	0,8	4,2	0,6	6,8	0,8	5,3	0,7
Білорусь	3,1	0,3	4,7	0,5	3,2	0,3	3,5	0,3	2,9	0,4	4,1	0,5	5,7	1,2	2,2	1,8	1,9	0,3
Великобританія	3,3	3,5	3,3	12,2	3,4	6,8	1,6	7,4	3,5	5,7	11,1	12,4	9,9	10,8	11,2	8,4	8,5	1,3
Данія	2,5	1,1	2,3	2,1	2,0	0,5	2,4	0,8	3,1	0,5	5,4	0,9	33,7	2,4	37,9	1,6	35,5	1,3
Італія	2,4	2,0	3,5	3,9	2,3	1,1	2,0	2,4	3,6	1,2	7,4	2,1	6,8	4,1	8,2	2,2	5,4	1,1
Канада	3,1	0,0	4,1	0,0	3,3	0,2	3,3	0,2	3,6	0,0	6,3	0,0	10,8	0,0	5,6	0,0	3,0	0,1
Кіпр	0,2	2,9	0,3	1,2	0,0	0,4	0,2	1,1	0,2	0,5	0,2	0,8	0,9	3,1	0,3	7,2	0,1	2,6
Латвія	0,6	0,0	0,5	0,0	0,4	0,0	0,4	0,9	0,6	0,0	0,5	0,0	5,1	0,0	4,8	0,0	2,6	0,0
Мальта	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,9	0,0	57,5	0,0	69,1	0,0
Молдова	2,7	0,1	3,9	0,2	3,5	0,2	2,5	0,1	3,4	0,5	2,9	0,3	2,4	0,7	1,6	0,4	1,1	0,2
Нідерланди	0,5	0,7	1,9	1,7	1,1	0,5	0,7	0,6	2,3	1,5	3,2	0,7	2,5	1,9	2,5	0,6	3,6	1,0
Німеччина	7,4	7,3	10,8	12,4	8,8	5,5	6,6	8,0	12,4	8,7	18,7	6,2	92,4	11,5	118,8	9,0	97,6	5,2
Польща	6,8	15,2	9,3	18,5	7,7	15,3	12,0	13,6	15,6	21,2	22,9	18,7	44,1	26,4	42,3	21,6	49,0	13,5
Росія	18,6	4,9	26,7	3,0	14,8	0,9	21,0	0,9	29,6	1,5	35,0	5,2	37,6	2,0	20,5	2,1	7,6	0,8
США	24,5	1,5	31,9	4,1	24,5	1,1	33,4	0,9	26,1	2,1	49,3	2,4	44,0	2,2	21,5	1,0	24,1	1,0
Туреччина	0,6	0,0	0,3	0,1	0,2	0,0	0,3	0,0	0,4	9,3	1,0	10,1	1,9	6,8	4,9	6,1	6,6	5,6
Угорщина	0,5	2,1	0,6	4,0	0,2	1,8	0,2	4,8	0,2	4,4	0,3	5,3	0,3	3,5	0,6	3,3	0,6	1,2
Франція	0,3	2,5	0,8	3,2	0,4	2,3	0,3	6,5	0,6	2,0	2,0	0,9	1,5	4,1	1,6	0,4	2,0	0,9
Чехія	1,3	1,6	1,3	4,6	0,5	1,8	0,6	2,8	1,2	2,3	1,9	3,3	6,5	2,6	7,1	1,6	5,1	1,2
Швейцарія	1,5	0,7	2,0	1,0	1,7	8,3	1,5	4,9	1,4	4,1	8,9	4,4	12,0	5,1	3,3	3,6	2,7	1,9
Швеція	0,5	0,0	1,6	0,0	1,8	0,0	1,6	0,0	1,7	0,1	2,3	0,3	2,9	0,3	2,5	0,0	4,9	0,0
Всього	91,8	52,5	129,4	104,9	94,9	59,9	109,3	68,0	135,6	78,3	218,6	88,0	375,3	106,2	404,0	82,6	366,1	49,9

За даними головного управління статистики у Львівській області: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

Товарна структура зовнішньої торгівлі Волинської області в розрізі основних груп товарів протягом 2007-2015 років
Млн дол. США

Товари	Роки																	
	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
Живі тварини	0,1	3,2	0,0	8,8	0,0	9,5	0,0	9,4	0,0	7,9	0,2	8,0	0,6	11,7	0,2	11,3	0,2	10,4
М'ясо та харчові субпродукти	0,7	0,0	0,3	19,1	0,1	10,8	0,3	22,1	17,6	37,8	13,0	54,6	12,4	44,5	18,7	25,6	20,4	18,5
Молоко та молочні продукти, яйця, мед	51,4	4,5	59,4	5,0	43,7	8,8	70,0	7,5	67,6	2,9	46,1	0,3	54,2	0,4	22,6	0,9	10,9	0,0
Їстівні плоди і горіхи, цитрусові	21,7	1,4	13,5	3,8	11,3	7,2	8,9	7,0	10,2	0,9	8,3	3,6	4,8	4,7	3,7	4,4	3,2	4,8
Зернові культури	8,0	0,0	1,0	0,2	1,4	0,0	0,0	0,3	1,0	0,3	1,1	0,0	10,0	0,3	19,8	0,0	30,4	0,0
Насіння і плоди олійних рослин	2,2	0,9	0,4	0,8	0,3	0,0	1,4	0,7	2,4	0,5	2,4	0,5	27,5	0,3	26,9	0,2	22,0	0,1
Жири та олії	14,6	0,0	1,8	0,3	0,9	0,3	0,6	0,0	1,1	0,0	5,2	0,0	4,7	0,1	8,3	0,1	20,0	0,0
Продукти з м'яса, риби	0,0	9,1	0,0	15,7	0,0	1,0	0,0	3,3	0,0	4,8	0,0	9,7	0,0	6,5	0,0	0,8	0,0	0,0
Цукор і кондитери з нього	3,2	0,1	2,5	0,1	1,6	0,0	1,8	35,7	3,2	0,0	4,4	0,1	5,1	0,0	1,3	0,0	1,9	0,5
Продукти переробки овочів і плодів	0,3	0,1	0,4	5,6	0,2	7,0	0,2	1,8	0,4	0,7	0,2	0,1	0,1	0,7	23,4	1,5	22,4	0,0
Різні харчові продукти	1,1	10,8	5,5	5,8	2,6	4,1	4,7	5,1	6,0	5,6	6,0	5,1	4,8	5,9	4,7	5,7	4,8	3,6
Залишки і відходи харчової промисловості	0,0	1,0	0,0	2,9	0,4	5,2	2,3	7,3	2,5	8,4	4,0	12,5	2,8	12,4	6,4	9,2	6,0	5,7
Енергетичні матеріали, нафта	0,1	10,0	0,5	40,4	2,3	49,5	2,0	40,1	2,5	216,7	2,4	33,7	3,0	112,0	1,2	22,5	0,0	7,2
Продукція хімічної та пов'язаних	25,9	10,9	20,3	20,5	11,9	11,6	15,0	16,2	12,7	21,5	15,6	29,0	16,7	42,9	17,0	28,3	6,4	28,2

Товари	Роки																		
	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	
із нею галузей																			
Полімери, пластмаси, гума, каучук	14,0	59,8	18,1	82,8	12,8	53,6	10,7	73,4	14,3	99,0	17,4	112,4	17,5	114,3	16,9	119,1	15,6	110,0	
Деревина і вироби з неї	54,5	29,2	42,9	51,2	28,7	31,3	42,3	29,5	66,4	35,6	75,9	34,5	80,6	36,0	93,1	31,1	80,8	19,3	
Папір і картон	6,7	13,6	10,3	18,2	8,4	11,5	7,5	12,2	9,0	14,7	8,5	13,0	13,8	16,2	10,7	14,0	8,0	8,4	
Текстиль і вироби з нього	19,5	22,8	21,0	20,1	16,2	16,4	19,8	21,6	22,5	26,1	18,8	21,4	18,0	19,7	17,5	22,0	8,1	11,3	
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	0,2	6,0	0,1	7,7	0,0	6,4	0,0	7,9	0,0	5,3	0,1	7,4	0,0	6,2	0,1	4,4	0,0	2,0	
Скло та вироби зі скла	0,0	3,4	0,1	8,0	0,0	1,6	0,1	1,8	0,1	2,0	0,2	2,5	0,2	1,8	0,3	1,3	0,5	0,7	
Чорні метали і вироби з них	13,8	37,7	10,9	57,0	4,6	18,6	5,6	35,6	6,5	52,2	18,5	44,1	9,3	54,6	8,1	43,8	10,8	27,0	
Машини, обладнання, механізми	147,4	270,5	196,3	349,0	131,7	119,2	189,5	124,4	323,5	247,2	261,5	175,8	237,1	183,6	284,5	188,6	275,5	218,4	
Транспортні засоби	2,7	519,8	16,4	530,5	1,3	31,5	5,6	83,6	12,2	230,9	24,4	392,8	25,8	379,7	10,9	202,1	7,4	122,6	
Меблі	22,5	10,3	30,5	14,6	22,8	5,7	35,0	3,8	55,2	6,8	60,4	9,0	62,2	5,5	71,7	2,0	47,2	0,9	
Всього	422,4	1057,9	465,0	1307,7	319,0	430,1	438,8	571,5	646,7	1059,6	605,8	1015,2	628,8	1089,0	685,4	765,4	631,7	622,0	

За даними головного управління статистики у Волинській області: <http://lutsk.ukrstat.gov.ua/>

Додаток Ж.2

Товарна структура зовнішньої торгівлі Львівської області в розрізі основних груп товарів протягом 2007-2015 років

Млн дол. США

Товари	Роки																	
	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
М'ясо та харчові субпродукти	0,0	1,5	0,1	16,6	0,0	112,3	0,0	97,1	0,3	102,8	6,9	214,6	4,8	87,9	8,4	42,7	5,7	18,9
Істівні плоди, горіхи, цитрусові	4,4	33,8	6,6	68,5	7,9	80,1	10,2	111,7	4,7	97,4	7,0	130,3	6,9	117,2	4,0	92,2	4,5	67,4
Зернові культури	0,9	1,4	1,0	1,8	3,4	1,5	11,0	2,6	9,9	1,3	20,4	0,0	11,8	0,1	35,0	0,0	61,8	0,1
Насіння та плоди олійних рослин	3,7	6,6	9,8	11,3	4,8	5,2	6,3	4,7	16,4	4,7	19,5	5,9	28,6	3,8	46,1	3,5	77,1	3,4
Жири та олії	13,4	9,3	11,1	18,7	24,1	3,0	83,7	8,2	124,9	9,0	291,9	9,1	73,1	11,4	53,0	4,3	74,8	6,0
Продукти переробки овочів	23,1	2,4	10,2	5,5	13,4	2,4	11,5	4,1	2,5	7,3	33,7	6,1	134,0	6,1	98,1	5,1	7,9	2,3
Різні харчові продукти	4,4	3,4	5,6	6,9	7,9	6,8	9,1	12,1	12,0	34,8	15,4	49,8	17,4	48,2	17,4	53,2	13,1	45,4
Залишки та відходи харчової промисловості	4,8	22,9	2,5	42,0	2,7	27,1	4,7	28,8	8,2	28,7	16,9	30,4	12,8	34,8	21,1	23,5	49,2	18,3
Енергетичні матеріали, нафта	95,3	127,6	87,4	454,0	41,8	299,6	49,9	409,0	48,4	1265,8	1,4	1366,2	0,2	713,2	0,5	853,9	0,7	86,2
Фармацевтична продукція	3,7	26,2	2,2	28,1	2,4	19,0	3,6	27,9	4,6	21,6	2,4	26,2	4,4	13,6	6,1	10,5	0,6	6,8
Товари хімічної промисловості	5,4	105,4	16,1	144,4	11,7	93,9	13,6	114,0	18,6	129,0	14,3	131,7	14,0	136,0	20,6	96,6	12,6	91,4
Полімери, пластмаси, гума, каучук	23,6	127,0	23,7	206,7	12,9	168,0	15,1	220,9	15,8	248,7	18,3	211,2	16,6	218,5	14,3	189,2	9,9	155,6
Шкіра, хутро і вироби з них	18,4	20,5	19,8	20,9	7,3	6,9	35,6	14,7	22,2	37,2	23,0	40,8	32,0	52,0	31,3	56,1	32,2	59,7
Деревина і вироби з неї	138,1	31,7	122,3	49,4	109,3	32,0	119,1	34,1	143,4	33,2	147,9	22,9	143,1	24,7	150,4	14,5	131,5	8,5

Товари	Роки																	
	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
Папір і картон	37,1	36,2	32,0	78,8	17,5	62,7	27,6	79,4	38,4	101,3	43,3	98,5	53,6	109,0	49,7	85,6	35,0	60,2
Текстиль і вироби з нього	196,0	152,1	182,0	150,7	139,9	123,4	152,0	162,9	181,4	206,0	148,8	203,7	145,8	213,3	158,7	208,7	144,1	196,4
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	5,7	31,4	2,4	32,7	1,0	11,3	1,3	18,9	4,8	18,4	9,8	17,8	9,6	19,5	8,9	14,3	8,6	8,6
Скло та вироби зі скла	6,4	14,5	7,5	21,3	5,5	10,9	7,0	17,7	6,2	18,7	5,2	16,9	7,3	16,2	5,0	14,3	6,4	13,1
Чорні метали і вироби з них	28,4	122,8	45,5	232,7	17,2	117,4	17,7	132,5	22,2	177,0	35,4	157,9	25,2	168,9	17,4	125,5	20,8	103,7
Машини, обладнання та механізми	201,4	325,7	225,4	443,2	239,8	242,6	269,4	263,2	324,3	361,1	297,9	307,0	346,3	344,8	358,8	315,8	320,7	273,3
Транспортні засоби	71,4	75,2	29,8	116,8	18,5	26,0	8,1	34,6	7,6	54,8	7,9	83,3	15,4	53,3	6,7	29,4	18,7	41,7
Всього	1026,9	1474,4	998,5	2572,4	799,0	1622,5	974,4	2028,2	1202,0	3202,3	1343,5	3373,5	1290,9	2655,0	1305,3	2472,2	1206,4	1448,3

За даними головного управління статистики у Львівській області: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

Товарна структура зовнішньої торгівлі Підкарпатського воєводства в розрізі основних груп товарів протягом 2010-2013 років

Млн злотих

Товари	Роки							
	2010		2011		2012		2013	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Машини та механізми	3304,5	2466	4123,1	3009	5483,5	4045	6539,8	4585
Чорні метали і вироби з них	680,9	2242	1060,6	2829	1066,2	2875	1071,9	2924
Полімерні матеріали, пластмаси, гума, каучук	2629,0	1342	3339,4	1728	2099,3	1655	2143,6	1488
Товари хімічної промисловості	199,2	946	259,1	1195	301,4	1339	336,1	1261
Транспортні засоби (без автомобілів)	2350,0	591	2913,8	774	3164,5	1057	3560,1	970
Деревина і вироби з дерева	485,5	262	518,0	298	550,4	334	608,6	352
Текстильні вироби	170,1	255	186,4	300	194,7	297	192,1	297
Всього	13159	9524	16252	11809	17069	13489	19151	13758

За даними: HANDEL ZAGRANICZNY ORAZ BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE W WOJEWODZTWIE PODKARPACKIM W LATACH 2010-2013. – С. 90.

Додаток К.1

Структура експорту та імпорту основних видів послуг у Волинській області протягом 2007-2012 років⁵⁷

Млн дол. США

Товари і послуги	Роки															
	2007		2008		2009		2010		2012		2013		2014		2015	
	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.	Експ.	Імп.
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	–	–	–	–	–	–	–	–	43,9	0,0	44,8	0,0	48,7	0,0	42,8	0,0
Транспортні послуги	4,1	2,7	3,7	5,6	2,4	2,8	3,5	10,1	7,2	9,3	7,9	18,9	8,1	2,4	5,9	2,2
Послуги, пов'язані з подорожами	1,0	3,1	1,9	3,5	0,9	2,2	1,0	3,1	1,2	6,6	1,3	8,6	0,6	5,3	0,4	4,4
Фінансові послуги	2,6	2,0	2,2	2,7	0,5	2,7	0,9	3,5	0,0	0,7	0,0	0,8	0,0	0,6	0,0	0,7
Комп'ютерні та інформаційні послуги	0,1	0,6	0,2	1,3	0,0	0,5	0,4	0,7	0,1	0,6	0,4	0,7	0,4	1,0	0,3	0,7
Перепродаж товарів за кордоном та інші посередницькі послуги	10,6	3,6	25,8	7,9	7,5	2,5	15,7	3,9	–	–	–	–	–	–	–	–
Юридичні, бухгалтерські та інші послуги	0,0	1,4	0,0	4,0	0,0	4,2	0,0	2,0	–	–	–	–	–	–	–	–
Послуги в архітектурних, інженерних та інших технічних галузях	0,0	11,3	0,0	26,2	0,3	3,7	0,1	0,7	–	–	–	–	–	–	–	–
Послуги в аграрній і суміжних з нею сферах	6,3	0,7	6,6	0,6	6,4	0,2	7,3	0,2	–	–	–	–	–	–	–	–
Ділові та консалтингові послуги	–	–	–	–	–	–	–	–	0,6	3,1	1,6	3,6	0,3	3,5	1,0	2,3
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	–	–	–	–	–	–	–	–	0,0	5,8	0,0	4,4	0,0	4,4	0,0	2,4
Всього	25,4	26,4	40,9	57,5	18,5	22,7	29,2	27,7	53,5	28,4	57,0	40,6	59,9	20,3	51,5	15,4

За даними головного управління статистики у Волинській області: <http://lutsk.ukrstat.gov.ua/>

⁵⁷ Починаючи з 2013 року запроваджена нова методологія статистики зовнішньої торгівлі послугами України та Класифікація зовнішньоекономічних послуг, що відповідають рекомендаціям Керівництва зі статистики міжнародної торгівлі послугами (Статвідділ ООН, 2010) та Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції, шостого видання (МВФ, 2009)

Додаток К.2

Структура експорту та імпорту основних видів послуг у Львівській області протягом 2007-2012 років⁵⁸

Млн дол. США

Товари і послуги	Роки											
	2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Послуги в обробній промисловості	2,0	5,3	3,4	6,3	3,1	4,8	2,8	4,9	5,1	7,9	9,1	2,4
Послуги, пов'язані з будівництвом	0,7	2,2	0,9	15,3	0,2	0,0	0,2	0,6	0,5	10,4	0,7	7,9
Послуги готелів і ресторанів	6,6	5,3	9,8	5,9	6,6	4,1	8,1	4,4	8,1	6,1	14,5	8,3
Послуги транспорту та зв'язку	24,2	12,3	36,9	21,8	23,5	16,5	28,2	22,0	47,5	26,8	69,6	37,7
Фінансові послуги	1,0	6,8	1,0	15,2	0,2	14,0	0,2	10,9	0,2	10,0	0,2	6,6
Послуги в операціях з нерухомістю	34,6	17,9	48,2	36,2	37,5	10,0	42,2	18,8	43,5	11,6	90,5	18,0
Послуги, пов'язані з державним управлінням	0,0	2,5	0,0	4,0	0,2	10,4	4,3	6,1	3,3	5,1	0,0	6,7
Послуги у сфері освіти	2,0	0,0	2,8	0,0	3,2	0,0	3,9	0,0	4,1	0,0	4,7	0,1
Послуги у сфері охорони здоров'я	18,1	0,0	22,6	0,0	18,5	0,0	19,0	0,2	22,3	0,0	28,3	0,0
Всього	91,8	52,5	129,4	104,9	94,9	59,9	109,3	68,0	135,6	78,3	218,6	88,0

За даними головного управління статистики у Львівській області: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

⁵⁸ Починаючи з 2013 року запроваджена нова методологія статистики зовнішньої торгівлі послугами України та Класифікація зовнішньоекономічних послуг, що відповідають рекомендаціям Керівництва зі статистики міжнародної торгівлі послугами (Статвідділ ООН, 2010) та Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції, шостого видання (МВФ, 2009)

Додаток К.3

Структура експорту та імпорту основних видів послуг у Львівській області
протягом 2013-2015 років⁵⁹

Млн дол. США

Вид послуг	Роки					
	2013		2014		2015	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	133,7	0,0	171,8	0,0	148,5	0,0
Транспортні послуги	67,6	30,0	76,1	19,7	56,8	14,6
Послуги, пов'язані з подорожами	49,6	22,8	17,3	11,4	15,3	5,9
Послуги з будівництва	2,3	7,4	1,0	9,5	1,8	2,6
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	0,2	4,9	0,2	5,5	0,2	1,8
Послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності, включаючи роялті	0,7	8,3	0,1	11,3	0,3	9,2
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	92,4	8,1	116,7	5,8	129,7	6,4
Ділові послуги	24,8	18,8	16,8	14,1	10,6	7,3
Всього	375,3	106,2	404,0	82,6	366,1	49,9

За даними головного управління статистики у Львівській області: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

⁵⁹ Починаючи з 2013 року запроваджена нова методологія статистики зовнішньої торгівлі послугами України та Класифікація зовнішньоекономічних послуг, що відповідають рекомендаціям Керівництва зі статистики міжнародної торгівлі послугами (Статвідділ ООН, 2010) та Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції, шостого видання (МВФ, 2009)

Додаток Л.1

Експорт товарів і послуг в розрізі областей і воєводств українсько-польського
транскордонного регіону

Млн дол. США

Регіон	Роки							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Львівська область, товари	1026,9	998,5	799,0	974,4	1202,0	1343,5	1290,9	1305,3
<i>послуги</i>	<i>91,8</i>	<i>129,4</i>	<i>94,9</i>	<i>109,3</i>	<i>135,6</i>	<i>218,6</i>	<i>375,3</i>	<i>404,0</i>
Волинська область, товари	422,4	465,0	319,0	434,8	646,6	605,8	628,8	685,4
<i>послуги</i>	<i>25,4</i>	<i>40,9</i>	<i>18,5</i>	<i>29,2</i>	<i>33,3</i>	<i>53,4</i>	<i>57,0</i>	<i>59,9</i>
Люблінське воєводство, товари	2206,8	2646,4	1948,3	2296,5	2957,0	2968,0	3213,4	3448,9
<i>послуги</i>				<i>1108,1</i>	<i>1169,1</i>	<i>1282,3</i>	<i>1582,7</i>	
Підкарпатське воєводство, товари	–	–	–	4389,7	5544,3	5280,7	6544,0	–
<i>послуги</i>	–	–	–	<i>1339,0</i>	<i>1450,2</i>	<i>1723,8</i>	<i>1981,1</i>	–

Додаток Л.2

Імпорт товарів і послуг в розрізі областей і воєводств українсько-польського
транскордонного регіону

Млн дол. США

Регіон	Роки							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Львівська область, товари	1474,4	2572,4	1622,5	2028,2	3202,3	3373,5	2655,0	2472,2
<i>послуги</i>	<i>52,5</i>	<i>104,9</i>	<i>59,9</i>	<i>68,0</i>	<i>78,3</i>	<i>88,0</i>	<i>106,2</i>	<i>82,6</i>
Волинська область, товари	1057,9	1307,7	430,1	571,5	1059,6	1015,2	1089,0	765,4
<i>послуги</i>	<i>26,4</i>	<i>57,5</i>	<i>22,7</i>	<i>27,7</i>	<i>24,6</i>	<i>28,4</i>	<i>40,6</i>	<i>20,3</i>
Люблінське воєводство, товари	1549,1	2172,0	1403,9	1728,4	2274,0	2103,4	2137,5	–
<i>послуги</i>	–	–	–	<i>1525,0</i>	<i>1702,5</i>	<i>1936,3</i>	<i>2004,0</i>	–
Підкарпатське воєводство, товари	–	–	–	3226,3	4061,9	4176,8	4482,0	–
<i>послуги</i>	–	–	–	<i>1786,6</i>	<i>1859,8</i>	<i>2256,6</i>	<i>3002,3</i>	–